

Sociálna náuka Cirkvi aplikovaná v sociálnej práci

Editorka Mária Šmidová

**Dobrá kniha
Trnava 2015**

© doc. PhDr. Mária Šmidová, PhD., 2015

© Trnavská univerzita v Trnave, Teologická fakulta, 2015

Teologická fakulta Trnavskej univerzity

Kostolná 1, P. O. Box 173

814 99 Bratislava

tel.: +421 2/52 77 54 10

www.tftu.sk

Editorka doc. PhDr. Mária Šmidová, PhD.

Sociálna náuka Cirkvi aplikovaná v sociálnej práci

Učebné texty

Prvé vydanie

Recenzenti

Jozef Žuffa, PhD.

PhDr. Alžbeta Rudolfová, PhD.

Vydala Dobrá kniha

pre Teologickú fakultu Trnavskej univerzity

ako svoju 1 150. publikáciu, na Slovensku 892.

Dobrá kniha

P. O. Box 26

Štefánikova 44, 917 01 Trnava

tel.: 033 / 59 34 211

fax: 033 / 59 34 226

www.dobrakniha.sk

ISBN 978–80–7141–932–7

Doc. PhDr. Mária Šmidová, Phd.

Sociálna náuka cirkvi aplikovaná v sociálnej práci

Slovo editora

24. mája 2015 pápež František predložil svetu svoju druhú encykliku s názvom *Laudato si* s podnázvom *O ochrane nášho spoločného domu*, v ktorom pápež kritizuje konzumizmus, všeobecnú nezodpovednosť, environmentálnu nekultúru, ktorá vedie k globálnym klimatickým zmenám. Encyklika, ktorá bola oficiálne publikovaná 18. júna 2015.

Táto encyklika priamo nadväzuje svojim obsahom na sociálne encykliky pápežov tohto a minulého storočia, počínajúc Levom XIII. a jeho encyklikou *Rerum novarum*, pokračujúc Piom XI. a jeho encyklikami *Quadragesimo anno*, *Non abbiamo bisogno*, *Mit brennender Sorge*, *Divini Redemptoris* a *Populorum progressio*, Jánom XXIII. a jeho encyklikou *Mater et Magistra* a *Pacem in terris*, Jánom Pavlom II a jeho *Populorum progressio*, *Sollicitudo rei socialis*, *Centesimus annus* a encyklikou Benedikta XI. *Caritas in veritate*.

Encykliky, ktoré sa zaoberajú sociálnymi otázkami svojou podstatnou sa stali základom väčšiny medzinárodných dokumentov, týkajúcich sa základných otázok týkajúcich sa života človeka. Preto je potrebné poznať tieto encykliky a pochopiť ich odkaz pre ľudstvo aj v tomto storočí, aj keď sa niektoré z nich vznikli ešte v minulom storočí.

Koncom júna roku 2014 Svätý otec František oslovil ľudí svojou prvou Encyklikou *Lumen Fidei*. Jasne a zrozumiteľne približuje vieru ako svetlo pre všetkých, ktorí hľadajú zmysel života v súčasnom svete. Pápež odpovedá na otázky doby, ktoré trápia ľudí, ukazuje cestu poznania cez Pravdu ako jediné východisko na svete, ktorý sa snaží predkladať nové „pravdy“, často prispôsobené pohodlnosti, sebecku a pýche. Jednou z ohrozených pravd sa v súčasnosti stáva pravda o rodine, o jej hodnote a štruktúre, jej úlohách a ohrozeniach. V 52. kapitole citovanej encykliky uvádza:

„Na Abrahámovej ceste k budúcemu mestu List Hebrejom naznačuje požehnanie, ktoré sa prenáša z rodičov na deti (porov. Hebr 11, 20 – 21). Prvé prostredie, kde viera osvecuje ľudské mesto, je rodina. Myslím predovšetkým na stály zväzok muža a ženy v manželstve. Vzniká z ich lásky, ktorá je znamením a prítomnosťou Božej lásky; z uznania a prijatia dobre pohlavnej rôznosti, ktorá manželom umožňuje zjednotenie v jednom tele (porov. Gn 2, 24) a vďaka ktorej sú schopní zrodiť nový život – prejav dobroty Stvoriteľa, jeho múdrosti a jeho plánu lásky. Na základe tejto lásky muž a žena si môžu sľúbiť vzájomnú lásku gestom, ktoré zahŕňa celý život a ktoré pripomína mnohé črty viery. Sľúbiť lásku navždy je možné, len ak človek objaví väčší plán, než sú jeho vlastné projekty, ktorý nás podopiera a umožňuje darovať milovanej osobe celú budúcnosť. Okrem toho viera pomáha pochopiť v celej jeho hĺbke a bohatstve aj rodičovstvo, pretože v ňom dáva spoznať tvorivú lásku, ktorá nám dáva a zveruje tajomstvo nového človeka.“¹

V týchto slovách pápeža sa skrýva niekoľko zásadných definícií ako odpovedí na výzvy doby, v ktorej žijeme, na otázky, ktoré sa v súčasnosti často kladú. Sú to otázky manželstva², rodovej identity, prirodzeného manželstva a výchovy detí.

¹ Encyklika pápeža Františka.: *Lumen fidei*. Konferencia biskupov Slovenska. 2013

² K otázke zrelosti vo viere ako faktoru stability katolíckeho manželstva pozri: CSONTOS, L.: Zrelosť vo viere ako faktor stability katolíckeho manželstva a rodiny. In: *Studia Aloisiana*. Roč. 2, č. 1 (2011), s. 95-108. Tiež: CSONTOS, L.: Manželstvo a rodina dnes. In: *Viera a život*, Roč. XIX., č. 3 (2009), s. 3-13.

Prvou je otázka, týkajúca sa najprirodzenejšieho miesta pre človeka; miesta, v ktorom by sa mal narodiť, vyrastať, vyvíjať sa a byť šťastným. Výskumy v oblasti sociálnej vývinovej psychológie potvrdzujú, že príklad tohto miesta je určujúci pre jeho smerovanie v živote³. Ako hovorí pápež: „...**prvé prostredie, kde viera osvecuje ľudské mesto, je rodina.**“ a zároveň o ňom dodáva, že je: „...**požehnanie, ktoré sa prenáša z rodičov na deti**“. Toto požehnanie súvisí s Božím zámerom, ktorý Tvorca života mal na začiatku stvorenia.

Stvorením sveta a jeho odovzdanie človeku, najvyššiemu stvoreniu, určil miesto svojej neustálej prítomnosti a požehnaní. Tým sa stala rodina, vytvorená navždy spojením muža a ženy. Prísľub požehnaní je istotou, ktorú má každá takáto rodina, vo všetkých životných okolnostiach.⁴ Pápež tu jasne definuje rodinu ako: „...**stály zväzok muža a ženy v manželstve.**“ Táto pravda sa v súčasnom svete čoraz častejšie pochybuje.

Svätý Pápež Ján Pavol II. v svojej Apoštolskej exortácii ktorá vyšla 1993 definuje manželstvo a rodinu takto: Manželstvo a rodina patria k najvzácnejším dobrám ľudstva. Keďže boli chcené Bohom už pri samotnom stvorení (por. Gn 1-2), sú vnútorne nasmerované tak, aby dosiahli svoje završenie v Kristovi (por. Ef 5) - a potrebujú jeho milosť, aby mohli byť uzdravené z rán hriechu (por. Gaudium et Spes, č. 47) a vrátiť sa k svojmu "počiatku" (por. Mt 19,4), teda k plnému poznaniu a integrálnemu uskutočneniu Božieho plánu (Familiaris Consortio č. 3).

Lono radosti predstavuje miesto, do ktorého sa dá schúliť, pocítiť upokojenie vtedy, keď na človeka dolieha úzkosť a strach. Je to aj lono skúšok, lebo práve blízkosť ľudí znásobuje ich spoločnú previazanosť, ktorá dáva viac poznať chyby a nedostatky toho druhého. A práve preto, že táto osoba, ktorá je najbližšia nenapĺňa očakávania ostatných členov rodiny, je prijatie takejto skutočnosti najbolestivejšou skúškou. Hlboké city nie je možné prežívať len v krátkych alebo povrchných vzťahoch, tie je možné prežívať len v najintímnejšom poznaní, ktoré môže vytvoriť len rodina. Práve preto vzťahy, ktoré nenapĺňajú očakávania, sú najviac bolestivé, ich zranenia bolia všetkých členov rodiny, tak ako jeden poranený úd na tele človeka spôsobuje bolesť celému telu. Povrchné zranenia a vzťahy nepretvárajú človeka. Preto len rodina môže byť školou ľudskosti, ktorá vo všetkých svojich prejavoch pretvára každého človeka v ľudskejšiu bytosť.

V súčasnosti narastá počet rodín, ktoré potrebujú pomoc. Nachádzajú sa v krízach. Pri koreni sú ekonomické a sociálne príčiny, ako aj rýchle kultúrne premeny. Preto je potrebné hľadať nové formy pomoci rodinám.

Svätý Otec František viackrát spomenul silný obraz Cirkvi ako poľnej nemocnice. Sprevádzanie, o ktorom tu hovoríme, je práve jedným prejavom takejto starostlivosti: snaží sa o liečenie rán získaných v životnom boji. Táto analógia nám umožňuje identifikovať základné pravidlo liečby: dobrá pomoc a dobré sprevádzanie pozostávajú na prvom mieste zo správneho diagnostikovania rany alebo nemoci, ktorú treba uzdraviť a z následného aplikovania adekvátneho liečivého prostriedku.

Pri sprevádzaní rodín v ťažkostiach bude potrebné správne rozlíšiť, o aký typ utrpenia v nich ide a potom rešpektovať aj určité odstupňovanie či postupnosť navrhovaného zásahu.

V úvode Instrumentum laboris synody o rodine čítame: “V dnešnej dobe rozšírená kultúrna, spoločenská a duchovná kríza predstavuje výzvu pre evanjelizáciu rodiny, ktorá je živým jadrom spoločnosti a cirkevných spoločenstiev. Cirkev výrazným spôsobom cíti svoje povolanie ohlasovať všetkým Boží plán týkajúci sa manželstva a rodiny. V rámci tohto úsilia

³ Šmidová, M.: 2011, Konotácia pojmu dobrovoľníctvo. Zborník z IX. konferencie doktorandskej konferencie absolventov a študentov KP FF TU, ISBN: 978-80-8082-517-1, str. 29).

⁴ Lichner, M., Csontos, L., Ďurica, J.: Biblia a jej interdisciplinárne reflexie I. Vyd.: Dobrá kniha pre Teologickú fakultu Trnavskej univerzity. ISBN 978-80-7141-813-9.

sa Cirkev má snažiť poskytnúť podporu a sprevádzanie - na všetkých úrovniach - vo vernosti Pánovmu povereniu ohlasovať krásu rodinného života (por. Instrumentum laboris, úvod).

Aktivita pastoračnej starostlivosti o rodinu je v diecéze zvyčajne koordinovaná centrami pre pastoračnú starostlivosť o rodinu, ktoré podporujú a koordinujú diecéznu sieť pracovníkov na poli rodinnej pastorácie - kňazov i manželských párov. Títo pastorační pracovníci napomáhajú vo farnostiach starostlivosti o manželské páry a rodiny, ktoré prichádzajú do spoločenstva so žiadosťou o vyslúženie sviatostí, a pripravujú evanjelizačné a katechetické programy. Doprevádzajú rodiny na ich ceste viery a pri začleňovaní sa do farského spoločenstva. Tieto aktivity možno pokladať za riadne pastoračné sprevádzanie. Koncept doprevádzania má určite súvis s bežnými podmienkami života osôb, a jeho súčasťou je tiež aspekt, ktorý možno označiť ako patologický - pretože sa týka situácií utrpenia a manželskej krízy.

Pastoračný postoj Ježiša a jeho aplikácia do dnešných čias zo strany Cirkvi si vyžaduje rozvoj pastoračnej činnosti charakterizovanej prijatím a milosrdenstvom voči všetkým.

Na modlitbovej vigílii slávenej na Námestí sv. Petra v sobotu 4. októbra 2014, ktorá bola súčasťou prípravy na synodu o rodine, pápež František jednoduchým a konkrétnym spôsobom pripomenul centrálné miesto skúsenosti rodiny v živote každého človeka, pričom sa vyjadril takto: „Zvečerieva sa už nad týmto našim zhromaždením. Je to hodina, v ktorej sa radi vraciame domov, aby sme sa zišli pri jednom stole, s bohatstvom pocitov z vykonaného i prijatého dobra, zo stretnutí, ktoré zohrievajú srdce a umožňujú mu rásť, s dobrým vínom, ktoré človeku už vopred umožňuje okúsiť sviatok bez konca. Je to však i hodina veľmi ťaživá pre toho, ktorý sa nachádza tvárou v tvár vlastnej osamotenosti, v horkom prítmí snov a rozbitých plánov. Koľkí ľudia sa vlečú dňami v slepej uličke rezignácie, opustenosti, ak nie až nevraživosti; v koľkých domácnostiach sa minulo víno radosti a teda aj chuť – čiže samotná múdrosť života. Staňme sa v dnešný večer prostredníctvom našej modlitby hlasom jedných i druhých, modlitbou za všetkých.“

Sledujúc aktuálne encykliky, ale aj všetky sociálne encykliky predchádzajúcich pápežov otvára bránu, ktorou sa môže Cirkev v súčasnosti približovať k ľuďom, ktorí sa nachádzajú v rôznych sociálnych a iných problémoch. Preto štúdium sociálnej náuky Cirkvi by malo tvoriť bázu pri príprave pre povolanie študentov teológie, sociálnej práce a iných príbuzných odborov, ktorých absolventi pracujú na poli pomoci ľuďom.

Predložené učebné texty podávajú pohľad na základné historické sociálne encykliky, ich pochopenie v historickom kontexte, ale aj ich praktickú aplikáciu pre súčasnosť. Autori jednotlivých kapitol, študenti kresťanskej teológie spracovali jednotlivé sociálne encykliky pre potreby štúdia v svojom odbore, ale aj pre potreby študentov náuky o rodine a sociálnej práce so zameraním na rodinu. Jednotlivé kapitoly vznikali v procese štúdia a sú výsledkom mnohých teologických, sociálno - právnych ale aj filozofických debát, ktoré boli veľmi otvorené a viedli študentov k rozmyšľaniu a hľadaniu odpovedí na mnohé otázky doby.

Veríme, že tento materiál bude prínosom v štúdiu pre ich kolegov v nasledujúcich študijných rokoch.

Encyklika Leva XIII. *Rerum novarum* predstavuje míľnik, od ktorého sa odvíja celá nasledujúca sociálna náuka Cirkvi. Situácia koncom devätnásteho storočia si priam vyžadovala, aby Cirkev zaujala jasný postoj k robotníckej otázke. Nové technológie a industrializácia priniesli so sebou doslova novú kultúru, ktorá bola v mnohých ohľadoch nepriaznivá pre robotnícku triedu. Encyklika má preto úmysel sformulovať „sociálnu teóriu“ a predložiť systematický výklad existujúceho sporu a jeho východísk, rešpektujúc pritom ľudskú dôstojnosť. Veľmi jasne podporuje práva pracujúcich vytvárať odborové zväzy, odmieta komunizmus a neobmedzený kapitalizmus a zároveň potvrdzuje právo na súkromné vlastníctvo.

Táto encyklika jedinečne vynikla v tom, že ju pápeži pripomínali v slávnostných dokumentoch od štyridsiateho po sté výročie jej zverejnenia. Možno povedať, že jej historická cesta je poznamenaná aj inými dokumentmi, ktoré ju pripomínali a súčasne ju aktualizovali.⁵ Ako vidíme, encyklike *Rerum novarum* nemožno uprieť titul základne sociálnej nauky cirkvi, Pius XI. ju dokonca nazýva „nesmrteľným dokumentom“.⁶

Okrem úvodu a záveru tvorí encykliku 5 kapitol. Lev XIII. v úvode konštatuje, že ku konfliktu v spoločnosti viedol rozmach remesiel a nové priemyselné metódy, zmenené vzťahy medzi zamestnávateľmi a robotníkmi, nahromadenie bohatstva v rukách malého počtu ľudí a veľké rozšírenie chudoby. Pápež ďalej uvádza, že je celkom nevyhnutné prispieť vhodnými opatreniami na pomoc proletárom, z ktorých sa väčšina nachádza vo veľmi biednych podmienkach.⁷

V prvej kapitole RN upriamuje pozornosť na neprijateľnosť súčasnej situácie, aj ponúkaného socialistického riešenia. Odmieta neúčinné a nespravodlivé riešenie, ktoré požaduje odovzdať súkromné vlastníctvo do správy štátu. Socialisti sa domnievajú, že rovnakým rozdeľovaním ziskov bude radikálne napravené zlo. Avšak tento návrh nielenže nerieši problém, ale aj poškodzuje samotných robotníkov. Veď predsa účelom práce je súkromné vlastníctvo, aby sa remeselník mohol zabezpečiť do budúcnosti.⁸ Pápež v encyklike poukazuje aj na fakt, že kolektívizácia je proti prirodzenému právu človeka. Zdôrazňuje tiež, že práve ľudská pracovitosť a pozitívne právo riadia súkromné vlastníctvo. Nemožno obráť človeka o výsledky jeho práce. Riešenie navrhnuté socializmom treba tvrdo odmietnuť, pretože škodí práve tým, ktorým má pomôcť.

Druhá kapitola osobitne poukazuje na osožný prínos Cirkvi, a to svojím učením pri riešení robotníckej otázky. Zdôrazňuje, že bez pomoci náboženstva a Cirkvi nie je možné nájsť trvale platné riešenie. Je zjavné, že sociálne nerovnosti sú nevyhnutné, nakoľko nie všetci majú rovnaké nadanie, zdravie a sily. Kresťanstvo však zastáva úlohu spolupráce medzi spoločenskými triedami.⁹ Najškodlivejšou myšlienkou v tejto otázke je predpokladať prirodzené nepriateľstvo jednej spoločenskej triedy voči druhej. RN ďalej predkladá

⁵ Ján Pavol II.: *Centesimus annus*. Trnava : SSV, 1992. čl. 1

⁶ Pius XI.: *Quadragesimo anno*. Bratislava : Slovák, 1931. čl.3

⁷ Lev XIII.: *Rerum novarum*., Bratislava : ÚSKI, 1991, čl. 1 - 2

⁸ Lev XIII.: *Rerum novarum*. čl. 5

⁹ Lev XIII.: *Rerum novarum*. čl. 13

prostriedky na prekonanie triedneho boja. Na prvom mieste je dodržiavanie vzájomných povinností medzi pracujúcimi a zamestnávateľmi. Najdôležitejšou povinnosťou zamestnávateľov je dať každému spravodlivú mzdu. Avšak robotníci majú správne vynaložiť so svojim bohatstvom a pamätať na to, že cieľ človeka nie je na tejto zemi. Chudobných však Cirkev učí, že nie je hanbou ani chudoba, ani nutnosť žiť z práce. Ideál práv a povinností je výstižne obsiahnutý v evanjeliu. Ak by vo svete prevládol, nebolo by viac nepokojov.¹⁰

RN sa v tretej kapitole zaoberá úlohou štátu pri riešení sociálnej otázky. Povinnosťou štátu je starať sa o spoločné dobro a jeho osobitnou úlohou je blahobyť pracujúcich. Tiež v záujme osobného a verejného dobra je zachovanie poriadku a verejného pokoja. Verejná moc musí zabezpečovať spravodlivosť pre každého a ako už bolo v úvode spomenuté, má chrániť súkromné vlastníctvo.¹¹

Štvrtá kapitola sa venuje dôstojnosti ľudskej osoby. Nikomu nie je dovolené beztrešne zneuctovať ľudskú dôstojnosť, ku ktorej sám Boh pristupuje s veľkou úctou. Z toho vyplýva nevyhnutnosť sviatočného odpočinku a práca primeraná silám človeka. Zvlášť treba dbať na ženy a deti, aby nemuseli preceňovať svoje sily. Za svoju dobre vykonanú prácu si robotník zaslúži spravodlivú mzdu, pričom pri zachovaní tohto práva mu má dopomôcť štát. Veď vďaka múdrej sociálnej politike v prospech robotníkov vzniká osov celej spoločnosti.¹²

V záverečnej piatej kapitole Lev XIII. poukazuje na významnú úlohu odborov prispievajúcich k vyriešeniu robotníckej otázky. V minulosti sa veľmi zreteľne ukázali výhody práve profesijných odborov, a preto môžu existovať vo vnútri štátu, pričom štát nemôže zabraňovať ich slobodnému vznikaniu. Pápež osobitne protestuje proti prenasledovaniu katolíckych združení. Tiež upozorňuje kresťanských robotníkov, aby sa nepridávali k protikresťanským odborom. Pochvalu si zasluhujú tí katolíci, ktorí sa čestným spôsobom snažia zlepšiť situáciu robotníkov. Pápež povzbudzuje, aby každý kresťan dobre poznal svoje povinnosti voči Bohu a nech je dobre vyzbrojený proti súčasným omylom a pokušeniam.¹³

Záver encykliky RN požaduje, aby sa každý chopil úlohy, ktorá mu prináleží. Vlády nech sa snažia prispieť dobrými zákonmi a kapitalisti nech majú na pamäti svoje povinnosti. A keďže pravý liek môže vzísť jedine z náboženstva, nech sa všetci ubezpečia o nevyhnutnosti návratu ku kresťanstvu.¹⁴

Encyklika *Rerum Novarum* je právom nazývaná prorockým dielom. Uvedomili si to aj pápeži, ktorí sa vo svojich sociálne ladených encyklikách vecne odvolávajú na jej stále aktuálny odkaz. Štyridsať rokov po jej vydaní napísal Pius XI. encykliku *Quadragesimo anno*, pričom v nej potvrdzuje myšlienky o spravodlivej mzde, princípe subsidiarity, socializme a komunizme. Okrem iného pápež píše: „*Encyklika Rerum novarum mala oproti ostatným tú zvláštnosť, že práve vtedy, keď to bolo nanajvyš príhodné, ba nevyhnutné, dala celému ľudstvu bezpečné normy pre primerané vyriešenie ťažkých problémov ľudskej spoločnosti, ktoré sa označujú názvom sociálna otázka.*“¹⁵

---

¹⁰ Lev XIII.: *Rerum novarum*. čl. 14

¹¹ Lev XIII.: *Rerum novarum*. čl. 27

¹² Lev XIII.: *Rerum novarum*. čl. 32 - 37

¹³ Lev XIII.: *Rerum novarum*. čl. 40 - 49

¹⁴ Lev XIII.: *Rerum novarum*. čl. 50

¹⁵ Pius XI.: *Quadragesimo anno*., čl. 3

Ján XXIII. ide dokonca ďalej a analyzuje RN v encyklike *Mater et magistra*, potvrdzuje a rozvíja jeho náuku, ktorá je založená na úcte ku každému človeku, jeho životu a rozvoji s prihliadnutím k všeobecnému blahu.¹⁶ Konštatuje, že napriek tienistým stránkam oných čias nám umožňujú tým viac oceniť svetlo, ktoré vyžaruje z učenia RN.¹⁷

Svätý Ján Pavol II. taktiež zdôrazňoval myšlienky RN, a to napríklad vo svojej encyklike z roku 1981 – *Laborem exercens*, venovanej ľudskej práci. Celým svojim poňatím danej problematiky nadväzuje na RN. Pápež rozvíja dôstojnosť a úlohu ľudskej práce, ktorá má slúžiť nielen k pozemskému dobru, ale i k rastu Božieho kráľovstva. Pripomína, že človek je povolaný k práci, ňou si má podmaniť zem, čo ho aj odlišuje od ostatných tvorov. Dôležitým prvkom je však dôstojnosť a apel na práva pracujúcich.¹⁸

Sto rokov od vydania RN vyzýva sv. Ján Pavol II. na opätovné prečítanie *Rerum novarum* – v zmysle formulácie sociálnej náuky Cirkvi.¹⁹ Jeho encyklika *Centesimus annus* je návratom k základným prvkom RN a zároveň ich aplikuje na skutočnosti, ktoré sa udiali v danej dobe.

Rerum novarum poskytuje komplexný pohľad na jadro sociálnych problémov danej doby, pričom vytyčuje práva a povinnosti štátu, Cirkvi, zväzov i jednotlivcov. Lev XIII. sa pritom často odvoláva na prirodzenosť ľudskeho poslania, ľudskej dôstojnosti a dôležitosti Cirkvi v riešení robotníckej otázky. Človek – stvorený na Boží obraz a podobu by predsa mal naplňovať svoje poslanie – naplniť a podmaniť si zem, panovať nad ostatnými tvormi a slúžiť tak Bohu.²⁰

Osobitne vidím jadro odkazu encykliky v nasledovnom citáte: „*Nikomu nie je dovolené beztrestne zneuct'ovať dôstojnosť človeka, ku ktorej sám Boh pristupuje s veľkou úctou, ani krížiť mu cestu k jeho zdokonaľovaniu, ktoré je zamerané na získanie večného života.*“²¹ Hovorí v prvom rade o veľkosti a hodnote človeka, ktorá by sa mala v spoločnosti v každej dobe sprítomňovať optimálnymi podmienkami pre život a rozvoj každého jedinca. Dôvodom takéhoto prístupu je už len fakt ľudskej dôstojnosti, ktorú neopomína ani samotný Stvoriteľ a pristupuje k svojmu obrazu s úctou. Keby tomu tak nebolo, nedal by mu rozum, slobodnú vôľu a jedinečné poslanie podmaniť si zem. Ľudská práca má preto až posvätný charakter – cez túto činnosť človek rastie v láske, napomáha fungovaniu spoločenstva a tým pádom vzdáva úctu Stvoriteľovi všetkého. Aby sa však naplnil tento zámer, musí si spoločnosť uvedomiť prvotný cieľ, pre ktorý bol človek stvorený. Práca nemá zmysel pre samotnú prácu, jej hodnota je zameraná na získanie večného života, ktorý začína už tu na zemi.

Napriek tomu, že encyklika *Rerum novarum* bola vydaná pred viac ako 120 rokmi, aj dnešný čitateľ tu môže zhliaďnúť aktuálne myšlienky, ako a prečo je dôležité umožniť každému človeku jeho maximálny rozvoj v slobodnom spoločenskom prostredí. Toto dielo by sme pokojne mohli odporučiť ľuďom, ktorí vládnu jednotlivým krajinám, podnikateľom, ktorí sú otvorení pravde a napokon všetkým ľuďom, ktorí by mali viac poznať svoju hodnotu a hodnotu svojej práce.

---

¹⁶ Ján XXIII.: *Mater et magistra*, In *Sociálne encykliky*. Trnava : SSV, 1997. čl. 219

¹⁷ Ján XXIII.: *Mater et magistra*, In *Sociálne encykliky*. čl. 7

¹⁸ Ján Pavol II.: *Laborem exercens*. Praha : ZVON, 1991. čl. 1

¹⁹ Ján Pavol II.: *Centesimus annus*. čl. 1

²⁰ Genezis 1, 28

²¹ Lev XIII.: *Rerum novarum*. čl. 32

Zoznam použitej literatúry

- Ján Pavol II.: *Centesimus annus*. Trnava : SSV, 1992, 109 s. ISBN 80-85198-68-1
- Ján Pavol II.: *Laborem exercens*. Praha : ZVON, 1991, 72 s. ISBN 80-7113-007-9
- Ján XXIII.: Mater et magistra, In *Sociálne encykliky*. Trnava : SSV, 1977, 676 s. ISBN 8071622036
- Lev XIII.: *Rerum novarum*. Bratislava : ÚSKI, 1991, 46 s.
- Pius XI.: *Quadragesimo anno*. Bratislava : Slovák, 1931. 78 s.
- Sväté písmo*. Trnava : SSV, 2013, 2332 s. ISBN 9788071629962

Charakteristiky a témy encykliky Quadragesimo anno

Prehľad základných charakteristík

Vydaná 15. mája 1931 pápežom Píom XI. pri príležitosti 40. výročia zverejnenia zásadnej sociálnej encykliky Rerum novarum pápežom Levom XIII. z roku 1891

Úvod

I. Plody encykliky Rerum novarum

II. Obrana a rozvinutie sociálneho učenia Leva XIII.

III. Ekonomicko-spoločenské zmeny, ktoré sa udiali po časoch Leva XIII. a základné smery nového spoločenského poriadku

Záver

Plodmi a praktickým dosahom encykliky Rerum novarum na hospodársky, politický i cirkevný život v období od jej vydania po dobu publikovania encykliky Quadragesimo anno reformou spoločenského poriadku a usporiadaním spoločnosti po hospodárskej stránke, posúdením a odsúdením kapitalistického i socialistického systému, obnovou mravov a zdokonalením spoločenského usporiadania podľa zásad evanjelia, prezentáciou princípov solidarity a subsidiarity, sociálnej lásky a spravodlivosti ako princípov obnovy hospodárskeho poriadku.

Hlavná myšlienka encykliky:

potvrdzujúc učenie Leva XIII., sa sociálna otázka musí riešiť aj naďalej zmierom medzi hospodárskymi triedami, pričom tento zmier sa uskutoční len vtedy, ak, odsúdiac omyly socializmu a komunizmu, ako i liberálneho a individualistického kapitalizmu, zreformujeme hospodársky poriadok tak, aby jeho fundamentálnymi princípmi boli sociálna láska, sociálna spravodlivosť, solidarita bohatých s núdznymi, subsidiarita zo strany verejnej moci voči menším spoločenstvám a jednotlivcom, úsilie aj o spoločné dobro, uplatňujúc mravný zákon súčinne a neoddeliteľne od ekonomických zákonov – a pritom všetkom stále pamätajúc nie na materiálny blahobyt ako posledný cieľ hospodárskej výroby, ale práve na Stvoriteľa, ustanoviac kresťanstvo a náboženstvo za základ stanov spoločnosti, čím sa najvýraznejšie prispeje k obnove všeobecných mravov

Obsah základných tém encykliky

Základné témy:

plody encykliky Rerum novarum

normy v oblasti práva na vlastníctvo

vzťahy kapitálu a práce
otázka spravodlivej mzdy
obnova spoločenského poriadku – princípy subsidiarity a solidarity
posúdenie a odsúdenie kapitalistického systému
posúdenie a odsúdenie socializmu a komunizmu
reforma spoločnosti v kresťanskej láske a spravodlivosti

Plody encykliky *Rerum novarum*²²

Ako píše Pius XI., encyklika *Rerum novarum* mala značný úspech na rôznych poliach pôsobnosti. Cirkev sa začala rozširovať zaujímať o riešenia naliehajúcej sociálnej otázky a v priebehu 40 rokov od vydania encykliky Leva XIII. bolo vydaných Magistériom viacerých ďalších, na ňu nadväzujúcich diel a dokumentov. Takto v doktrínovej oblasti Cirkev ďalej rozvíjala posolstvo a odporúčania Leva XIII. Téma sociálnej otázky sa dokonca stala natoľko zaujímavou, že mnohí vzdelanci, kňazi i laici, sa začali horlivo zaoberať sociálnymi a ekonomickými vedami, pričom dali vzniknúť aj pravej katolíckej sociológii. Katolícke princípy sociológie prenikli hlboko do dedičstva celej spoločnosti, o čom svedčia publikácie mnohých aj nekatolíckych novín a kníh. Sociálne učenie Magistéria preniklo do zákonodarných snemovní a súdnych siení – stalo sa napokon široko diskutovaným, ba mnohé jeho princípy si ľud osvojil ako samozrejmé názory na spravodlivé usporiadanie spoločnosti.

Rerum novarum si môže pripísať aj úspech na poli združovania sa kresťanských robotníkov. Mnohí si totiž vzali rady Leva XIII. k srdcu a úspešne zakladali podporné združenia, ktoré formovali robotníkov v kresťanskom duchu a lobovali aj za náležité zvýšenie množstva prostriedkov pre živobytie pracujúcich. Vznikali kresťanské odbory bez socialistického a podvratného podtextu – niektorí ich členovia sa starali o najväčší možný vzrast fyzického, ekonomického i morálneho blahobytu. Ich ciele teda boli nielen ekonomické, ale mnohé skupiny riešili aj náboženský a mravný rozvoj členov daného robotníckeho združenia.

Rerum novarum ovplyvnilo napokon aj sociálnu politiku viacerých panovníkov, ba celých štátov. Podľa učenia, že štát vedie občanov k verejnej a súkromnej prosperite, a nie iba ochraňuje poriadok a dodržiavanie zákonov, sa štátnici začali väčšmi starať o ochranu slabšej vrstvy, ktorou boli robotníci. Budovala sa nová sociálna legislatíva, inšpirovaná aj encyklikou Leva XIII. *Rerum novarum* sa stala jednoducho akousi magnou chartou v sociálnej oblasti.

Normy v oblasti práva na vlastníctvo²³

Téma o práve na vlastníctvo je už súčasťou širšej druhej kapitoly encykliky *Quadragesimo anno*, v ktorej pápež rozvíja a obohacuje učenie Leva XIII. Práve preto, že Cirkvi nebolo zverené poslanie viesť ľudí k šťastiu rýdzo pozemskému, ale k večnému, je povolaná vyjadrovať sa ku všetkému, čo má súvis s mravnosťou. S touto autoritou sa Pius XI. zaoberá sociálnymi a ekonomickými otázkami.

²² PIUS XI.: *Quadragesimo anno* (1-39). 1931 [cit. 2015-05-26]. URL: <<http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/quadragesimo-anno>>.

²³ PIUS XI.: *Quadragesimo anno* (44-52). 1931 [cit. 2015-05-26]. URL: <<http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/quadragesimo-anno>>.

Prvou samostatnou témou sú normy v oblasti práva na vlastníctvo. Magistérium vyvracia mylné názory, že Cirkev je proti súkromného vlastníctvu. Pius XI. to vehementne odmieta a potvrdzuje, že právo na súkromné vlastníctvo vyplýva z ľudskej prirodzenosti – Stvoriteľove dobrá má každý využívať tak, aby sa postaral o seba, ako i o svoju rodinu, avšak spravodlivosť si žiada, aby sa prekračovaním svojho vlastníctva nezasahovalo do práv iných. Preto Cirkev rozlišuje medzi právom na vlastníctvo a jeho vykonávaním. Toto vykonávanie vlastníctva môže byť totiž štátom „miernené“, obmedzované alebo usmerňované tak, že štát určí, čo je pri užívaní Stvoriteľových dobier dovolené a čo nie – a to všetko za úmyslom zladit' práva súkromného vlastníctva s potrebami spoločného dobra.

Veľmi je pritom dôležité chápať tak individuálny, ako i spoločenský charakter vlastníctva. Je nutné vyhnúť sa dvom extrémom štátnej politiky – individualizmu, kedy je pod ideológiou liberalizmu oslabovaný, ba popieraný spoločenský charakter práva na vlastníctvo, ktorý sa týka spoločného dobra, a následne kolektivismu, kedy sa zase zľahčuje alebo aj popiera individuálny charakter tohto práva.

Pius XI. dáva aj príklad usmernenia výkonu práva na vlastníctvo pri snahe zladit' ho s potrebami spoločného dobra. Bohatí sú totiž vyzvaní k povinnosti, ktorá ich zaväzuje k almužne, dobročinnosti a štedrosti, pričom ak majú bohatšie zisky, je vhodné ich investovať do diel, čo ponúkajú širšiu možnosť zamestnania.

Vzťahy kapitálu a práce²⁴

Pius XI. potvrdzuje učenie Leva XIII., že je nesprávne pripisovať kapitálu to, čo sa dosahuje spoločným pričinením nielen kapitálu, ale i práce. Takisto je nespravodlivé, ak si pracujúci privlastňujú výsledok svojej činnosti, popierajúc účinok kapitálu. V praxi to znamená, že ani pracujúci nemajú právo na celý zisk, ktorý pochádza z ich práce, a ani zamestnávateľia si nemôžu v mene kapitálu ponechávať všetok zisk, akoby ani nebolo pracujúcich. Šírili sa totiž bludné učenia, ktoré bojovali buď za kapitál, alebo za prácu. Na jednej strane sa hlásalo, že vraj na základe akéhosi nevyhnutného ekonomického zákona všetok kapitál prináleží bohatým a robotníci celkom prirodzene zostávajú vo svojej mizernej životnej úrovni. Na druhej strane sa voči tomuto neexistujúcemu zákonu postavila akási morálna zásada, ktorá takisto neexistuje, že všetko, čo sa vyťaží z čistého zisku, prináleží podľa práva samotným robotníkom. Obidve tieto zásady sú bludné.

Ako hovorí aj Lev XIII., zem je rozdelená medzi súkromníkov, ale ostáva na úžitok všetkým. Preto sa musia zohľadniť práva aj zamestnávateľa, aj robotníka, teda aj kapitálu, aj práce, lebo – ako hovorí sociálne učenie Cirkvi – jedného bez druhého niet. Bohatstvá a čisté zisky, ktoré sa znásobujú, majú byť teda pridelované jednotlivcom či triedam tak, aby ostal zachovaný úžitok všetkých, sledujúc sociálnu spravodlivosť. Samozrejme, zaslúžený podiel patrí aj vlastníkom kapitálu, a to podľa zásady rovnomernosti.

Takáto sociálna spravodlivosť následne dokáže vynikajúcim spôsobom pozdvihnúť proletariát, aby následky industrializmu, ktorý vytvoril veľké bohatstvá, ale žiaľ nespravodlivo rozdelené, sa mohli eliminovať takým spôsobom, aby sa nadobudnutý kapitál v budúcnosti zhromažďoval rovnomerným podielom medzi bohatými a s istou dávkou veľkodušnosti sa rozdeľoval medzi zamestnancov.

²⁴ PIUS XI.: *Quadragesimo anno* (53-64). 1931 [cit. 2015-05-26]. URL: <<http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/quadragesimo-anno>>.

Otázka spravodlivej mzdy²⁵

Dohoda o vykonávaní práce za mzdu nie je vo svojej podstate nespravodlivá, nemá byť zamenená len za akúsi širokú spoločenskú dohodu. Predsa však môže spoločenská dohoda usmerňovať pracovnú dohodu, takže na jej základe robotníci získajú podiel na výnose podniku, prípadne sa zúčastňujú jeho správy.

Správne a spravodlivé ohodnotenie práce robotníka je náročné, keďže sa musí zohľadniť viacero faktorov. Každopádne sa treba vyvarovať mienky, že by práca mala práve takú cenu, akú majú ňou vyrobené výrobky. Encyklika vyhlasuje takýto názor priam za absurdný. Tak ako vlastníctvo má svoj individuálny i spoločenský charakter, tak aj práca je nielen individuálnej povahy, ale aj spoločenskej. To znamená, že práca nie je len záležitosťou pracujúceho, ale je súčasťou celkového organického celku spoločnosti, ktorá má svojim poriadkom výkon práce aj chrániť. Preto treba zohľadňovať ohodnocovanie práce aj podľa jej prínosu pre spoločnosť ako takú.

Sú tri faktory, ktoré treba zohľadniť pri určovaní mzdy. Prvým je zaopatrenie pracujúceho tak, aby mohol zabezpečiť seba, ako i svoju rodinu. Druhým faktorom je určité situácia samotného podniku, pričom v prípade ťažkých „chvil“ pápež odporúča určitú kolegiálnu a kresťanskú svornosť medzi robotníkmi a vlastníckmi. To môže napomáhať mierniť zmatok a účinnejšie riešiť nestabilitu s pokojnými hlavami. Tretím faktorom je – vzhľadom na prítomnosť aj spoločenského charakteru práce – nutnosť napomáhať spoločné dobro. Mzdu možno teda prispôbovať a regulovať podľa hospodárskych verejných záujmov, využijúc napríklad princíp motivácie, aby ľudia preferovali pri výbere práce pre spoločnosť potrebnéjšie zamestnania.

Obnova spoločenského poriadku – princípy subsidiarity a solidarity²⁶

K obnove spoločenského poriadku sú potrebné reforma ustanovizní a náprava mravov. Reforma ustanovizní sa má riadiť v duchu budovania sociálne usporiadaného hospodárstva, ktoré nezabúda aplikovať vo svojich podmienkach princípy subsidiarity a princípy solidarity. Štát totiž nesmie prekážať pôsobeniu lokálnych ustanovizní, pričom treba pamätať, že ako je nepovolené odoberať jednotlivcom to, čo môžu vykonávať vlastnými silami, a prideľovať to spoločstvu či dokonca štátu, tak je nepovolené prenášať na vyššiu spoločnosť to, čo môžu vykonávať nižšie spoločnosti. Tento princíp subsidiarity priamo protirečí socialistickému zospoločensťovaniu.

Štát nie je ani tou inšinciou, ktorá bojuje za kapitál proti pracujúcim, alebo za robotníkov proti vlastníkom. Štát má okrem iného úlohu zmierovateľa spoločenských tried.

Pius XI. tiež vyzýva v rámci obnovy spoločenského poriadku pokračovať vo vytváraní kresťanských robotníckych združení a ďalej vyzýva, aby sa tvorili stavovské organizácie, ktoré budú charakterizované ako spoločenské korporácie, zahŕňajúce konkrétnych remeselníkov daného remesla, alebo konkrétnych pracujúcich daného typu práce, ba dokonca prezentuje myšlienku kresťanských stavovských organizácií priemyselníkov a vlastníkov.

²⁵ PIUS XI.: *Quadragesimo anno* (65-76). 1931 [cit. 2015-05-26]. URL: <<http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/quadragesimo-anno>>.

²⁶ PIUS XI.: *Quadragesimo anno* (77-91). 1931 [cit. 2015-05-26]. URL: <<http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/quadragesimo-anno>>.

A tieto všetky sa majú interesovať, aby boli v spoločnosti uplatňované princípy solidarity a subsidiarity, sociálnej spravodlivosti a lásky, a teda aj zásady kresťanskej sociológie.

Sociálne učenie Pia XI. tiež nesúhlasí s myšlienkou, že trh, založený na neviazanej konkurencii trhových síl, je jediným regulatívom, podľa ktorého by sa všetko v hospodárstve uviedlo akosi samo do poriadku sociálnej spravodlivosti a lásky. Je totiž nutná starostlivosť ľudskej osoby, ktorá sa systematicky stará o presadenie princípov sociálnej spravodlivosti tak, aby sa sociálna láska stala akoby dušou spoločenského poriadku a jeho ochranu i požiadavky aby prevzala na starosť verejná moc.

Posúdenie a odsúdenie kapitalistického systému²⁷

Tretia a záverečná kapitola encykliky ponúka stanovisko k súdobému spoločenskému poriadku, ktorý pápež vyzýva reformovať v zmysle kresťanských hodnôt a princípov kresťanskej sociálnej filozofie. Od dôb vydania *Rerum novarum* ubehlo 40 rokov a to znamenalo aj zmenu v ekonomických a politických podmienkach novej doby. Upozorňuje na sústreďovanie bohatstva a moci, ktoré je plodom neviazanej slobody konkurencie, a to všetko preto, aby sa ekonomická a politická prevaha upevnila a zväčšila. Okrem ekonomickej prevahy sa neraz pretavila až na moc a nadvládu nad politikou mocou a napokon medzi jednotlivými štátmi. V tejto súvislosti sa spomína nacionalizmus, ekonomický imperializmus, ale na druhej strane aj bankový internacionalizmus a medzinárodný peňažný imperializmus.

Keďže je hospodársky poriadok založený predovšetkým na kapitále a na práci, treba, aby sa predišlo krajnostiam individualizmu na jednej strane a socializmu na druhej strane. Je teda dôležité zamerať sa na dôstojnosť robotníkov, zároveň zohľadňovať dvojité povahu, individuálnu a spoločenskú, tak kapitálu alebo vlastníctva, ako aj práce. Jediný liek na takéto ekonomické zriadenie možno vidieť v kresťanskom sociálnom učení, aby sa sociálna láska, sociálna spravodlivosť, solidarita a subsidiarita stali jasnými princípmi, uplatňovanými všetkými spoločenskými triedami.

Posúdenie a odsúdenie socializmu a komunizmu²⁸

Aj socializmus sa rozšíril od doby *Rerum novarum* do doby *Quadragesimo anno*. V Rusku prebehla násilná a zbesilá revolúcia bezbožného komunizmu, ktorý likvidoval všetko náboženské. Osobitou hrozbou je však aj nový, akýsi zmiernivý, či umiernený socializmus, ktorý odmieta násilný, či revolučný obrat v spoločnosti. Aj on však zostáva v jadre protikresťanský, usilujúci sa o triedny boj, v rámci ktorého treba eliminovať súkromné vlastníctvo. Niektoré jeho podoby boli však v priebehu rokov natoľko zmiernené, že kresťan, angažujúci sa za sociálnu spravodlivosť, mohol nadobudnúť pocit, že socialistický scenár je preňho prijateľný a vlastne by sa jeho tézy už viac nemuseli rozchádzať od zásad kresťanskej sociológie a princípov sociálneho učenia Cirkvi.

Toto riziko je hrozbou i preto, lebo si kresťan môže osvojiť mienku, že môže urobiť kompromisy s omylnými socialistickými tézami, nevedomiac si pritom, že aby tak učinil, musí vlastne „zmierniť“ kresťanské zásady a pravdy. Pius XI. spomína najmä zavŕšenie človeka

²⁷ PIUS XI.: *Quadragesimo anno* (100-110). 1931 [cit. 2015-05-26]. URL: <<http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/quadragesimo-anno>>.

²⁸ PIUS XI.: *Quadragesimo anno* (111-125). 1931 [cit. 2015-05-26]. URL: <<http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/quadragesimo-anno>>.

a spoločnosti. Socializmus nerešpektuje, že spoločnosť a človek v nej majú využívať svoje schopnosti tak, aby slúžili cti a sláve Stvoriteľa, a to verní svojmu povolaniu, takže budú smerovať nielen k časnému blahu, ale i k večnému šťastiu. Socializmu ide totiž len o materiálny blahobyť.

Socializmus chce dokonca obetovať ľudskú slobodu v zmysle podriadenia úsilia jednotlivých pracujúcich požiadavkám účinnejšej výroby. Išlo by o akýsi „socializovaný“ poriadok výroby, ktorý by bol veľmi obmedzujúci.

Výchova socialistického človeka je tiež problémom – nie je možné byť dobrým katolíkom a zároveň pravým socialistom. Socialistické svojské chápanie spoločnosti je natoľko odlišné od kresťanskej interpretácie, že pojem „kresťanský socializmus“ je výraz maximálne protirečivý.

Pápež vyjadruje bolesť nad tými katolíkami, ktorí podľahli zvodnosti socialistických teórií a ktorí nepochopili, že socialistické úsilie o spravodlivú spoločnosť by bolo oveľa dôstojnejšie i účinnejšie realizovať prostredníctvom uplatnenia kresťanského sociálneho učenia.

Reforma spoločnosti v kresťanskej láske a spravodlivosti²⁹

Pius XI. nachádza súdobý hospodársky poriadok ako hlboko skazený. Učí, že jediným liekom pre spoločnosť je návrat ku kresťanstvu, ku kresťanskému životu a mravom, lebo len to môže byť účinným liekom na prehnanú starosť o prchavé dobrá, ktorá je pôvodcom všetkých nerestí. Súdobý hospodársko-spoločenský neporiadok vedie duše ku skaze, pretože sa ľudia stretávajú s mnohými existenčnými a ekonomickými problémami, čo zamestnávajú ich mysle natoľko, že odvracajú ich zrak od toho, čo je v ich živote najdôležitejšie – teda o starostlivosť o vlastnú spásu.

Pápež rozpoznáva, že prvopočiatky takéhoto nebezpečného usporiadania možno badať už v dobe prekvitajúceho racionalizmu, kedy vznikla ekonomická veda oddelená od mravného zákona. Ekonomické záležitosti začali byť odtŕhané od reality zavŕšenia všetkého materiálneho v Bohu Stvoriteľovi. Preto Pius usmerňuje, aby všetky veci boli zamerané znovu na Boha ako na prvý a najvyšší cieľ všetkej stvorenej činnosti, pričom všetky stvorené dobrá aby boli považované len za obyčajné prostriedky, ktoré treba užívať do takej miery, do akej vedú k Bohu.

Preto treba hlbokú reformu spoločnosti – kresťanská a sociálna láska, sociálna spravodlivosť, solidarita a subsidiarita sa musia stať základnou a samozrejmovou vecou, naširoko uplatňovanou v hospodárskom poriadku. Táto reforma si vyžaduje v duchu slov celej tejto encykliky, aby katolíci horlivo a svorne pod vedením duchovných pastierov Cirkvi – každý podľa svojho nadania, síl a podmienok – prispeli ku kresťanskej obnove spoločnosti.

Čím ma oslovila encyklika

Čo ma oslovilo v encyklike vo všeobecnosti

Vo všeobecnosti ma zaujal v encyklike 32. bod, v ktorom pápež prezentuje myšlienku, že spoločnosti sa otvára cesta k usporiadaniu členských vzťahov na spokojnosť ich

²⁹ PIUS XI.: *Quadragesimo anno* (126-149). 1931 [cit. 2015-05-26]. URL: <<http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/quadragesimo-anno>>.

spolunažívania a na ich ekonomický prospech takým spôsobom, že sa náboženstvo stanoví za základ stanov spoločnosti. Cieľom činnosti kresťanských robotníckych združení teda nemá vlastne byť len zlepšovanie podmienok pracujúcich, ale oplatí sa zamerať aj na náboženské a mravné zdokonaľovanie pracujúcich ako na ich hlavný cieľ, pričom na toto zdokonaľovanie, ako sa cituje z Rerum novarum, treba usmerniť všetok sociálny poriadok.

Verím, že morálnosť a náboženstvo so sebou úzko súvisia, preto mám blízko k tomu, aby som uznal, že náboženstvo ako základ stanov sociálneho poriadku by viedlo k znovuobjaveniu sa morálky a svedomia pri výkone economickej činnosti. Koniec koncov, aj to je jedna z ústredných myšlienok celej encykliky, ktorá hovorí o potrebe reformovať spoločnosť tak, aby sa kresťanské hodnoty a hodnoty či princípy kresťanskej sociológie aplikovali a s plnou silou uplatnili v hospodárskej a sociálnej realite. Myslím si, že by takto pápež nepísal, keby si nebol vedomý, že práve náboženstvo a kresťanské hodnoty sú úzko späté s morálkou, ktorej úpadok hrá neraz ústrednú úlohu pri akomkoľvek zvrhnutí sa ekonomického systému.

Čo ma oslovilo v súvislosti s mojím povolaním

Moje povolanie je zatiaľ len v rovine štúdia, teda sa realizujem ako študent. Ako študent základov teológie ma nadchlo, ako pápež opisuje, v čom všetkom začali byť tzv. pomocníci Cirkvi zaangažovaní po vydaní Rerum novarum a aké úspechy pri tom zožali. Aj ja som v rámci štúdia vlastne pripravovaný stať sa pomocníkom Cirkvi, a to v rôznorodom zmysle. Encyklika ukazuje, ako sa teológovia, z ktorých mnohí boli laikmi ako ja, začali hlboko zaujímať o sociálne otázky a snažili sa šíriť dielo Rerum novarum ďalej. Usilovali sa ho uplatňovať, ukazovali, ako sa majú usmernenia Leva XIII. uvádzať do praxe, využívajúc pritom svoje skúsenosti a vedomosti zo štúdia teológie a filozofie.

A tak ma bohaté a rozmanité opisy veľkých pozitívnych následkov Rerum novarum veľmi oslovili a povzbudili, pretože i ja môžem ako študent základov teológie skúmať nejaký cirkevný dokument a vydávať o kresťanskej a cirkevnej interpretácii svedectvo – a pritom všetkom úspešne prispieť k šíreniu evanjelia.

Čo ma oslovilo v súvislosti s pomocou núdznym

Zaujala ma celková stratégia riešenia hospodársko-sociálnych problémov. Reforma spoločnosti v duchu kresťanských hodnôt, princípov kresťanskej sociológie, taktiež v duchu návratu ku kresťanským mravom a pozdvihnutia náboženstva a mravného zdokonaľovania na základ stanov sociálneho poriadku, to sú myšlienky, ktoré keby sa prakticky uplatňovali v konkrétnych vzťahoch zamestnávateľov a zamestnancov, mnohé by sa vyriešilo. Zrejme by som chcel sa viac angažovať na šírení myšlienok sociálneho učenia Cirkvi ako reálnej alternatívy voči európskemu socializmu, pretože si myslím, že mnoho ľudí sociálne učenie Cirkvi ani nepozná a vidia len protichodné cesty liberalizmu z jednej strany a socializmu z druhej strany.

Paralela s evanjeliom

„Potom ho (Ježiša) diabol vyzdvihol, v jedinom okamihu mu ukázal všetky kráľovstvá sveta a vravel mu: »Dám ti všetku ich moc a slávu, lebo som ju dostal a dám ju, komu chcem.

Ak sa mi teda budeš klaňať, všetka bude tvoja.« Ježiš mu povedal: »Je napísané: Pánovi, svojmu Bohu, sa budeš klaňať a jedine jemu budeš slúžiť.«“ (Lk 4,5-8)

Zvrátenie ekonomického poriadku prišlo podľa encykliky s oddelením mravnosti od ekonomických vzťahov a činností – moc, peniaze a materiálne dobrá sa stali bôžikmi. Diabol ponúka spoločnosti všetku moc kráľovstiev sveta, ako pri pokúšaní na púšti ponúkal svoju zvrhlú slávu Ježišovi výmenou za poklonu. Žiaľ, naša svetová spoločnosť s diablom súhlasí a pritakáva mu, preto Ježiš a jeho vikár Pius XI. znovu musia ukazovať cestu odmietnutia diabolských pokúšaní a pripomenúť, že len Bohu patrí poklona. Preto pápež v encyklike toľko nalieha, aby sa spoločnosť reformovala v duchu kresťanskej morálky a zásad kresťanskej sociológie, čím by sa Boh v srdciach ľudí aj pri ekonomickej činnosti a v realite ekonomických vzťahov postavil znovu na zaslúžený piedestál.

Bibliografia

- PIUS XI.: Quadragesimo anno. 1931 [cit. 2015-05-26]. URL: <<http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/quadragesimo-anno>>.
- Sväté písmo Starého i Nového zákona. Trnava : SSV, 1998. ISBN 80-7162-236-2

Non abbiamo bisogno

Pius XI.

29. júna 1931

I.

Táto encyklika je reakciou na svojvôľu fašistického režimu v Taliansku a zameriava sa na udalosti, ktoré sa odohrávali v súvislosti s nespravodlivými obvineniami voči kresťanským organizáciám a združeniam, predovšetkým voči Katolíckej akcii Talianska. Tieto udalosti mali široký a hlboký ohlas na celom svete, no zvlášť diecézach Talianska. Body obsiahnuté v tejto encyklike sú:

- obrátenie sa na bratov a splnenie naliehavej povinnosti bratskej podpory
- zadosťučinenie nemenej vážnej povinnosti obrániť pravdu a spravodlivosť v oblasti, ktorá sa týka životných záujmov a práv svätej Cirkvi a dotýka sa aj vás všetkých, ktorých Duch Svätý ustanovil na akomkoľvek poste
- reflexia a vyjadrenie záverov vyplývajúcich zo spomínaných udalostí
- zdôverenie sa s obavami o budúcnosť
- pozvanie a podelenie sa s nádejami a výzva k modlitbe

Avšak pohotová, široká a oddaná reakcia bratov v službe, ich zmysel pre nadprirodzenú solidaritu a intímne spojenie myšlienok a citov, naplnila Svätého Otca útechou. Prejavuje uznanie a vďačnosť jednotlivcom, organizáciám a asociáciám a zvlášť Katolíckej akcii a Katolíckej mládeži, biskupom všetkých diecéz, vďačnosť Katolíckej akcii Talianska a mladým za to, že ostali poslušní a verní jeho požiadavkam a vyhli sa aktivitám v politickej strane (rozumie sa tým fašistická strana).

Nasleduje poďakovanie kňazom, veriacim, rehoľníkom a rehoľníckam, ktorí sa pripojili so svojou odvážnou vierou a so synovskou zbožnosťou.³⁰

*„ Ctihodní bratia, už ste počuli, že naše srdce bolo a je s vami, s každým jedným z vás. S vami trpíme a za vás sa modlíme, aby nám Boh vo svojom nekonečnom milosrdenstve prišiel na pomoc a aby aj z tohto veľkého zla, ktoré rozpútal dávny nepriateľ dobra, vyšla nová doba rozkvetu veľkého dobra.“*³¹

II.

Táto časť je zameraná na obranu pravdy a spravodlivosti, pričom Svätý Otec naráža na protesty proti falošnej kampani a nespravodlivým obvineniam, ktoré predchádzali rozpusteniu združení mladých a univerzitných asociácií Katolíckej akcie. Toto rozpustenie sa podľa neho

³⁰ Porov. PIUS XI.: Non abbiamo bisogno. In: *Dokumenty sociálnej náuky Cirkvi*. Trnava : SSV, 2008, s. 113-118

³¹ PIUS XI.: Non abbiamo bisogno. In: *Dokumenty sociálnej náuky Cirkvi*, s. 118

konalo spôsobom, ako keby išlo o nebezpečné združenia, proti ktorým treba zasiahnuť: „*Koľké ukrutnosti a násilia až po údery a krv, neúctu tlače, slová a skutky predchádzali, sprevádzali a nasledovali neočakávanú policajnú akciu.*“³²

Spomenuté prejavy neúcty a násilia, ale aj jednota rôznych spôsobov zákroku po celom Taliansku, súhlas autorít a orgánov spoločenského poriadku, je podľa Svätého Otca potrebné pripomenúť a upozorniť na túto veľkú a širokú mieru útokov proti pravde a spravodlivosti. Hoci konštatuje, že história zmanipulovaných dokumentov, ktoré neslúžia pravde a spravodlivosti, je smutná a dlhá, tendenčný dokument (tzv. *hlásenie*), ktorý bol vypracovaný a namierený proti Svätej stolici, Katolíckej akcii a ostatným asociáciám, nemôže ostať bez povšimnutia. Tisícky zahraničných návštevníkov, ktorí nikdy nechýbajú v Taliansku ani v Ríme, mohli pozorovať prítomnosť mnohých bezbožných a rúhavých prejavov neúcty. Pápež píše o policajných opatreniach, sprevádzaných násilím, neúctou a žiaľ súhlasom autorít spoločenského poriadku, pričom sám musel zrušiť viaceré aktivity vrátane procesií a osláv. Ľudia aj napriek takýmto skúškam preukázali vernosť nahradili slávnosti hodinami modlitieb, adoráciami.

Hlásenie napriek uisteniu Svätej stolice, že Katolícka akcia je nepolitického charakteru, považuje toto tvrdenie za klamstvo a pridáva ďalšie obvinenia:

- Jedným z obvinení je, že vedúci predstavitelia Katolíckej akcie boli takmer všetci členmi alebo vedúcimi Ľudovej strany, ktorá bola (podľa neho) jedným z najväčších protivníkov fašizmu. Táto námietka bola viackrát predložená talianskej Katolíckej akcii, ale vždy len všeobecne a bez uvedenia akéhokoľvek mena. Pápež argumentuje, nepolitickým charakterom Katolíckej akcie, ktorá je závislá od episkopátu. Zároveň dodáva, že v čase, keď bola rozpustená Ľudová strana, tí, ktorí už patrili do Katolíckej akcie, sa podriadili základnému zákonu Katolíckej akcie a zdržovali sa politickej aktivity.
- Ďalším obvinením bolo vyhlásenie, že významná organizačná časť jednotlivých podujatí bola politického charakteru a nemala nič spoločné s náboženskou výchovou a so šírením viery.
- Najzávažnejším obvinením je však podľa pápeža argumentácia týkajúca sa obrany štátu, vďaka ktorej sa prijímali opatrenia, ktoré mali viesť k zrušeniu 10-tisíc katolíckych krúžkov mládeže. Dôvod k tomu však treba podľa neho hľadať v inej oblasti. Boj, ktorý sa odohráva, nie je politický, ale náboženský a morálny, výslovne náboženský a morálny.³³

III.

Pápež konštatuje, že obvinenia z politickej aktivity Katolíckej akcie a ostatné tvrdenia a udalosti naznačujú, že sa nejedná o nič iné ako o zámienku alebo hromadenie zámienok na odtrhnutie mládeže od Katolíckej akcie a cez ňu od Cirkvi. To potvrdzuje aj skutočnosť, že po tom, ako sa veľa hovorilo o Katolíckej akcii, nasledovalo hovorenie o asociáciách mládeže a proces sa búrlivo rozšíril aj na čisto náboženské asociácie a tie, ktoré sa venovali náboženskej výchove najmenších.

Pápež sa ďalej zamýšľa nad tým, že sa vôbec nebrali do úvahy jeho protesty a uistenia, takisto ani protesty a uistenia ľudí z radov laikov, či už o povahe a skutočnej, pravdivej aktivite

³² PIUS XI.: Non abbiamo bisogno. In: *Dokumenty sociálnej náuky Cirkvi*, s. 118

³³ Porov. PIUS XI.: Non abbiamo bisogno. In: *Dokumenty sociálnej náuky Cirkvi*, s. 119- 128

Katolíckej akcie, ako aj o najsvätejších a nedotknuteľných právach Cirkvi a duší, ktoré sú v nej zastúpené a zosobnené. Tu sa totiž jedná o právo duší, aby si zabezpečili najlepšie duchovné dobro a boli formovaní pod vedením Učiteľského úradu Cirkvi. Tento Učiteľský úrad je nevyhnutný pre všetkých a zaväzuje všetkých, ktorí chcú získať spásu. Ide o právo duší, ktoré sa tak formujú, aby mohli sprostredkovať poklady vykúpenia aj iným dušiam takým spôsobom, že spolupracujú na aktivitách hierarchického apoštolátu.

V tejto súvislosti hovorí o práve duší, a ich boji za slobodu svedomia. Termín sloboda svedomia bol podľa neho často zneužívaný na označenie absolútnej nezávislosti svedomia. To však je absurdné pre dušu, ktorú Boh stvoril a vykúpil.

Autentické fakty a vyjadrenia potvrdzujú, tak ako sa to už v značnej miere aj stalo, že sa zámerne chcelo manipulovať celou mládežou - od tých najmenších až po dospelých, aby slúžili výlučne jednej strane a jednému režimu. Všetko sa zakladá na ideológii pravého pohanského uctievania štátu, ktorá odporuje tak prirodzeným právam rodiny, ako aj nadprirodzeným právam Cirkvi.

Kristova Cirkev nikdy nepopierala práva a povinnosti štátu na výchovu svojich občanov. Nepopierateľné práva a povinnosti zostávajú v hraniciach kompetencií samotného štátu. Tieto ciele, určite nie sú iba fyzické a materiálne, ale zo svojej povahy sú obsiahnuté v limitoch prirodzenosti, pozemského a dočasného.

Posledné udalosti bezpochyby ukázali to, čo sa za posledné roky stratilo a zničilo vzhľadom na pravú nábožnosť a výchovu, pričom nejde priamo o kresťanskú, ale iba o etickú občiansku výchovu. Koncepcia štátu, ktorá úplne a bez výnimky dáva mladé generácie do rúk štátu, nie je zlučiteľná s katolíckou náukou ani s prirodzeným rodinným právom. Nie je zlučiteľné s katolíckou náukou namýšľať si, že Cirkev a pápež sa musia obmedziť na vonkajšie náboženské úkony (omša a sviatosti), a že zvyšok výchovy prináleží výlučne štátu.

Svätý Otec upozorňuje, že chybné učenia a nesprávne zásady sa v posledných rokoch objavili už viackrát. Tí, ktorí prijímajú a uskutočňujú program, ktorému je vlastné učenie a normy odporujúce Cirkvi, sú katolíckmi iba krstom a menom. Ich správanie je v absolútnom rozpore s požiadavkami, ktoré ukladá krst. Je proti Cirkvi ten, kto neuznáva Katolícku akciu, ktorá je Cirkvi a jej hlave najdrahšia, prenasleduje ju a bojuje proti nej.

Na druhej strane prízvukuje, že nie je zámerom odsúdiť politickú stranu a režim ako taký, ale poukázať na program a na skutky, ktoré boli posúdené ako protirečiace katolíckej náuke a praxi, teda nezlučiteľné s menom a povolaním kresťana.

Spomína sa, že Taliansko je katolícke, ale antiklerikálne. Každému, kto pozná trochu lepšie históriu Talianska, je zrejme, že antiklerikalizmus nadobudol svoj význam a silu zo slobodomurárstva a z liberalizmu, ktoré ho zrodili.³⁴

IV.

V súvislosti s týmto spomína pápež svoje starosti spojené s bolestnými udalosťami škodiacimi Katolíckej akcii a tým, čo možno očakávať v budúcnosti. Vyjadrenia o nezmenenom rešpekte voči katolíckemu náboženstvu a jeho najvyššiemu predstaviteľovi, sa podľa neho „vyjadroval v širokých a nenávisťných policajných opatreniach pripravených v najväčšej tichosti ako na

³⁴ Porov. PIUS XI.: Non abbiamo bisogno. In: *Dokumenty sociálnej náuky Cirkvi*, s. 129- 135

prekvapenie nepriateľa. Ten istý „rešpekt“, prerástol do násilia a neúcty a bol aj nerušene páchaný.“³⁵

V.

Jasný znak a dôkaz Božej pomoci bol viditeľný v spolupráci ľuďmi. Posledne bolo povedané, že Katolícka akcia je teraz už v rukách biskupov. Práve pre závislosť od biskupov sme mali vždy istotu, že nariadenia sa dodržiavali. Tento argument spolu s nechýbajúcou Božou pomocou robia pokojným aj keď súženie a prenasledovanie bude pretrvávajúť a zosilňovať. Ďalším veľkým motívom nádeje je nesmierny chór modlitieb Kristovej Cirkvi. Zo všetkých strán sveta sa vznášajú modlitby božskému Zakladateľovi a jeho najsvätejšej Matke za viditeľnú hlavu Cirkvi, nástupcu svätého Petra, tak ako takmer pred dvadsiatimi storočiami, keď prenasledovanie zasiahlo samotného Petra. Všetko môžeme očakávať cez modlitbu a všetko je možné Bohu, ktorý všetko prisľúbil cez modlitbu. Modlitbou osvieti mysle pravdou a obráti vôľu k dobru tak, že Cirkvi, ktorá neupiera štátu nič, čo je v jeho kompetencii, nebude odopierané to, čo je v jej kompetencii. Nebude jej teda odopieraná kresťanská výchova a formácia mládeže, ktorá nie je výsledkom ľudského chcenia, ale Božieho príkazu.

Otec všetkých veriacich je zástupcom Spasiteľa, ktorý po tom, ako učil a prikazoval všetkým lásku k nepriateľom, sám zomieral, odpúšťajúc tým, ktorí ho ukrižovali. Preto jeho zástupca nie je a nikdy nebude nepriateľom nikoho. A tak budú robiť aj všetci jeho dobrí a praví synovia, katolíci, ktorí chcú byť hodní tohto mena.³⁶

Oslovilo ma

„Vnúťorný pokoj, ktorý pochádza z plného a jasného vedomia, že sme na strane spravodlivosti a pravdy, je pokoj, ktorý vie dať jedine božský Kráľ a ktorý svet nemôže dať, a teda ani vziať. Tento pokoj nás vďaka Božiemu milosrdenstvu a добрote nikdy neopustil a plne dôverujeme, že nás nikdy neopustí, nech by sa stalo čokoľvek. Tento pokoj však tak v trpiacom Kristovom Srdci, ako aj v srdciach jeho verných sluhov necháva otvorený prístup všetkým bolestným utrpeniam (a vy, ctihodní bratia, to viete veľmi dobre). A aj my sme zakúsili pravdu týchto tajomných slov“³⁷:

„Hľa, moja veľká trpkosť mi je pre dobro“ (Iz 38, 17)³⁸.

Povolanie v súvislosti s encyklikou

Osobne si myslím, že každý kresťan, ktorý sa aktívne hlási ku viere, by mal kráčať za Bohom v plnej dôvere a odovzdanosti. Mal by hľadať pokoj svojho vnútra, kde by mohol vytrvať v skúškach osobnosti, že je kresťan. Svojím životom by mal ukázať svoju vieru a odovzdanosť Bohu. Mal by bojovať za spoločenské blaho Cirkvi, mal by ďalej dávať správny príklad viery, kde bude rozmnožovať dielo prvotnej Cirkvi

³⁵ Porov. PIUS XI.: Non abbiamo bisogno. In: *Dokumenty sociálnej náuky Cirkvi*, s. 136

³⁶ Porov. PIUS XI.: Non abbiamo bisogno. In: *Dokumenty sociálnej náuky Cirkvi*, s. 137-139

³⁷ PIUS XI.: Non abbiamo bisogno. In: *Dokumenty sociálnej náuky Cirkvi*, s. 116

³⁸ *Sväté písmo Starého i Nového zákona*. Trnava: SSV, 2007, s. 935

Odkaz dnešnej dobe

Tak ako v minulosti, myslím si, že aj dnešnej dobe je tak ako Cirkev tak aj samostatný človek prenasledovaný cez rôzne útoky na kresťanstvo. Vidieť to napríklad v pracovných pozíciách, keď človek je tlačný vykonávať prácu v nedeľu, kde sa nehľadí na kresťanskú zásadu, že sa v nedeľu nepracuje. Ak je človek veriaci je odsudzovaný a vysmievaný, ako keby nepatrila do spoločnosti. Cirkevné organizácie sú taktiež napádané rôznymi útokmi, pri čoby len malej chybe cirkevnej organizácie, ale aj človeka zasväteného, sú v spoločnosti z toho obrovské ohlasy a posudzovania, ako keby kresťanstvo a kresťania by mali byť bez chyby. No kresťan je tiež len človek a organizácie sú taktiež len organizované ľuďmi. V súčasnosti je všetko veľmi pohlcované médiami, ktoré ešte väčšmi uberajú ľuďom na pokoji. Mohli by sme sa zamyslieť čo je pravé a čo v živote osoží a hľadať pravý pokoj vo všetkých smeroch, lebo len to človeku osoží a pomáha k správnej formácii človeka ,ale aj spoločnosti. Prenasledovanie kresťanstva je na každom kroku a každej jednej situácii. Či je to fyzické prenasledovanie, alebo prenasledovanie v bežných svetských situáciách (práca, ...), kedy toto vyvoláva v človeku nepokoj, pýchu, chamtivosť, naháňanie sa za bohatstvom a mnoho iného.

Paralela s NZ

V NZ sa dozvedáme o prenasledovaní prvej Cirkvi v Skutkoch apoštolov a Pavlových listoch:

„Šavol schvaľoval, že ho zabili. V ten deň sa začalo veľké prenasledovanie cirkvi v Jeruzaleme a všetci sa okrem apoštolov rozprchli po krajoch Judey a Samárie. (Sk 8,1)“³⁹

„V tom čase kráľ Herodes položil ruky na niektorých príslušníkov Cirkvi a mučil ich. (Sk 12,1)“⁴⁰

„Ale Židia poštvali nábožné ženy z vyšších vrstiev a popredných mešťanov, podnietili proti Pavlovi a Barnabášovi prenasledovanie a vyhнали ich zo svojho kraja. (Sk 13,50)“⁴¹

„Kto nás odlúči od Kristovej lásky? Azda súženie úzkosť alebo prenasledovanie, hlad alebo nahota, nebezpečenstvo alebo meč? (Rim 8,35)“⁴²

Použitá literatúra:

PIUS XI.: Non abbiamo bisogno. In: *Dokumenty sociálnej náuky Cirkvi*, 1. vyd. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 2008. 596 s. ISBN 978-80-7162-694-7

Sväté písmo Starého i Nového zákona. 1 vyd. Trnava: Spolok svätého Vojtecha. 2007.

1612 s. ISBN 978-80-7162-683-1

---

³⁹ *Sväté písmo Starého i Nového zákona*. Trnava: SSV, 2007, s. 1428

⁴⁰ *Sväté písmo Starého i Nového zákona*. Trnava: SSV, 2007, s. 1433

⁴¹ *Sväté písmo Starého i Nového zákona*. Trnava: SSV, 2007, s. 1436

⁴² *Sväté písmo Starého i Nového zákona*. Trnava: SSV, 2007, s. 1466

Mgr. Marek Novák

Mit brennender Sorge
S úzkostlivou starostlivosťou
O postavení katolíckej Cirkvi v Nemecku

Pius XI.

14.marca 1937

Základná charakteristika:

Tlačová kancelária konferencie biskupov Slovenska ohľadne tejto encykliky podáva túto správu:

„Svätá stolica rozpoznala skôr než iné potické subjekty, že s Hitlerovým Nemeckom nie je možné vyjednávať, povedal v rozhovore pre Vatikánsky rozhlas postupimský cirkevný historik Thomas Brechenmacher. Práve pred 75 rokmi presne je to 14. marca 1937 bola totiž vydaná encyklika pápeža Pia XI. Mit brennender Sorge, ktorá doteraz zostáva jedinou encyklikou, ktorej originál vznikol v nemčine. V podstate je možné rozlišovať dve fázy – od roku 1933 do vydania encykliky v roku 1937 bola vatikánska diplomacia presvedčená o možnom vyjednávaní či dosiahnutí istého modu vivendi s národne socialistickým Nemeckom. Avšak v priebehu rokov sa ukázalo, že táto možnosť absolútne nevedie k cieľu. Otvorený pápežov text teda značí zásadný obrat, ako pred nemeckou i pred svetovou verejnosťou. Čas vyjednávania tu končí a svet sa zoznamuje s vyhlásením jasnej konfrontácie, „hovorí cirkevný historik. „Toto hodnotenie Svätej stolice pritom vzniká v dobe, keď ostatné štáty ešte pokračujú v politike ústupkov proti Hitlerovmu Nemecku. Spojenci dúfali v možnosť vyjednávania až do Mníchovskej konferencie. Preto by sa dalo dokonca povedať, že Svätá stolica bola prvou, kto skutočne zreteľne vyhlásil, že s takýmto režimom nie je možné vyjednávať,“ dodáva Brechenmacher.“⁴³

Jozef Beníček na internetovej stránke chrisnet.cz o tejto encyklike píše: Vznik tejto encykliky podnietili práve nemeckí biskupi zhromaždení vo Fulde, spoločným listom adresovaný priamo Svätému Otcovi. Všetkým bolo jasné, že prenasledovanie cirkvi v Nemecku rok po roku silnie, a že zodpovedá presnému plánu, ktorý z rozhodnosťou vykonávala najradikálnejšia a ideologizovaná frakcia nacizmu. Jej cieľom bolo zničenie cirkvi a kresťanstva, pretože nepriatelia považovali ich náuku za „židovskú“, ktorá nie je hodná toho, aby ju vyznával árijský národ.⁴⁴

Encyklika je písaná zvláštnym všeobecným diplomatickým štýlom, no zároveň trefne pomenúva problémy do hĺbky: *„Každé slovo tohto listu sme odvážili na váhach pravdy aj lásky. Nechceli sme mlčaním...stať sa spoluvinníkmi za neinformovanosť, ani sme nechceli nepotrebnou strohosťou zatvrdiť srdce niektorých, ...ku ktorým naša pastierska láska nie je menšia len preto, že práve chodia po cestách bludu a odcudzenia.“⁴⁵*

⁴³ <http://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20120314018> (20. 3. 2012).

⁴⁴ Porov. <http://www.chrisnet.cz/magazin/clanek.asp?clanek=2239> (20. 3. 2012).

⁴⁵ PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 1997, s. 217.

Obsah a základné učenie encykliky:

Konkordát s ríšou

Uzatvorením zmluvy medzi Vatikánom a Nemeckou vládou šlo Cirkvi o slobodu spásnej misie Cirkvi v tejto krajine a o spásu zverených duší. Cirkev má záujem ochrániť svojich verných synov a dcéry pred napätiami a utrpením, ktoré na ľudstvo prichádzalo s rodiačim sa režimom. No do sejby Cirkvi bol nasadzovaný kúkoľ, ktorý malo za úlohu zničiť Cirkev. Pápež zdôrazňuje, že uzatvorenie zmluvy pre nemeckú vládu nemá význam, pretože ako pápež píše: „otvorené porušovanie zmlúv sa stalo nepísaným pravidlom.“⁴⁶ Zaujímame sa Cirkvi o dobro ľudu v Nemecku je pre predstaviteľov národa nezaujímavom a vytrhávať kúkoľ je pre Cirkev rizikom vytrhnutia vzácnych bylín, ktoré sú v Nemecku príkladom dobra. Pápež chce touto kapitolou povedať predstaviteľom národa, že svojou otcovskou starostlivosťou budú „aj naďalej u vládcov vášho národa neúnavne obhajovať právo, proti ktorému sa hreší, a poslúchajúc iba hlas svojho svedomia a svojho pastierskeho poslania – bez ohľadu na okamžitý úspech alebo neúspech – budeme sa stavať na odpor zmýšľaniu, ktoré sa snaží hrdúsiť písomne zaručené právo zjavným alebo maskovaným násilím.“⁴⁷

Čistá viera v Boha

Pápež svojou starostlivosťou o vieru národa zdôrazňuje, aby sa zachovala čistá bez nejakých falošných prvkov. Veriacim v Boha je každý, pre koho je pojem Boh nie niečo panteistické, nie niečo zosvetštené, ale používajúc tento pojem jeho hĺbka sa prejavuje, keď je vyslovované a počuté s úctou a s dôstojnosťou. Pápež zdôrazňuje riziko straty hĺbky v pojme Boh častým používaním v reči i v tlači, pretože sa týmto zlozvykom stane iba zobrazením „ľudského hľadania a túžob.“⁴⁸ Pápež v encyklike poukázal na Boží majestát, na jeho Veľkosť na jeho Panstvo chce povedať, že Boh nie je len Bohom Cirkvi, ale je Bohom všetkých ľudí a našou povinnosťou je naše bytie naše svedomie nechať preniknúť týmto Bohom, aby človek neskôr uvedomiac tejto Veľkosti Boha budoval Nebeské kráľovstvo už tu na zemi. Boh nie je Bohom jednej rasy, je Bohom všetkých národov. Pápež teda má na mysli to, aby svedomie človeka bolo postavené Božích prikázaniach a tak predísť nebezpečenstvu, ktoré sa rodí v tomto národe, ktorým je Nemecko.

Čistá viera v Krista

Táto časť sa dotýka toho, že iba viera v Boha sa musí opierať o vieru Krista, aby bola čistá a nefalšovaná, lebo iba Syn pozná Otca. „Kto popiera Syna, nemá ani Otca. Kto vyznáva Syna má aj Otca.“⁴⁹ V Ježišovi sa ukázala plnosť Božieho zjavenia pričom dáva dôraz na Starozákonné knihy (Židovská tradícia). Pápež chce povedať, že pre pochopenie Božieho zjavenia je potrebný aj Starý zákon, lebo „Starý zákon našiel v Novom zákone svoje naplnenie, svoje zakončenie i prevýšenie.“⁵⁰ A preto konečné a záväzné zjavenie Boha v Ježišovi Kristovi „vylučuje akékoľvek ľudské dodatky; a už vôbec nepripúšťa aby bolo

⁴⁶ PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 193.

⁴⁷ PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 194.

⁴⁸ PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 195.

⁴⁹ PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 197.

⁵⁰ PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 198.

nahradené alebo vystriedané nejakými svojvoľnými ‚zjaveniami‘, ktoré niektorí dnešní rečníci chcú vyvodzovať z takzvaného mýtu o krvi a rase“. Pápež jasne hovoriac zdôrazňuje, že: „Nijaký človek, aj keby v ňom bola vtelená všetka múdrosť, všetka schopnosť, všetka vonkajšia moc sveta, nemôže položiť iný základ okrem toho, čo je už položený, a je ním Ježiš Kristus.“⁵¹

Čistá viera v Cirkev

Pápež odvolajúc sa na prvý list Timotejovi hovorí, že Cirkev bude jedine vtedy čistá a nefalšovaná ak sa bude opierať o vieru v Cirkev, ktorá je „stĺpom a oporou pravdy“. (1Tim 3, 15)⁵² Staviteľom tohto stĺpu je sám Ježiš Kristus. Cirkev je len jedna pre všetkých bez rozdielu. Je to miesto rozvinutia všetkých osobitných vlastností pre prospech národa a celého sveta. Zároveň sa teší z tohto ovocia, ktoré je výsledkom ustavičnej výchovy a vďaka požehnaniam Boha aj naďalej môže rásť. Pápež pri tejto kapitole poukazuje na to, že kto siaha na vieru, ktorá je jedným z drahokamom Kristovej nevesty zasahuje do božskej stavby a tak sa stáva neoprávneným staviteľom a stáva sa pohoršovateľom.⁵³ Väčšinou tieto zásahy vznikajú z nenávisťi voči Cirkvi, pretože jednota, ktorá sa nachádza v Cirkvi, nepriamo povedané nie je naplnením záujmov predstaviteľov nemeckého národa. Porušovaním zmlúv sa škodí Cirkvi. Robí sa to nerovnakým metrom hodnotenia. V porovnaní s inými inštitúciami, proti iných inštitúciám, ktoré sú hodnotené a kritizované miernejšie je Cirkev v Nemecku hodnotená prísne a nekompromisne. Ďalej pápež obrátiac sa na členov Cirkvi zdôrazňuje, že: „Nestačí iba patriť do Kristovej Cirkvi. Musíme byť aj živými údmi Cirkvi – v duchu a v pravde. A to sú len tí, ktorí žijú v milosti Božej a ktorí sa nepretržite pohybujú v jeho prítomnosti – v nevinnosti alebo v úprimnom a činnom pokání.“⁵⁴ Pre pápeža „kresťanské spoločenstvo môže a musí byť vzorom a vodcom pre svet, ktorý je až do svojej najvnútornejšej podstaty chorý a potrebuje oporu a usmernenie.“⁵⁵ Tiež pápež svojou nespokojnosťou poukazuje na nepriame alebo aj priame vyzývanie veriacich k výstupu z Cirkvi zo strany predstaviteľov národa buď zastrášaním, donucovaním hospodárskymi, stavovskými a občianskymi znevýhodneniami. Je to nátlak, ktorý je neľudský a protiprávny.

Čistá viera v primát

Pius XI. touto kapitolou chce povedať to, že viera v Cirkev je čistá a nefalšovaná jedine vtedy, ak sa opiera v primát rímskeho biskupa. Pápež priamo hovorí: „Keď vám ľudia, ktorí nie sú jednotní ani vo viere v Krista, predkladajú pred oči lákavý obraz nemeckej národnej cirkvi, potom si uvedomte: taká cirkev nie je ničím iným, ako zapretím jedinej Kristovej Cirkvi, zjavným odmietnutím príkazu ísť na apoštolskú misiu do celého sveta, ktorý môže riadne splniť iba svetová Cirkev.“⁵⁶

---

⁵¹ PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 199.

⁵² Porov. PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 199.

⁵³ Porov. PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 200.

⁵⁴ PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 201.

⁵⁵ PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 202.

⁵⁶ PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 204.

Nestrpte, aby sa dával iný význam svätým slovám a pojmom

V Nemecku sa základným náboženským pojmom dával iný, svetský. Ako príklad uvádza pápež pojem *zjavenie*, ktoré sa začalo chápať ako šepot krvi a rasy, na vyžarovanie dejín národa. Pojem *veriť* sa začal chápať ako radostná a pevná dôvera v budúcnosť vlastného národa. *Nesmrtelnosť* sa chápe ako kolektívny spoločný život v ďalšom trvaní svojho národa na neurčitý čas na tomto svete. Ďalej uvádza dedičný hriech, Kristov kríž, pokoru či milosť. Pápež tu jasne adresoval tým, ktorí prekrúcali význam rôznych pojmov tieto slová: „*Kto nechce byť kresťanom, nech si aspoň neobohacuje slovnú zásobu svojej nevery kresťanskou terminológiou.*“⁵⁷

Mravouka a mravný poriadok

Mravný úpadok nastáva vtedy, keď je mravouka a mravný poriadok odtrhnutý od pevného základu viery. Počet ľudí, ktorí robia tieto pokusy, podľa pápeža nesmierne vzrástol. „*Keď tomu, od koho sa žiadajú najvyššie obety, aj obeta vlastného ja v záujme spoločnosti, vezmete mravnú oporu, prameniacu z večných a božských zdrojov, [...], potom pre ľudí bude konečným výsledkom nie plnenie povinností, ale útek od nich.*“⁵⁸ Takto pápež zdôrazňuje čo môže nastať, ak sa spoločnosti vezme mravná opora.

Uznanie prirodzeného práva

Pápež sa v tejto kapitole zaoberá prirodzeným právom, ktoré bolo rukou samého Stvoriteľa vpísané do ľudských sídc. „[...] *človek ako osobnosť má Bohom dané práva, ktoré spoločnosť nesmie popierať, rušiť, skracovať ani akokoľvek inak na ne siahať. Kto nedbá na túto pravdu, prehliada, že ozajstný všeobecný blahobyt sa napokon určuje a spoznáva z prirodzenosti človeka v jej harmonickej rovnováhe osobného práva a sociálnej viazanosti, ako aj z účelu spoločnosti, určeného tou istou ľudskou prirodzenosťou.*“⁵⁹ „*Veriaci človek má nenarušiteľné právo vyznávať svoju vieru a prejavovať ju v primeraných formách. Zákony, ktoré potláčajú alebo sťažujú vyznávanie a prejavy viery sú v rozpore s prirodzeným zákonom.*“⁶⁰

K mládeži

Pápež otcovským prihováraním sa k mládeži chce v tejto kapitole povedať, aby prostredníctvom tlače a rozhlasu, ktorý sa snaží útočiť bezohľadne na to čo je vznešené a sväté vo viere v Boha a v Cirkvi, nestrácali odvahu byť aj naďalej Kristovými vojakmi. Tiež poukazujúc na vzniknutú štátnu organizáciu mládeže (Hitlerjugend) pápež zdôrazňuje a žiada zodpovedných rodičov, nech sa snažia, aby boli z týchto povinných organizácií „*vylúčené všetky prejavy ducha nepriateľského kresťanstvu a Cirkvi, ktoré [...] nútia rodičov do mučivých konfliktov svedomia [...].*“ Tento odpor voči kresťanstvu je spôsobený úmyselným a sústavne rozdúchávanými rozporom medzi cieľmi národa a náboženskými cieľmi.⁶¹ Pápež tiež prízvukuje, aby mládež prejavovala starostlivosť o svoje duchovné potreby a svätenie

⁵⁷ PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 205.

⁵⁸ PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 208.

⁵⁹ PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 209.

⁶⁰ PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 210.

⁶¹ Porov. PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 212.

neделе. Pápež tak na koniec tejto kapitoly poukazuje na cieľ kresťanstva, ktorým je veniec víťazstva večného života.⁶²

Ku kňazom a rehoľníkom

Tu pápež zdôrazňuje pri zasvätených osobách ich službu, ktorá sa má niesť v duchu samaritánskej lásky a samaritánskej starostlivosti. „*Bud'te vodcami verných, oporou klesajúcich, učiteľmi pochybujúcich, tešiteľmi zarmútených a pomocníkmi i poradcami všetkých.*“⁶³ Pápež pri kňazoch prejavuje ľútosť nad nezaslúženými trpkosťami, ktorých sa im pri ich kňazskej a pastoračnej činnosti dostalo v tej dobe viac ako kedykoľvek predtým povzbudzuje aj naďalej k vytrvalosti v službe. Zároveň ďakuje nielen kňazom, ale aj rehoľníkom a rehoľníckam za ich vytrvalosť v povolani.⁶⁴

K verným laikom

Nakoniec sa pápež obracia aj k laikom, ktorí tým, že krstom patria Kristovi, sú vo svojom povolaní zároveň verní. Svojím pozdravom ich napomenutím povzbudzuje, pričom hovorí o tom, aby sa dožadovali svojich práv, ktoré im zaručuje konkordát s ríšskou vládou a ďakuje všetkým, ktorí tak aj urobili. Kritikou na systematický útok proti kresťanstvu v školách pápež poukazuje na vyučovanie náboženstva, ktoré je kontrolované a spútané nepovolnými osobami. Preto hovorí aby veriaci nezabúdali, že: „*Nijaká pozemská moc vás nemôže oslobodiť od Bohom ustanoveného záväzku zodpovednosti, ktorá vás viaže k vašim deťom. Nikto z tých, ktorí vás dnes ukracujú vo vašich vychovávateľských právach a ktorí sa tvária, akoby preberali od vás vaše vychovávateľské povinnosti, nebude sa môcť namiesto vás zodpovedať večnému Sudcovi.*“⁶⁵ Teda zodpovednosťou rodičov je najsamprv vernosť v povolaní, plnenie si záväzkov, ktoré si krstom pri svojich detí od Cirkvi vyžiadali. Pápež chce povedať, aby boli verní Bohu, nemali strach a bojovali za práva ktoré im konkordátom prislúchajú.

Záver

Záverom má pápež nádej, že slová, ktoré táto encyklika obsahuje, pohne svedomím predstaviteľov, prenikne ich uši a srdcia, a zároveň privedie k premýšľaniu tých, ktorí sú proti Kristovi. Pápež to pekne hovorí: „*Každé slovo tohto listu sme odvážili na váhach pravdy aj lásky.*“⁶⁶ Pápež teda chce povedať, že neprichádza ako ten, ktorý chce ukazovať na chyby národa a neplnenie zmlúv, ktoré boli medzi oboma štátmi podpísané. Prichádza ako otec, ktorý chce láskou a pravdou ukázať záujem nielen o dobro ľudí, ale aj o dobro národa.

Jozef Beníček vo svojom článku píše, že táto encyklika bola jednou z prvých pápežských encyklík, ktorá dosiahla skutočne svetový ohlas, i keď z politických dôvodov. Bola jedna z prvých pápežských dokumentov, ktorá prekročila hranice katolíckeho sveta: čítali ju veriaci i neveriaci, katolíci i protestanti, by práve oni po prvýkrát prispeli k tomu, že sa dosiahlo pápežskému dokumentu dosiaľ nevídaného verejného uznania. Podľa

---

⁶² Porov. PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 213.

⁶³ PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 213.

⁶⁴ Porov. PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 213 - 214.

⁶⁵ PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 216.

⁶⁶ PIUS XI.: *Mit brennender Sorge*, s. 217.

holandského denníka *Nieuw Rotterdamsche Courant*, z 23. marca 1937 encyklika „platí“ takisto pre reformovaných, pretože sa v nej pápež neobmedzuje skôr na obhajobu práv katolíkov, ale na všeobecne náboženskú slobodu. Iste encyklika *Mit brennender Sorge* bola rôzne vnímaná podľa citlivosti a politickej kultúry tých, ktorí ju čítali. Zostáva však faktom, že bola všeobecne vyložená nielen ako protestný akt Svätého stolca proti opakovanému porušovaniu konkordátu nemeckou vládou alebo ako doktrinálne odmietnutie bludov národného socializmu, ale predovšetkým ako obžaloba samého nacizmu a jeho Führera, a to vysokí nacistickí funkcionári pochopili ihneď. Je pravda, že encyklika sa nezmieňuje ani o národnom socializme, ani o Hitlerovi, ale ide pod „literárny“ povrch dokumentov, možno tu objaviť vierohodné odsúdenie hitlerovského režimu a jeho teórií. A to samozrejme neuniklo veľkej časti čitateľom pápežského dokumentu. Ten preto zostáva jedným z najväčších a najodvážnejších svedectiev pranierovania nacistických barbarstiev, predneseného s rozhodnosťou rímskym biskupom, a to už v dobe, kedy väčšina politického európskeho sveta hľadela k Hitlerovi so zmiešanými pocitmi obdivu, prekvapenia a strachu.⁶⁷

Moje osobné oslovenie ako človeka:

Nestačí iba patriť do Kristovej Cirkvi. Musíme byť aj živými údmi Cirkvi – v duchu a v pravde. A to sú len tí, ktorí žijú v milosti Božej, a ktorí sa nepretržite pohybujú v jeho prítomnosti - v nevinnosti alebo v úprimnom a činnom pokání.

V závere píše pápež takto: „*Potom príde deň, keď miesto predčasných víťazných piesní z úst Kristových nepriateľov bude môcť zo srdca a z úst Kristových verných vystupovať k nebu Te Deum oslobodenia. Te Deum radosti nad tým, že nemecký národ i so svojimi dnes blúdiacimi príslušníkmi sa dal na cestu náboženského návratu...*“ – Pápež Benedikt XVI., keď skončila vojna prišiel domov a zahral na klavíri Te Deum.

Moje osobné oslovenie v povolání:

„*Buďte neúnavní, milovaní synovia a spoluúčastníci svätých Božích tajomstiev, a nasledujte večného veľkňaza Ježiša Krista v jeho samaritánskej láske a samaritánskej starostlivosti.*“ – Každá sociálna encyklika má nádych diakonie, ktorá je charakterizovaná službou cirkvi – charitatívna činnosť – starosť o ľudí v núdzi – no tiež aj táto encyklika sa práve týka ľudí utláčaných v ich viere, neslobode a pod.

Praktická aplikácia do života:

Mať odvahu postaviť sa pravdou proti klamstvu, neúprimnosti a bezočivosti. Vynášať pravdu na svetlo. Pretože nie práca robí človeka slobodným, ale pravda.

Paralela so Svätým Písmom:

Podobenstvo o tom, ako rozsievateľ zasial do zeme dobré semeno, a kým ľudia spali, nepriateľ zasial medzi pšenicu kúkoľ. Pretože rástlo spolu so pšenicom, nechali ho nech vyrastie, nevytrhávali ho, lebo by pri zbieraní kúkoľa mohli vytrhnúť aj pšenicu. Nechajte oboje rásť až do žatvy, ale v čase žatvy oddelia od dobrej úrody kúkoľ, krorý sa poviazal na spálenie do ohňa. (porov. Mt 13, 24-31)

⁶⁷ <http://www.christnet.cz/magazin/clanek.asp?clanek=2239> (20. 3. 2012).

Mgr.Bc. Petronela Lesanská

Divini Redemptoris.
O bezbožníckom komunizme

Pius XI.

19. Marca 1937

Encyklika bola napísaná pápežom Píom XI. a dňa 19. marca 1937 uzrela svetlo sveta, na sviatok sv. Jozefa v Ríme. Celkovo obsahuje 82 bodov. Táto encyklika vychádza a opiera sa o Sväté písmo a encykliky Pia XI. Quadragesimo anno a Leva XIII. Rerum novarum. Je komentárom vtedajšieho režimu a systému, výstrahou pred nástrahami komunizmu, povzbudením pre veriaci ľud.

Encyklika pripodobňuje obraz večného boja medzi dobrom a zlom, poukazujúce na pozostatky a dôsledky dedičného hriechu, komunizmu. Celé spoločenstvá sú postihnuté týmto nepokojom obzvlášť v čase komunizmu. Na jednej strane do popredia vystupuje postih týchto spoločenstiev spôsobený klamlivými prísľubmi filozofického smeru. Na strane druhej sa vynára nebezpečenstvo úpadku do barbarstva horšieho ako bolo to, v ktorom sa tento svet nachádzal v čase príchodu Vykupiteľa.⁶⁸

Tento filozofický smer, ktorý je pomenovaný ako hrozivé nebezpečenstvo, je „(...) bolševický a bezbožnícky komunizmus (...).“⁶⁹ Cirkev v tomto smere nemôže a nesmie mlčať, jej poslaním je chrániť pravdu a hodnoty voči, po ktorých komunizmus šliape. Pius IX. v roku 1846 slávnostne vystúpil voči komunizmu ktorý označil za zhubnú náuku a tieto jeho slová boli potvrdené v Syllabe.⁷⁰ Podobne aj Svätý Otec Lev XIII. označuje komunizmus za zhubný mor, ktorý ničí ľudský mozog a vedie spoločnosť do skazy. Odsudzuje bezbožnícke hnutie más technického veku, ktoré sa snaží odlúčiť svet viery a vedy.⁷¹ Voči komunistickým nátlakom vystupovali aj ostatní pastieri Cirkvi. Vo svojich listoch tlmočili pravdy viery a varovali pred nástrahami komunizmu. Avšak stav celého spoločenstva sa napriek dušpastierstvu zhoršoval zo dňa na deň. Preto považovali otcovia biskupi za dôležité a potrebné pozdvihnúť toto ohlasovanie ešte vyššie a cez dokument Svätého Otca poukázať na bezbožnosť komunistickej spoločnosti a jej nástrah pre cirkevné spoločenstvo.

Komunizmus ohrozuje spoločenstvo falošnými a bludnými ideami spásy. Tento nepravdivý

„(...) ideál spravodlivosti, rovnosti a bratstva v práci prežaruje ako zničujúca páľava všetku jeho náuku a činnosť akýmsi bludným mysticismom, ktorý davom, získaným klamnými sľubmi, dodáva strhujúce nadšenie a zápal.(...) Tento klamlivý ideál sa tiež vystatuje, že podnietil istý hospodársky pokrok; ak však k nemu skutočne došlo, mal iné príčiny, napríklad to, že sa vo väčšom rozsahu zaviedla priemyselná výroba v krajinách, kde dosiaľ takmer nejestvovala, že sa zužitkovali obrovské prírodné bohatstvá alebo že sa vďaka brutálnym metódam vykonali kolosálne práce s malými nákladmi.“⁷²

⁶⁸ Porov. PIUS XI.: *Divini Redemptoris. O bezbožníckom komunizme.* Bod 2.

⁶⁹ PIUS XI.: *Divini Redemptoris. O bezbožníckom komunizme.* Bod 3.

⁷⁰ Porov. PIUS IX.: *Qui pluribus.* s. 170.

⁷¹ Porov. LEV XIII.: *Quod apostolici muneris.* s. 170-183.

⁷² PIUS XI.: *Divini Redemptoris. O bezbožníckom komunizme.* Bod 8.

Základ náuky komunistov je v Marxovom vývojovom materializme, podľa, ktorého sa všetko vyvinulo z hmoty, matérie. Ľudská spoločnosť je tiež len jedným z prejavov hmoty, ktorý smeruje ku konečnému cieľu a to ku spoločnosti bez tried. Rozdielnosť medzi hmotou a duchom nejestvuje a podľa tohto princípu niet v našej spoločnosti miesto pre Boha. Neexistencia ničoho okrem hmoty a beztriedny systém vytvára jednotný charakter spoločnosti, a to v negatívnom zmysle slova. Ak teda neexistuje žiadna rozdielnosť a všetko je len nejakým prejavom hmoty, zaniká aj ľudská individualita a jedinečnosť. Človek je tu postavený do role nepatrného kolieska spoločnosti, ktorého jedinou úlohou je krútiť sa tak, aby to spoločnosti vyhovovalo. Takto upadajú v prach aj akékoľvek prejavy autority, nikto nie je nikomu nadriadený, dokonca ani rodič voči dieťaťu nemá právo vystupovať s akoukoľvek autoritou. Komunizmus odopiera človeku vlastnícke práva nad prírodným bohatstvom, lebo na základe vlastníctva by sa mohol človek povyšovať nad iného a to protirečí beztriednemu systému. Pri beztriednosti ešte možno vypichnúť emancipáciu žien, ktorých úlohou nie byť srdcom rodiny, ale byť pracujúcou zložkou a to v akomkoľvek povolání. A tak matku a aj otca systém oberá o možnosť výchovy detí a zveruje ju do rúk štátu.

Základným problémom komunizmu je absolútne popieranie práv, dôstojnosti a slobody ľudskej osoby, rozvrat sociálneho poriadku a podstaty a účelu štátu. Prečo a ako sa komunizmus tak rýchlo a ľahko rozšíril medzi ľuďmi, nie je až také ťažké zistiť a popísať. Naskytujú sa tri nosné východiská neprírodzene rýchleho nárastu komunistického povedomia v myšliach ľudí a celých národov.

Prvým značným bodom je fakt, že spoločnosť nemala najvýhodnejšiu pozíciu v oblasti nábožensko-mravného progresu, skôr naopak sa tieto hodnoty nachádzali v úpadku a postupnom zabudnutí. Hodnoty ako nábožnosť a mravnosť boli potlačené aj v deň Pánov (nedeľu). A práve tento stav využili hlásatelia komunizmu, ktorí „(...) vedia ťažiť aj z rasových nezhôd, z protirečení a rozporov medzi rozličnými politickými systémami a konečne aj zo zmätkov na poli vedy bez Boha, aby prenikli na univerzity a podporili svoju náuku klamnými vedeckými dôkazmi.“⁷³

Druhým je mnohorakosť využitia komunikačných kanálov na pretlačenie tejto myšlienky do povedomia občanov. Komunistický smer využil všetky možné cesty ako vtlačiť do ľudského vnímania svoje vlastné ciele a princípy. Obrovské finančné prostriedky použili na úžasné organizácie, medzinárodné kongresy a dobre vyškolené sily. Propagácia prebiehala cez letáky, revue, kiná, divadlá, rozhlas, školy a dokonca aj univerzity.

Tretím bodom je vzbura mlčania tlače. Medzinárodná tlač nekatolíckeho sveta mlčala o hrôzach, ktoré napáchal moskovský komunizmus v Rusku, Mexiku či v Španielsku. Ľudia nemali prístup k pravdivým a úplným informáciám o tom čo komunizmus spôsobil v týchto krajinách.

Na základe výsledkov propagandy mnohé národy upadli do režimového područia komunizmu. Predovšetkým možno vytriahnuť už spomínané Rusko, Mexiko a Španielsko, kde boli kňazi a biskupi odsudzovaní na nútené práce alebo rovno zastrelení či nehumánne zavraždení. Zhubný komunizmus sa neuspokojil iba s kľerom, na radu prichádzali aj mnohí veriaci laici.

Proti všetkým týmto zverstvám a nepravostiam, ktoré boli páchané, sa stavia Cirkev na čele s najvyššou skutočnosťou, ktorou je samotný Boh. On sám je najdokonalejším odsúdením komunistických činov. To, ako stvoril Boh človeka protirečí tomu, ako to vysvetľuje a obhajuje komunizmus. Boh človeka stvoril s mnohými prednosťami – právom na život, právom vlastniť a používať majetok a právom veriť. Presne tak manželstvo nie je

---

⁷³ PIUS XI.: *Divini Redemptoris. O bezbožníckom komunizme.* Bod 15.

vecou, o ktorej by mohla rozhodovať komunistická vrchnosť, ale je to v prvom rade Boh a potom manželia sami. Rovnako sa to týka aj výchovy detí, ktorá je zverená ako úloha rodičom.⁷⁴ Nazerajúc cez túto prizmu o človeku tiež platí to, čo komunizmus ničí a po čom šliape a čo apoštol Pavol píše Korint'anom „Všetko je vaše, ale vy ste Kristovi a Kristus Boží.“⁷⁵ Tu sa ukazuje, že komunizmus degraduje ľudskú osobnosť, zatiaľ čo rozum a zjavenie ju povznášajú do výšky!

Náuka Cirkvi ako ju predkladá encyklika teda neoddeľuje starostlivosť o pozemské dobrá od starostlivosti o večné dobrá, podriadiť časné večnému, ale neoddeľuje ich. Zdôrazňuje to, čo je podstatné a čo nie, podľa príkladu evanjelia Lukáša – „Hľadajte teda najprv Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť a toto všetko dostanete navyše.“⁷⁶ Cirkev bola však za tieto trúfalé a protirežimové myšlienky stále kritizovaná. Dokonca bola postavená proti svojim vlastným slovám o rovnosť bratov a sestier a jednej veľkej rodine. Avšak v tejto rodine sú si všetci rovní pred Bohom a to v zmysle zásluhy dôstojného a úctivého zaobchádzania a rešpektovania, nie rovnosti v zmysle zákazu vlastníctva majetkov a pod. Cirkev navyše uznáva autoritu Boha a jeho primát.

Vyzýva k činom, k prinášaniu pravého svetla, ktoré presvieti tmy a klamstvá komunistickej ideológie. Túto výzvu možno podporiť myšlienkami z Písma, Jakub povoláva k pravde k sebe samému - „(...) slovo aj uskutočňujte, nebuďte len poslucháčmi, ktorí klamú sami seba.“⁷⁷, ale buďte soľ zeme a svetlo sveta.⁷⁸

Ako liek a hlavnú záchranu ľudstva pred komunizmom predstavuje Cirkev život podľa evanjelia. Žiť s evanjeliovým Kristom podľa príkladu spoločenstva svätých, ktorá sa stále rozširuje a stále narastá. Vyhybať sa falošnému farizejstvu a žiť živú vieru a živý kresťanský život. „Kto nežije naozaj úprimne podľa viery, ktorú vyznáva, nebude môcť dlho obstáť dnes, keď tak silno duje víchor boja a prenasledovania.“⁷⁹ Preto treba dbať a správne chápať aj spravovanie majetkov. Práve v tom čase, keď sa všetko hýbalo po líniách materializmu dychtiaceho po majetkoch, bolo dôležité nezabudnúť upierať oči k Tomu, od ktorého všetky tieto statky pochádzajú. Veď sám Kristus hovorí: „blahoslavení chudobní v duchu, lebo ich je nebeské kráľovstvo“⁸⁰, poukazuje tu aj na to, že táto púť, púť na zemi je len dočasným stavom, že smerujeme k niečomu inému a večnému. A okrem toho cítiť si viac duchovné hodnoty ako hodnoty tohto sveta, ktoré sa pominú. Preto byť pánom nad majetkami tohto sveta je povoláním človeka, ale nemá byť povýšené nad duchovné majetky. Ako ďalší liek je pomenovaná kresťanská láska, ktorá je srdečná a nie povýšenecká, trpezlivá a nie urážlivá, dobrotivá a nie predstieraná. Máme sa milovať navzájom tak ako Kristus miloval nás.⁸¹

„Ak teda možno, ako hovorí apoštol, všetky povinnosti zhrnúť do jediného prikázania opravdivej lásky, a to aj tie, ktoré sú výrazom prísnej spravodlivosti, ako nezabíjať a nekradnúť, potom láska, ktorá pozbavuje robotníka spravodlivej mzdy, nie je láskou, ale iba bezcenným slovom a prázdnu škupinou lásky. Nemôže tiež byť v poriadku,

⁷⁴ Porov. *KKC*. Kán. 2222-2226, 2229.

⁷⁵ 1 Kor 3, 22-23

⁷⁶ Lk 2, 14

⁷⁷ Jak 1, 22

⁷⁸ Porov. Mt 5, 13-14

⁷⁹ PIUS XI.: *Divini Redemptoris*. O bezbožníckom komunizme. Bod 43.

⁸⁰ Porov. Mt 5, 3.

⁸¹ Porov. Jn 13, 34.

ak robotník prijíma ako almužnu to, čo mu patrí v mene spravodlivosti; takisto nikto sa nesmie pokúšať o to, aby sa drobnými almužnami zbavil povinností, ktoré prikazuje spravodlivosť”.⁸²

Táto výzva patrí najmä zamestnávateľom a priemyselníkom, aby ohodnocovali spravodlivo svojich zamestnancov, nakoľko si zasluhujú spravodlivú odmenu podľa vykonanej práce a zásluh. Spravodlivosť mzdy možno docieľiť iba tak, že sa všetci dohodnú a budú s ňou súhlasiť. Povinnosťou zamestnávateľov je teda okrem iného zakladať organizácie, ktoré budú dozerať na dodržiavanie tejto spravodlivosti.

Prienik sociálnej náuky Cirkvi do robotníckej triedy je veľmi dôležitý. Nech sú členovia tohto spoločenstva vedení k sociálnym povinnostiam, nech si ich plnia a nech vedú usporiadaný život. Ak sa budú všetci usilovať, aby zo svojho kresťanského života odstraňovali vnútorné rozpory a nedôslednosti, nebude Cirkev na výsmech a nebude ňou opovrhované. Lebo vieme, že sú aj takí katolíci, ktorí si síce plnia striktné náboženské povinnosti, avšak v práci, vo výrobe, vo svojej živnosti, v obchode a vo verejnom úrade akoby mali dvojaké svedomie a žijú, bohužiaľ, tak, že je to v krikľavom rozpore s jasnými požiadavkami spravodlivosti a kresťanskej lásky.⁸³ Tomuto prieniku by mali všemožne napomáhať médiá a tlač, aby sa tak šírila sociálna náuka Cirkvi medzi mnohých.

Ak Pán nestavia dom a nestráži mesto darmo sa jeho stavbári či strážcovia namáhajú.⁸⁴ Ako najmocnejší krok proti komunistickému zlu stavia Svätý Otec Pius XI. ducha modlitby. Toto zlo komunizmu je možné vyhnúť a premôcť jedine modlitbou. Spojení v Pánovi s pokorou a úprimnosťou nech sa modlia všetci kresťania za lepšie zajtrajšky bez systému.

Pápež v encyklike napomína a v mene Cirkvi ukladá úlohy a výzvy jednotlivým ľuďom. V prvom rade sú to kňazi, ktorých si sám Kristus vyvolil za svojich nasledovníkov a zástupcov na zemi. Nech sú predovšetkým oni subjektmi sociálneho diela Cirkvi. Nech Cirkev víťazí cez svojich pastierov, a nech sú to práve oni, kto bude chrániť a povzbudzovať ovečky zo svojho košiaru.

V druhom rade sú to laici. Tí majú bojovať a šíriť kresťanskú sociálnu nauku tam, kde sa kňazi a rehoľníci nedostanú, alebo tam kde títo nemajú možnosť vyjadriť sa. Rodičia majú vstúpiť tieto vedomosti a pravdy svojim deťom, aby mohli byť oni sami jedného dňa novými apoštolmi Cirkvi.

V treťom rade nech sa do boja proti komunizmu zapoja aj stavovské organizácie, ktoré majú dohliadať na dodržiavanie spravodlivosti medzi robotníkmi. A nech aj prostredníctvom nich sa šíri nauka Cirkvi.

Encyklika v závere vyzýva k jednote a svornosti kresťanov, aby medzi nimi vládla jednota a súdržnosť, aby medzi nimi neboli rozbroje. Taktiež viaže k spolupráci laikov s Cirkvou, štát povoláva k prispôsobeniu podmienok tak, aby vládol blahobyť – aby mali otcovia rodín prácu a mohli užiť svoje rodiny. Vyzýva predstaviteľov štátov, aby ponechali Cirkvi slobodu a priestor a na druhej strane, aby rešpektovali jej poslanie a členov.

Cirkev zverujú do patronátu svätému Jozefovi, ktorý bol sám z robotníckej triedy a skusoval ťažobu chudoby a napriek tomu je príkladom, ktorý vytrval v oddanej viere v Božiu moc a pomoc.

Myšlienka, ktorú možno použiť pre dnešné časy spočíva vo výzve Cirkvi pre kresťanov k jednote celého veriaceho spoločenstva a k rešpektu dôstojnosti ľudskej osoby, ktorá jej prirodzene patrí.

⁸² PIUS XI.: *Divini Redemptoris. O bezbožníckom komunizme.* Bod 49.

⁸³ PIUS XI.: *Divini Redemptoris. O bezbožníckom komunizme.* Bod 55.

⁸⁴ Porov. Ž 127, 1.

Zoznam bibliografických zdrojov

- LEV XIII.: Rerum novarum. 1891. In: <http://m.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/rerum-novarum> aktualizované: 2015
- PIUS XI.: Divini Redemptoris. O bezbožníckom komunizme. 1937 In: <http://m.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/divini-redemptoris> aktualizované: 2015
- PIUS XI.: Quadragesimo anno. 1931 In: <http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/quadragesimo-anno> aktualizované: 2015
- Sväté písmo Starého i Nového Zákona. SSV: Trnava. 2007. 1612 str.
ISBN 978-80-7162-683-1

Sociálna encyklika pápeža Jána XXIII. Mater et magistra (MM) sa zaoberá novším vývojom sociálnej otázky vo svetle kresťanského učenia. Tento dokument bol publikovaný v roku 1961, na sedemdesiate výročie encykliky Rerum novarum.

Základná charakteristika encykliky

„Matku a učiteľku všetkých národov, všeobecnú Cirkev, ustanovil Ježiš Kristus na to, aby všetci, čo v priebehu storočí prichádzajú do jej lona a do jej náručia, našli plnosť lepšieho života a záruku spásy (...) I keď je teda prvoradou úlohou svätej Cirkvi viesť duše k svätosti, (...) predsa však prejavuje svoju starostlivosť aj o každodenné požiadavky života ľudí.“⁸⁵ Aj Ježiš venoval pozornosť pozemským potrebám ľudí: „Lúto mi je zástupu...“ (Mk 8, 2). Túto starosť neprejavoval len slovami, ale aj skutkami. V evanjeliách čítame ako zázračne rozmnožil chlieb, aby nasýtil zástupy. Katolícka cirkev nasleduje príklad Ježiša Krista. Jeho príkaz dávania je uskutočnený v sociálnom učení a sociálnej činnosti Cirkvi. Dôkazom tohto učenia je encyklika Leva XIII. – Rerum novarum.

Encyklika Mater et magistra obsahuje 4 časti. V prvej časti je predstavený vývoj encykliky Rerum novarum a nauky u pápežov Pia XI. a Pia XII. Druhá časť venuje pozornosť samotnej náuke tejto encykliky. Ďalšie dve časti upozorňujú na nové aspekty sociálnej otázky a zdôrazňujú spolunažívanie národov v pravde, spravodlivosti a láske. Z tretej a štvrtej časti vyberám niekoľko dôležitých myšlienok, ktoré sú stále aktuálne aj dnes, napriek zdanlivo dlhému časovému úseku od vydania encykliky Mater et magistra.

Nauka encykliky Rerum novarum a jej vývoj u Pia XI. a Pia XII.

Táto encyklika vznikla v období radikálnych zmien, ostrých kontrastov a vzbúr. V praxi bol rozšírený naturalistický pohľad na hospodársky svet, ktorý popieral akýkoľvek vzťah medzi morálkou a hospodárstvom.⁸⁶ Pápež Pius XI. pripomenul encykliku Leva XIII. Rerum novarum v encyklike Quadragesimo anno. Týmto spôsobom prízvukoval právo a povinnosť Cirkvi prispieť k rozriešeniu ťažkých sociálnych problémov a zároveň potvrdil základné princípy a smernice tejto encykliky.⁸⁷

Pius XII. predniesol 1. júna 1941, na slávnosť Turíc, rozhlasové posolstvo, aby upriamil pozornosť katolíckeho sveta k päťdesiatemu výročiu základnej sociálnej encykliky Leva XIII. V tomto rozhlasovom posolstve potvrdzuje stálu platnosť učenia encykliky Rerum novarum a jej nevyčerpatelnú plodnosť, pridáva k nemu tri základné hodnoty spoločenského a hospodárskeho života, ktoré sa vzájomne prelínajú, spájajú a pomáhajú si: užívanie hmotných dohier, práca a rodina.⁸⁸

⁸⁵ JÁN XXIII.: Encyklika *Mater et magistra*. SSV, 1997, 1-2.

⁸⁶ Porov. *Mater et magistra*, 7.

⁸⁷ Porov. *Mater et magistra*, 17.

⁸⁸ Porov. *Mater et magistra*, 29.

Dôvodom na novú encykliku (*Mater et magistra*) bolo vysvetlenie myšlienok učenia, ktoré predniesli predchodcovia Jána XXIII. a zároveň vyloženie učenia Cirkvi ohľadom nových a dôležitejších problémov súčasnosti.⁸⁹

Nové aspekty sociálnej otázky

Vzťah medzi ekonomicky rozvinutejšími politickými spoločnosťami a rozvojovými politickým spoločnosťami, medzi spoločnosťami s vysokou životnou úrovňou a tými, ktoré sa boria s ťažkosťami predstavuje veľký problém súčasnosti.⁹⁰ Preto je dnes aktuálna naliehavá výzva solidarity, aby politické spoločnosti disponujúce prostriedkami na živobytie, nezostali nevšímavé voči politickým spoločnostiam, ktoré potrebujú pomoc v núdzi, či už ide o biedu a hlad alebo problém neuznania ľudských práv.⁹¹

Príčiny, ktoré spôsobujú v politických spoločnostiach stav núdze, biedy a hladu, treba hľadať najmä v primitívnosti a zaostalosti ekonomických systémov týchto krajín. Riešenie problému spočíva v spolupráci s obyvateľstvom, ktoré by malo nadobudnúť profesionálne znalosti a odbornú kvalifikáciu, a tiež vedeckú a technickú spôsobilosť.⁹² Pri poskytovaní pomoci musia však ekonomicky rozvinuté politické spoločnosti uznávať a rešpektovať jedinečnosť spoločnosti a premáhať tak pokušenie prenášať prostredníctvom pomoci do rozvojových krajín svoj vlastný spôsob života.⁹³

Hoci sú vedecko – technický pokrok, ekonomický rozvoj, zlepšovanie životných podmienok bezpochyby pozitívne, nemôžu byť považované za najvyššie hodnoty, ale len za nástroj na ich dosiahnutie. V ekonomicky rozvinutých krajinách je však často povedomie hierarchie hodnôt potláčané a zanedbávané, kým pokrok vedy, techniky, ekonomický rozvoj a materiálny blahobyt sa často stávajú najvyššími hodnotami.

Tu môžeme vnímať pozitívny vplyv Cirkvi na národ i v ekonomicko-sociálnej oblasti. Práve preto, lebo kresťania vedomí si svojho poslania vo svete, pociťujú povinnosť skvalitňovať ustanovizne a pracovať na vytvorení civilizácie, kde sa neporušuje ľudská dôstojnosť ani sa nekladú prekážky voči šíreniu dobra.⁹⁴

Z tohto dôvodu je dôležité, aby národy nezanedbávali kultúrnu i náboženskú výchovu, ale naopak kládli dôraz na vzdelávanie a výchovu nových generácií. To je samozrejme na prvom mieste povinnosťou a právom rodičov. Oni nesú zodpovednosť ohľadom rodiny, plodenia detí a ich výchovy. Deti majú byť vedené k viere v Boha a k dôvere v Božiu prozreteľnosť, aby sa tak stali schopnými plniť svoje poslanie a spolupracovať s Bohom pri odovzdávaní ľudského života a výchove potomstva.⁹⁵

V tejto dobe sme svedkami rôznych i radikálne protikladných svetonáborov, v ktorých sa, žiaľ, niekedy neuznáva existencia mravného poriadku, ktorý je poriadkom transcendentným, všeobecným, absolútnym a rovnako platným pre všetkých. Neuznaním základných mravných hodnôt sa odstraňuje možnosť vzájomného stretnutia či porozumenia vo svetle rovnakého zákona spravodlivosti, ktorý všetci plne uznávajú a uskutočňujú.

---

⁸⁹ Porov. *Mater et magistra*, 38

⁹⁰ Porov. *Mater et magistra*, 110.

⁹¹ Porov. *Mater et magistra*, 144.

⁹² Porov. *Mater et magistra*, 150

⁹³ Porov. *Mater et magistra*, 157.

⁹⁴ Porov. *Mater et magistra*, 166.

⁹⁵ Porov. *Mater et magistra*, 182.

Mravný poriadok je predpokladom pre vzájomnú dôveru medzi ľuďmi a štátmi. Ale zároveň je založený na Bohu: ak sa oddelí od Boha, rozpadne sa. Človek je totiž bytosť rozumná a slobodná. Preto potrebuje eticko-náboženský poriadok, ktorý usmerní riešenie problémov jednotlivcov, či spoločností viac, než všetky materiálne hodnoty, ktoré človeka ovplyvňujú.⁹⁶

Usporiadanie spolunažívania v pravde, spravodlivosti a láske

V dnešnej dobe sa náboženské požiadavky človeka chápu ako prekážka pre ľudský pokrok. Ale je to veľký omyl. Človek, ako bytosť stvorená Bohom a pre Boha, nesie v sebe jeho nezmazateľnú stopu a túžbu po jeho prítomnosti.⁹⁷ Bez Boha nie je možné usporiadať časný poriadok, ktorý by bol trvácny a plodný, ktorý by zohľadňoval všetky potreby a túžby človeka. V tom spočíva nezmyselnosť tejto snahy, v pýche, ktorá človeka nabáda postaviť svoj život na sebe samom. Človek potrebuje Boha, on je základom, na ktorom môže postaviť poriadok svojho života.

Sociálne učenie Cirkvi je podstatnou a neoddeliteľnou zložkou kresťanského svetonázoru. Má sa preto vyučovať v rámci riadneho učebného programu a systematickou formou, vo všetkých seminároch, katolíckych školách každého stupňa i vo farských spoločnostiach. Na jeho rozširovanie sa majú používať dostupné moderné vyjadrovacie prostriedky: tlač, rôzne publikácie, televízia, masmédiá.⁹⁸

Encyklika vyzýva všetkých ľudí k uznaniu a rešpektovaniu hierarchie hodnôt, aby bdeli nad sebou, a tak si zachovali jasné a živé vedomie hierarchie hodnôt pri výkone svojich svetských činností a pri sledovaní príslušných cieľov.

Cirkev vždy pokladala vedecko-technický pokrok za dobrý a potrebný v napredovaní ľudskej civilizácie. Upozorňuje však aj na to, že vyššie dobro dosiahneme len napomáhaním duchovného pokroku a zdokonaľovania ľudí. Vedecko-technický pokrok je a má byť len prostriedkom na účinnejšie dosahovanie dobra. Tak ako zaznievajú Ježišove slová v evanjeliu: „Čo osoží človekovi, keby aj celý svet získal, a svojej duši by uškodil?! Alebo za čo vymení človek svoju dušu?!“ (Mt 16,26)

Moje osobné oslovenie touto encyklikou

Viera v Boha a hodnoty sa nedajú oddeliť od každodenného života. Práve naopak vyžaduje sa tu ich uplatnenie a zaujatie postojov, ktoré pramenia z kresťanského myslenia. Veriaci majú mať záujem o dianie vo svete a snahu realizovať sa, a tak prispieť k jeho zveľadeniu a kvalitnému životu populácie.

Oslovenie v mojom povolaní

Oslovenie ako študenta teológie je v uvedomení si potreby poukazovať na tieto myšlienky, aby si ich osvojili a pochopili i tí, ktorí neštudujú cirkevné dokumenty a nepoznajú kresťanské sociálne učenie. Predovšetkým je to však oslovenie byť aktívnym človekom, ktorému nie je ľahostajný život celej spoločnosti, ale snaží sa v rámci svojich možností prispieť k pretvoreniu sveta na lepší.

---

⁹⁶ Porov. *Mater et magistra*, 193.

⁹⁷ Porov. *Mater et magistra*, 199.

⁹⁸ Porov. *Mater et magistra*, 206.

Aplikácia smerom na slabších

Pamätať na dôstojnosť slabších a poskytovať im pomoc, podľa ich potrieb. Dať podľa možností všetkým ľuďom čo najlepšie podmienky pre život, ich osobný rozvoj a uplatňovanie ich schopností. Encyklika tiež vyzýva nezostať nevšímavými voči tým spoločnostiam, ktoré zápasia s ťažkosťami núdze, biedy a hladu...

Paralela praktického uplatnenia myšlienky s evanjeliom

„Nielen z chleba žije človek, ale z každého slova, ktoré vychádza z Božích úst.“ (Mt 4,4)

„Čo osoží človekovi, keby aj celý svet získal, a svojej duši by uškodil ?! Alebo za čo vymení človek svoju dušu?!“ (Mt 16, 26)

Ján XXIII.
1963

11. Apríla

„o pokoji medzi všetkými národmi,
založenom na pravde, spravodlivosti, láske a slobode”

V súčasnosti už svätorečený Ján XXIII. ako prvý adresoval pápežský dokument “všetkým ľuďom dobrej vôle”, nie teda len biskupom, či len katolíkom ako na to bola Cirkev pri pápežských dokumentoch zvyknutá. Encyklika z roku 1963 “o pokoji medzi všetkými národmi, založenom na pravde, spravodlivosti, láske a slobode” je prejavom snáh svätého otca o pokoj a mier v každom druhu sociálnych vzťahov. Verný snaženiam svojich predchodcov aj Ján XXIII. neúnavne volá národy k dialógu, k pokoji a mieru, k ukončeniu zbrojenia a vojnového “riešenia” krívd.

Základným východiskom v uskutočňovaní pokoja je Boží poriadok, morálny poriadok, ktorý je základom každého skutočného pokoja a mieru. Citujúc Pia XII., Ján XXIII. uznáva, že „*mravný zákon musí ako jasný maják svetlom svojich príkazov ukazovať správnu cestu ako jednotlivcom, tak aj národom. Jeho napomenutia, ako aj spasiteľné a predvídateľné signály sú povinní poslúchať a sledovať všetci.*”⁹⁹

Osnova a hlavné myšlienky dokumentu Pacem in terris

Prvá veta encykliky v úvode dokumentu predstavuje hlavnú myšlienku, ktorá sa ako zlatá niť ťahá celým dokumentom. „*Pokoj na zemi, po ktorom tak veľmi túžili ľudia všetkých čias, možno nastoliť a upevniť len vtedy, ak sa svedomite zachováva Bohom stanovený poriadok.*” (b.1) Tento Boží poriadok sa má zobrazovať v každej úrovni vzťahov človeka žijúceho v spoločnosti.

Spoločnosť pre Jána XXIII. nie je len nejaký sociálny systém s mŕtvymi ekonomickými, kultúrnymi a právnymi vzťahmi, ktoré tvoria viac čísla ako konkrétni ľudia s ich hľadaním zmyslu života a konečného cieľa.

„*[...] ľudskú spoločnosť treba chápať predovšetkým ako čosi duchovného, kde si ľudia vymieňajú medzi sebou poznatky vo svetle pravdy, kde majú možnosť chrániť si svoje práva a konať svoje povinnosti, kde sú podnecované ich túžby po duchovných hodnotách, kde nachádzajú spoločnú oprávnenú záľubu vo všetkom šlachetnom každého druhu, kde sa vytrvalo snažia dať iným to najlepšie zo seba samých a čoraz dokonalejšie si osvojovať duchovné hodnoty iných.*”¹⁰⁰

Ľudská spoločnosť si teda vyžaduje uznanie hodnoty a ľudskej dôstojnosti osôb, ktorí spoločne konajú v prespech spoločného dobra založenom na pravde, spravodlivosti, láske a slobode. Vyžaduje si to možnosť integrálneho rozvoja, čo je téma viacerých časovo nasledujúcich sociálnych encyklík.

⁹⁹ JÁN XXIII.: Encyklika o pokoji medzi všetkými národmi, založenom na pravde, spravodlivosti, láske a slobode Pacem in terris. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 1997, b. 32.

¹⁰⁰ JÁN XXIII.: Pacem in terris, b. 17.

Na úrovni uskutočňovania mieru a pokoja sa treba primárne zaoberať

- poriadkom medzi ľuďmi, (b. 1-19)
- z ktorého potom môže vychádzať správnosť vzťahov občanov k štátnej vrchnosti (b. 20-31),
- medzinárodných vzťahov (b. 32-43)
- ako aj poriadok vzťahov jednotlivca a štátu k celosvetovej spoločnosti (b. 44-50).

I. Poriadok medzi ľuďmi (b. 1-19)

Základné princípy poriadku medzi ľuďmi predstavuje uznanie ľudskej dôstojnosti a rovnocennosti každej osoby. Osoba má svoje práva a povinnosti, je obdarená rozumom a slobodnou vôľou a to je základom jej ľudskej dôstojnosti. Z tohto vyplývajúce práva ľudskej osoby sú preto nenarušiteľné a neodcudziteľné. Ján XXIII. spomína tieto:

- právo na život a na slušnú životnú úroveň (výživa, odev, lekárske ošetrovanie,...)
- morálne a kultúrne práva (napr. právo na dobré meno, právo na slobodné hľadanie pravdy, právo na vzdelanie, pravdivá informovanosť o verejných udalostiach)
- právo uctievať Boha podľa hlasu svedomia
- právo na slobodnú voľbu povolania
- práva týkajúce sa hospodárskej oblasti (právo na prácu a na slobodnú iniciatívu, vyhovujúce pracovné podmienky, právo na spravodlivú mzdu, súkromné vlastníctvo)
- právo na zhromažďovanie a združovanie
- právo na vystúpenie a pristúpenie
- práva politickej povahy (právo na aktívnu účasť vo verejnom živote, nestranná ochrana práv)

Rovnako ako tieto prirodzené práva, aj povinnosti s nimi zviazané majú svoj pôvod v prirodzenom zákone. Prirodzený zákon udeľuje právo ale vyžaduje aj určitú povinnosť. Ján XXIII. tento prirodzený zákon chápe ako Boží zákon vpísaný do ľudskeho srdca. Ako príklad práva, ktorého ako druhá strana mince je určitá povinnosť uvádza Svätý Otec právo človeka na život, ktorý súvisí s povinnosťou tento život si udržať a žiť zodpovedne. Právo na slobodné hľadanie pravdy si zas vyžaduje poznávanie tejto pravdy.¹⁰¹

II. Vzťahy medzi občanmi a verejnými vrchnosťami (b. 20-31)

Inštitúcia autority pochádza od Boha. Autorita však nemôže byť svojvoľná. Svoju záväznosť čerpá z mravného poriadku, teda z Božej vôle.

*„Moc, zakladajúca sa jedine alebo predovšetkým na hrozbách a strachu pred trestami, prípadne na sľubovaní odmien, nemôže účinne viesť k sledovaniu spoločného dobra všetkých. [...] Autorita je totiž moc hlavne duchovného rázu; preto verejné vrchnosti majú apelovať na svedomie jednotlivých občanov, t.j. na povinnosť, ktorú má každý z nich, ochotne prispieť svojim podielom k dobru všetkých. Všetci ľudia sú však čo do prirodzenej dôstojnosti medzi sebou rovní; preto nikomu nie je dovolené dakoho vnútorne donucovať: to môže jedine Boh, lebo len on skúma a súdi skryté úmysly srdca.“*¹⁰²

Úlohou verejných vrchností je zvlášť sa starať o to, aby sa ľudské práva uznávali, rešpektovali, aby boli chránené a vo vzájomnom súlade. Taktiež aby sa im napomáhalo

¹⁰¹ Porov. JÁN XXIII.: Pacem in terris, b. 12.

¹⁰² JÁN XXIII.: Pacem in terris, b. 20.

- aby každý mohol ľahšie plniť svoje povinnosti. Aby autorita naozaj slúžila v pravde a spravodlivosti je dôležitá jej nestrannosť.

Autoritárne nariadenia tak viažu jednotlivé osoby vo svedomí len vtedy, ak ich autorita a ich rozhodnutia sú v súlade s autoritou Boha, pretože platí starobylá zásada: Boha treba viac poslúchať ako ľudí.¹⁰³ Ján XXIII. opäť inštitúciu, ktorá by mohla byť chápaná čisto v zmysle ľudského, organizačného poriadku predstavuje v duchovnej rovine - ako niečo, čo pochádza ako dar od Boha a je potrebné tento dar správne uchopiť.

III. Medzinárodné vzťahy (b. 32-43)

Národy majú tiež svoje práva a povinnosti, ktoré je potrebné správne usporiadať. Ani na tejto rovine vzťahov nehrá pravda a spravodlivosť nejakú vedľajšiu úlohu, ale má byť meradlom ktorým sa má hľadať a uskutočňovať spoločné dobro.

Má sa vylúčiť akákoľvek národová diskriminácia. Podobne ako ani jednotliví ľudia prirodzenosťou neprevyšujú jedni druhých, tak ani národy. Medzinárodné vzťahy sa majú usporiadať podľa zásad slobody, teda národ sa nemá neoprávnene miešať do záležitostí iného národa a nesmie ho utláčať. Neznamená to však, že hospodársky dobre rozvinuté štáty nemajú pomáhať slabším krajinám, práve naopak, zásada solidarity takúto pomoc vyžaduje. Dôležité však je, aby sa pomoc poskytovala v zmysle rešpektu individuality každého národa a v snahe pozdvihnúť hospodársky menej pokročilý štát a nie si ho podmaniť.

Medzinárodné spory sa majú riešiť dialógom a nie zbraňami. Ján XXIII. odsudzuje zbrojenie a vojnu ako prostriedok na nápravu krívd.

IV. Vzťahy jednotlivcov a štátov s celosvetovým spoločenstvom (b. 44-50)

Jednotlivé štáty sú čoraz viac vo vzájomnej závislosti. Je potrebné, aby nad celosvetovou spoločnosťou stále autorita, ktorá bude zabezpečovať rešpektovanie, zachovávanie a skutočné napomáhanie ľudských práv, má sa starať o zabezpečovanie spoločného dobra všetkých národov. Musí byť preto nestranná.

Ján XXIII. spomína založenie Organizácie Spojených národov, ktorej sú zverené mnohé úlohy celosvetového rázu. Jej úlohou je okrem iného udržiavať a upevňovať pokoj medzi národmi a chrániť ľudské práva. Vyjadruje nádej a želanie, aby sa OSN stalo skutočnou obhajkyňou ľudských práv.¹⁰⁴

V. Katolíci za tvorenie pokoja vo svete (b. 51-60)

Ján XXIII. povzbudzuje k zodpovednému zapojeniu sa do verejného života. „Áno, je potrebné, aby všetci, čo sa hlásia ku Kristovi, boli v súčasnej ľudskej spoločnosti akoby svetlými iskrami, akoby bunkami lásky, akoby kvasom všetkej pospolitosti. A každý to uskutoční v tým väčšej miere, čím užšie bude jeho duchovné spojenie s Bohom. Veru nebude pokoja medzi ľudmi, ak ho nebude v srdci každého z nich, čiže ak každý nebude zachovávať Bohom stanovený poriadok.“¹⁰⁵

Duchovný život človeka - v zmysle nasledovania Krista predstavuje hybnú silu potrebnú pre uskutočňovanie dobra podľa pravdy, spravodlivosti, lásky a slobody. A tak sa Ján XXIII.

¹⁰³ Porov. Sk 5,29

¹⁰⁴ Porov. JÁN XXIII.: Pacem in terris, b. 50.

¹⁰⁵ JÁN XXIII.: Pacem in terris, b. 59.

vracia k tomu, čím začal. „Pokoj na zemi, po ktorom tak veľmi túžili ľudia všetkých čias, možno nastoliť a upevniť len vtedy, ak sa svedomite zachováva Bohom stanovený poriadok.“¹⁰⁶

Aktuálnosť encykliky

Prešlo viac ako 50 rokov od uverejnenia encykliky *Pacem in terris* a ako to s pápežskými dokumentmi často býva, nestratila na svojej aktuálnosti. Problémy, ktoré Ján XXIII. spomína sú na svete aj dnes. Pokoj a mier vo svete nezaručilo formálne spájanie národov do únií či medzinárodných organizácií. Aj dnes prebiehajú vojny a cielené vraždenia celých skupín ľudí na základe ich vierovyznania či národnej príslušnosti. Problémy rodín a jednotlivých konkrétnych ľudí sa za desiatky rokov nijako radikálne nezmenili. Poriadok medzi ľuďmi a vzťahy občanov k štátu a k celosvetovej spoločnosti je naďalej zmätený. „S jedinečným poriadkom vesmíru kriklavo kontrastujú neporiadky medzi ľuďmi a národmi, akoby sa ich vzájomné vzťahy nedali riešiť ináč než násilím.“¹⁰⁷ Naozaj sa nič nezmenilo.

Človek sa aj dnes pýta na zmysel svojho života, na svoj konečný cieľ, na význam utrpenia a na konečnú spravodlivosť. Ján XXIII. v šesťdesiatych rokoch 20. storočia radí mať na prvom mieste Boží poriadok. Celkom v zmysle Druhého vatikánskeho koncilu tým myslí nasledovať Ježiša Krista, vstúpiť do vzťahu s ním. Urobiť tento krok znamená začať pretvárať seba alebo skôr nechať pretvoriť seba a všetky svoje vzťahy podľa pravdy, spravodlivosti, lásky a slobody. Je to výzva aj pre mňa osobne - každý deň sa rozhodnúť a snažiť sa usporiadať svoje vzťahy podľa Božej vôle. Znamená to teda dať každému čomu patrí - dávať cisárovi čo je cisárovo a čo je Božie, Bohu.¹⁰⁸

Miesto záveru

Encykliku svätý otec ukončuje modlitbou k Pánovi Ježišovi Kristovi, božskému Vykupiteľovi.

*„Nech on sám odstráni z ľudských srdiec všetko, čo by mohlo ohroziť mier; on nech urobí všetkých svedkami pravdy, spravodlivosti a bratskej lásky! Nech osvieti svojím svetlom mysle tých, čo stoja na čele národov, aby popri primeranom blahobyte zabezpečili svojim občanom aj vznešený dar pokoja. A napokon nech roznieti vo všetkých ľuďoch účinnú túžbu po prekonaní hrádz, ktoré oddeľujú jedných od druhých, a nech v nich upevní zväzky vzájomnej lásky, aby si vedeli porozumieť a odpustiť tým, čo spáchali bezprávie. A tak pod Kristovým vodcovstvom a pod jeho ochranou nech sa zbratajú všetky národy a nech u nich navždy prekvitá a vládne vytúžený pokoj.“*¹⁰⁹

Bibliografia

1. JÁN XXIII.: Encyklika o pokoji medzi všetkými národmi, založenom na pravde, spravodlivosti, láske a slobode *Pacem in terris*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 1997.
2. SVÄTÉ PÍSMO. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 1996.

¹⁰⁶ JÁN XXIII.: *Pacem in terris*, b. 1.

¹⁰⁷ JÁN XXIII.: *Pacem in terris*, b. 2.

¹⁰⁸ Porov. Mt 22,21.

¹⁰⁹ JÁN XXIII.: *Pacem in terris*, b. 60.

Populorum progressio

Pius XI.

14.03.1937

Encyklika *Populorum progressio* prichádza v čase, ktorý je charakteristický viacerými významnými udalosťami svetovej politiky. V šesťdesiatych rokoch nastáva politické a kultúrne uvoľnenie prejavujúce sa politickým osamostatnením mnohých bývalých európskych kolónií, zvlášť v Afrike. Začína sa kultúrna a spoločenská revolta mládeže, ktorá je rozčarovaná konzumným spôsobom života svojich rodičov. Ide zároveň o obdobie, kedy sa dokončuje prestavba európskych krajín a ich území zničených 2. svetovou vojnou. Rozdelenie moci vo svete je bipolárne, súperia spolu dve superveľmoci, USA a SSSR. Začala sa vojna vo Vietname a šesťdenná vojna z roku 1967 dala jasné obrysy vzájomnému vzťahu Izraela a okolitých arabských krajín na Blízkom východe. V Československu čoskoro nastane Pražská jar, ktorá potlačí liberalizáciu režimu a uvrhne ju do éry normalizácie.

Pavol VI., štvrtý rok svojho pontifikátu 26. marca 1967, vo svojej encyklike *Populorum progressio* (O rozvoji národov) nadväzuje myšlienkami na diela svojich ctihodných predchodcov. Dá sa povedať, že *Populorum progressio* je výzvou na integrálny rozvoj človeka a solidárny rozvoj ľudstva.¹¹⁰

Ústrednú myšlienku encykliky možno zachytiť citátom: „Hladujúce národy sa dnes obracajú dramatickým spôsobom na národy žijúce v nadbytku. Cirkev sa chce pri tomto úzkostnom volaní a vyzýva každého, aby s láskou odpovedal na hlas svojho brata.“¹¹¹

V encyklike je citelne prítomný prorocký Duch, ktorý viedol pisateľa. I napriek odstupom desiatok rokov, odkaz zostáva stále aktuálny a stáva sa o to naliehavejším, čím viac upadá do zabudnutia. Cirkev sledujúc problém rozvoja, reaguje učením pápežov na potreby jednotlivcov, ktoré sú odzrkadlené v celosvetovom dianí. Cesty Pavla VI. potvrdili veľkú biedu a chudobu v niektorých regiónoch sveta. Nejde však len o chudobu a nedostatok materiálneho dobra. Je potrebné sa zamerať a hľadať celkový rozvoj človeka. Ten je iste z časti závislý aj od vonkajších podmienok. Tými sú stále zamestnanie, zdravie, mať zabezpečené živobytie, vymaniť sa z biedy, mať zvýšenú účasť na zodpovednosti, byť bez akéhokoľvek útlaku, chránení pred rozpoložením, ktoré uráža ľudskú dôstojnosť, byť vzdelanejší. Viac pracovať, vedieť a vlastniť a tak aj viac byť. Všetky národy sa usilujú o tieto hodnoty, no niektorí žijú v podmienkach, ktoré robia túto túžbu iluzórnou. V snahe o opravdivý rozvoj je potrebné zamerať sa na jednotlivca i národy.

„Politická sloboda, autonómny, sociálny a hospodársky rast ako aj zaujať svoje miesto medzi spoločenstvom národov, dať priestor rozvojovým krajinám. To všetko sú aspekty, ktoré v snahe o rozvoj treba brať do úvahy.“¹¹²

Vo svojej súčasnosti encyklika zamerala pohľad na aktuálne sociálne problémy. Jedným zo spomenutých problémov v dokumente je kolonializmus, ktorý nechal často krajinu odkázanú

¹¹⁰ Dokumenty sociálnej náuky Cirkvi. Trnava : SSV, 2007. s. 321.

¹¹¹ PAVOL VI.: *Populorum progressio*. 3. Trnava : SSV, 1997.

¹¹² PAVOL VI.: *Populorum progressio*. 6. Trnava : SSV, 1997.

na jednu plodinu. No zároveň pôsobil i pozitívne a síce potlačením chorôb, vybudovaním infraštruktúr, priniesol nové technológie.¹¹³ Stále je to však nedostatočné. Jednoduché ponechanie situácii týchto národov na ekonomické reálie a prirodzené mechanizmy spôsobuje, že bohaté národy bohatnú a v chudobných sa chudoba prehlbuje.

V zanedbávaní a potláčaní slobody a práva na rozvoj netreba zostať pozerat' iba na národy. Zatiaľ čo vládu oligarchovia tak sa pretláčajú aj jednotlivé nepriaznivé triedy. Niektoré skupiny obyvateľstva, neraz rozptýlené, sa márne domáhajú možnosti konať z vlastnej iniciatívy a na vlastnú zodpovednosť, ba čo viac, žijú a pracujú v podmienkach nedôstojných pre človeka.

„Národy čelia aj nebezpečenstvu straty vlastnej kultúry a dedičstva. Nastáva zrážka civilizácií, kedy rozvoje krajiny vychádzajú zo svojich tradičných kultúrnych hodnôt a s industrializáciou prijímajú nové, nie vlastné, čím strácajú svoje vlastné bohatstvo. Všetky tieto okolnosti vyvolávajú vzbury, rozhorčenie mäs a tlačia krajiny k totalitaristickým režimom či iným iluzórnym mesianizmom.“¹¹⁴

Cieľom ľudstva nesmie byť len hospodársky rast, ale opravdivý rozvoj celého ľudského pokolenia vo všetkých aspektoch neohraničeného humanizmu. Cirkev má účasť na najhlbších ľudských úsiliach a trpí, vidiac ich neuspokojenie. Všetci máme právo na dôstojný, plnohodnotný život, všetci sa máme oň snažiť, no nie len ako jednotlivci, no spoločne, zodpovedný jeden za druhého ako členovia jednej ľudskej rodiny. V tomto rozmere treba pamätať na nebezpečenstvo zotročenia dusivému materializmu a podľahnutiu baživosti, lakomosti na rodinnej či národnej úrovni.¹¹⁵ „Mať viac nie je posledným cieľom ani pre národy ani pre jednotlivcov.“¹¹⁶

Ľudské vzťahy podliehajú zmenám, rovnako ak sa do nich pripletie ziskuchtivosť. Zabúda sa na priateľstvo a hľadá sa len obojstranné obohatenie, zisk. No ten nemôže byť na prvom mieste. Ak rozvoj potrebuje technikov, o to viac potrebuje i mysliteľov, ktorí hľadajú nový humanizmus. Sú to práve oni, ktorí umožnia modernému človeku nájsť seba samého, humanizmus osvojujúci si vyššie hodnoty lásky, priateľstva, modlitby a kontemplácie.¹¹⁷

Učenie svätých otcov a veľkých teológov hovorí o tom, že nikto nemá právo na nadbytočné súkromné vlastníctvo na úkor spoločného dobra. Ak má niekto viac ako potrebuje a pritom sú v jeho okolí núdzni, jeho zodpovednosť spočíva v podelení sa. „Veď bohatstvo zeme je určené všetkým, nie iba jednotlivcom a teda ten, ktorý prispieva na dôstojný život druhému ani nerobí šľachetný čin, ale vracia mu, dáva mu čo je jeho. Verejné blaho niekedy vyžaduje vyvlastnenie.“¹¹⁸ Ekonomický i technický pokrok priniesol tehdejším ľuďom veľké dobro, nanešťastie bohatstvo, ekonomická prosperita sa stali najvyšším kritériom a cieľom ľudí, to však nezodpovedalo skutočnému ľudskému rozvoju v jeho celistvosti. „Boh určil zem so všetkým čo obsahuje, na užívanie všetkým ľuďom a národom, takže všetci majú byť rovnakým právom účastní stvorených dobier pod vedením spravodlivosti sprevádzanej láskou.“¹¹⁹ Napriek dostatku zdrojov, ktorými Zem oplýva, vyskytuje sa aj v súčasnosti

¹¹³ PAVOL VI.: *Populorum progressio*. 7. Trnava : SSV, 1997.

¹¹⁴ Porov.: PAVOL VI.: *Populorum progressio*. 9-11. Trnava : SSV, 1997.

¹¹⁵ PAVOL VI.: *Populorum progressio*. 13-18. Trnava : SSV, 1997.

¹¹⁶ PAVOL VI.: *Populorum progressio*. 18. Trnava : SSV, 1997.

¹¹⁷ PAVOL VI.: *Populorum progressio*. 19-20. Trnava : SSV, 1997.

¹¹⁸ PAVOL VI.: *Populorum progressio*. 23-24. Trnava : SSV, 1997.

¹¹⁹ PAVOL VI.: *Populorum progressio*. 22. Trnava : SSV, 1997.

nespravodlivosť, ktorá volá až do neba. Poznáme územia a krajiny, kde obyvateľstvo nie je vôbec účastné politického života, trpí nedostatkom základných potrieb či nedostatkom prostriedkov k pokroku a rozvoju kultúry. Tu však nie je riešením revolúcia, tá prináša rovnako zlo a násilie. Proti zlu sa nedá bojovať zlom. Riešením sú globálne programy a plánovania. No znovu si treba dať pozor na stanovené ciele, medzi ktorými sú samozrejme i ekonomický a technický pokrok. Pri ich plnení treba pamätať na to, že ide o človeka a zamedziť tomu, aby sa cez túto pomoc stali tí bohatší ešte bohatšími, a to na úkor chudobných ľudí, čím by sa priepasť medzi nimi len prehĺbila. Čiže nech nastúpia programy, ktoré budú v službe človeka.

Sociálne učenie encykliky vyzýva na obozretnosť stojac zoči voči pokušeniu z pokroku, zbohatnutia, materializmu, aby sa nestalo, že s technikou, ekonomickou prosperitou, ktorá sa ponúka krajinám sa preberie i cudzia filozofia ubíjajúca domáce kultúrne bohatstvo zdedené po predkoch a tak by sa pokrokom jednej oblasti zapríčinil úpadok druhej. Úplný, správny humanizmus môže byť správny len vtedy, keď človek prekračuje sám seba, zároveň je otvorený pre absolútno a neuzatvára sa, nie je výlučný. V takomto prípade by sa humanizmus stal neľudským.

Ako dnes, tak aj vtedy boli hladné celé kontinenty, nemôžeme to prehliadať. Hoci vznikli rôzne projekty a angažujú sa jednotlivci, kresťania či laici na riešenie hladu a smädu vo svete to nestačí. Nestačí to, lebo odstránenie hladu nie je konečným cieľom, cieľom je aby chudobný Lazár sedel pri stole s boháčom, ide tu o dosiahnutie slobody človeka v pravom slova zmysle. To si vyžaduje veľkodušnosť, obety a trvalé úsilie najmä zo strany boháčov.

Povinnosť byť solidárny neleží len na pleciach jednotlivcov, no aj na národoch. Je samozrejme použiť čiastku produkcie na vlastný rozvoj a zabezpečenie skutočne ľudskej životnej úrovne, no treba sa deliť so svojou produkciou i so slabšími a chudobnejšími. Riešením je nadbytok bohatých dať chudobným. Cirkev tu v mene Svätého Otca pobáda zriadiť jeden svetový fond, vydržiavaný z časti zbrojárskych výloh. Cesta je v nadviazaní dialógu o pomoci, ktorá sa má odvíjať od možnosti, veľkodušnosti jedných a schopnosti spotrebovať pomoc druhých. „Prijímajúci pomoc má dať primerané záruky poskytovateľovi, dostať znesiteľný úrok a peniaze v schopný čas spravodlivo vrátiť, nikto predsa nechce, aby sa vydržiavali lenivci.“¹²⁰

V pestrej škále problémov sociálnej spravodlivosti spravodlivo zväžme aj výhody a plusy „voľného trhu“. Plusy sú očividné v konkurencieschopných ekonomikách. Tento systém je však už prekonaný. Totiž hospodársky slabé krajiny sú v nespravodlivej pozícii, môžu ponúknuť len poľnohospodárske výrobky a suroviny zatiaľ čo vyspelé krajiny ponúkajú spracované tovary. „Sloboda obchodovania je spravodlivá len vtedy, ak je podriadená požiadavkám sociálnej spravodlivosti.“¹²¹ „Svet je chorý. Jeho neduh neväzí natoľko v neproduktívnosti zdrojov, alebo v ich uchvátení zo strany niekoľkých, ako skôr v nedostatku bratstva medzi ľuďmi a medzi národmi.“¹²² Pohostinstvo, láskavý prístup pri prijímaní cudzincov vo svojich krajinách, či na cestách, pomoc a priateľstvo v medziľudských vzťahoch

---

¹²⁰ PAVOL VI.: *Populorum progressio*. 54. Trnava : SSV, 1997.

¹²¹ PAVOL VI.: *Populorum progressio*. 58. Trnava : SSV, 1997.

¹²² PAVOL VI.: *Populorum progressio*. 66. Trnava : SSV, 1997.

so spravodlivosťou namiesto vykorisťovania a nespravodlivosti v zamestnaneckých vzťahoch, to všetko raz môže priniesť neoceniteľné ovocie a byť nápomocné pri vytváraní svetového mieru. „Pokoj neznamená iba bezvojnový stav, ktorý je výsledkom stále neistej rovnováhy síl. Buduje sa deň čo deň uskutočňovaním Bohom chceného poriadku, ktorý so sebou prináša dokonalejšiu spravodlivosť medzi ľuďmi.“¹²³ Nadišla hodina činov a my kresťania, máme pamätať, že modlitba má veľkú silu.¹²⁴

V závere Pavol VI. vyzýva všetkých ľudí dobrej vôle, aby vynakladali snahu v úsilí o solidarnosť, milosrdenstvo a začali zo svojej pozície činiť konkrétne kroky k pokroku k pravému ľudskému životu a účasti celej ľudskej rodiny na ňom. Zvlášť vyzýva niektoré povolania k špecifickej zodpovednosti. Medzi nimi novinárov, aby informovali o chudobných stojacich pred bránami bohatých. Štátnikov k mobilizácii síl a prostriedkov. Mysliteľov kliesniť cestu ktorá vedie k vzájomnej pomoci, prehĺbeniu vedomostí. Cestu, ktorá uspokojí túžby za absolútnom. Pápež oslovuje i kresťanov z vyspelých krajín, aby podporovali finančne úsilie organizácií a inštitúcií v pomoci biednym a prekonávali nezhody, trpkosti či iné aj osobné prekážky k dosiahnutiu sociálnej spravodlivosti. Všetkým udeľuje v závere požehnanie.

Osobná reflexia po prečítaní dokumentu:

Osobne ma oslovilo viacero myšlienok. Citované sú v texte. Ako aplikáciu písma som vybral citát z knihy Tobiáš: „Svoj majetok používaj, syn môj, na skutky milosrdenstva! Nikdy neodvracaj svoju tvár od chudobného, aby sa neodvrátila Božia tvár od teba!“ Tob 4,7 pozri aj Mal 3,7–12; Ž 78, 21–22; Ž 41,2–4; 4,7

Aplikácia v živote vychádza z rád Svätého písma. Každý mesiac nezabudnúť dať desiatok, milodar a almužnu. „Chamtivec sa podobá na sviňu. Úžitok z neho je až po smrti.“

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY:

1. Sväté Písmo, Starého i Nového zákona. 7. vyd. Trnava : SSV, 2005. ISBN 80–7162–538–8
2. Dokumenty sociálnej náuky Cirkvi. Trnava : SSV, 2007. ISBN 978–80–7162–694–7

---

¹²³ PAVOL VI.: *Populorum progressio*. 76. Trnava : SSV, 1997.

¹²⁴ PAVOL VI.: *Populorum progressio*. 78. Trnava : SSV, 1997.

Základná charakteristika encykliky

Táto encyklika Jána Pavla II. bola publikovaná 14. septembra 1981 na sviatok Povýšenia svätého kríža. Pôvodne mala byť vydaná už 15. mája 1981. Avšak kvôli atentátu, ktorý bol spáchaný na Svätého otca 13. mája 1981, mohla byť táto encyklika dokončená až po pápežovom prepustení z nemocnice. Svätý otec ju napísal pri príležitosti deväťdesiateho výročia encykliky pápeža Leva XII. *Rerum novarum*.¹²⁵

Ján Pavol II. napísal 3 sociálne encykliky: *Laborem exercens* (O ľudskej práci), *Sollicitudo rei socialis* (Starostlivosť o sociálne veci) a *Centesimus annus* (Sto rokov).

Štruktúra encykliky:

Začína pozdravom a potom pokračuje úvodom a štyrmi kapitolami.

Táto encyklika je venovaná biskupom, kňazom, rehoľným spoločenstvám, synom a dcéram Cirkvi, ako aj všetkým ľuďom dobrej vôle.¹²⁶

Východiskovou myšlienkou tejto encykliky je poukázanie na to, že ľudská práca nie je charakteristikou jedenej spoločenskej triedy, ale každého človeka ako takého.¹²⁷

1. Zachytenie základných podstatných vecí encykliky

V pozdrave pápež definuje čo je to práca, že je to „každá činnosť, ktorú koná [človek] bez ohľadu na jej charakter a okolnosti, čiže je to každá ľudská činnosť, ktorú možno a treba uznať ako prácu uprostred celého bohatstva činností, na aké je človek schopný a vďaka svojej ľudskej podstate disponovaný samou svojou prirodzenosťou.“¹²⁸ Človek je od svojho počiatku povolaný na prácu a ňou sa líši od ostatných živočíchov.¹²⁹

V úvode encykliky podáva historický pohľad na prácu, od vzniku prvej encykliky *Rerum novarum* a, že je otázka práce stále aktuálna. Od encykliky *Rerum novarum* uplynulo deväťdesiat rokov. „Ľudská práca je kľúčom k celej sociálnej otázke.“¹³⁰

2.1. Práca a človek

„Práca je základným rozmerom existencie človeka na zemi.“¹³¹ Už na začiatku knihy *Genesis* sa píše: „A Boh stvoril človeka na svoj obraz, na Boží obraz ho stvoril

¹²⁵ Porov JÁN PAVOL II.: *Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 489.

¹²⁶ Porov. JÁN PAVOL II.: *Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 417.

¹²⁷ JÁN PAVOL II.: *Laborem exercens*. In: *Dokumenty sociálnej náuky Cirkvi*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2007. s. 395.

¹²⁸ JÁN PAVOL II.: *Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 419.

¹²⁹ Porov. JÁN PAVOL II.: *Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 419.

¹³⁰ JÁN PAVOL II.: *Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 426

¹³¹ JÁN PAVOL II.: *Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 427.

muža a ženu. Boh ich požehnal a povedal im: »Plod'te sa a množte, naplňte zem a podmaňte si ju.«¹³² Túto skutočnosť pápež rozoberá v celej encyklike a viackrát zdôrazňuje práve tieto prvé stránky knihy Genezis. Pápež poukazuje aj na to, že ak budeme uprednostňovať stroje pred človekom, robíme z neho otroka. (Porov. LS 2,5)¹³³ Pápež rieši aj problém ľudskej práce.

V staroveku bol pohľad na prácu iný ako je teraz. Fyzická námaha sa považovala za nedôstojnú pre slobodných ľudí, preto boli na jej vykonávanie určení otroci. Kresťanstvo urobilo v tomto zmysle zásadnú zmenu. Aj Ježiš pracoval, bol podrobený telesnej práci. Základom hodnoty ľudskej práce je fakt, že ten, kto ju vykonáva, je osobou. A prvým základom tejto hodnoty je sám človek. Ale však práca by ho nemala zotročovať, pretože práca je pre človeka a nie človek pre prácu. (Porov. LE 2,6)¹³⁴ Cieľom akejkoľvek práce je vždy sám človek. (Porov. LE 2,6)¹³⁵

Stáva sa, že niekedy sa s človekom zaobchádza ako s nástrojom, ale tomu by tak nemalo byť, pretože by sa s človekom malo zaobchádzať ako s tvorivým subjektom. (Porov. LE 2,7)¹³⁶

V 19. storočí sa zrodila robotnícka otázka, tiež pomenovaná ako proletárska otázka, ktorá vyvolala v spoločnosti solidarnosť medzi pracujúcimi, ktorí vykonávajú namáhavú, monotónnu, pásovú prácu. Nespravodlivosti v 19. storočí sa stali podnetom na združovanie sa pracujúcich. Pápež konštatuje, že takéto solidarne hnutia by sa však nemali uzatvárať pred dialógom a spoluprácou s inými. (Porov. LE 2,8)¹³⁷

Nezamestnanosť inteligencie vzniká keď sa dostupné vzdelanie nezameriava na skutočné potreby spoločnosti, alebo keď je menší dopyt po práci s potrebným odborným vzdelaním, alebo ak je menej ohodnotená ako telesná práca. Pápež definuje prácu aj ako všeobecné povolanie človeka a dobro pre človeka. Prácou sa stáva človek viac človekom, stáva sa cnostnejším. Svätý Otec tu vyzdvihuje pracovitosť, ktorá by podľa neho mala byť cnosťou, lebo zušľachtľuje človeka. Avšak konštatuje, že práca môže byť proti človeku zneužitá, ako to bolo v koncentračných táboroch alebo nejaké vykorisťovanie. (Porov. LE 2,9)¹³⁸

Práca formuje rodinu a je prirodzeným právom a povolaním človeka. Je však aj podmienkou pre založenie si rodiny. Sú dva významy práce a to: a) umožňuje život a udržiavanie rodiny; b) uskutočňujú sa v nej ciele rodiny, najmä výchova. Rodina je prvou súkromnou školou práce. (Porov. LE 2,10)¹³⁹

---

¹³² *Sväté Písmo*: Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 2003, Gn 1, 27-28a.

¹³³ Porov. JÁN PAVOL II :*Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 431.

¹³⁴ Porov. JÁN PAVOL II :*Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 433.

¹³⁵ Porov. JÁN PAVOL II :*Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 434.

¹³⁶ Porov. JÁN PAVOL II :*Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 435.

¹³⁷ Porov. JÁN PAVOL II :*Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 438.

¹³⁸ Porov. JÁN PAVOL II :*Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 441.

¹³⁹ Porov. JÁN PAVOL II :*Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 442.

2.2. Konflikt medzi pracou a kapitálom v súčasnom historickom období

Hlavným motívom tejto kapitoly je ukázanie na konflikt medzi kapitálom a pracou. Pápež cez historické procesy ukazuje na to, že triedny boj nie je dobrý. V podstate žiaden boj nie je dobrý, lebo vždy bude niekto porazený, vždy bude niekto bohatý a niekto chudobný. Dotýka sa v tejto kapitole aj prírodného bohatstva. Tieto prírodné bohatstvá sám nevytvára, ale ich nachádza už hotové. (Porov. LE 3,12)¹⁴⁰

Kapitál nemožno oddeľovať od práce a prácu zasa nemožno stavať proti kapitálu. Človek svojou pracou sa zúčastňuje na dvojakom dedičstve, a to na prírodnom dedičstve a takom dedičstve, ktoré vytvorili iní pred nami. (Porov. LE 3, 13)¹⁴¹

Pápež vyzdvihuje neoddeliteľnosť práce od kapitálu. Človek sa viac snaží na svojom, ako na cudzom, preto by práca mala mať náležitú odmenu, za ktorú by si človek mohol niečo aj odložiť a mať osobné vlastníctvo. Ak tomu tak nie je, vznikajú veľké škody nie iba v hospodárstve, ale aj škody na človeku. (Porov. LE 3,15)¹⁴²

2.3. Práva pracujúcich

Práca je povinnosťou, je však aj zdrojom práv pracujúceho človeka. Človek pracuje z ohľadu na blížnych, na spoločnosť, na celú ľudskú rodinu. (Porov. LS 4,16)¹⁴³

Pápež ďalej rozlišuje medzi priamym a nepriamym zamestnávateľom. Priamy zamestnávateľ je osoba alebo inštitúcia, s ktorou zamestnanec priamo uzatvára pracovnú zmluvu. Nepriamy zamestnávateľ zahŕňa osoby, ale aj inštitúcie rôzneho typu. (Porov. LE 4,17)¹⁴⁴

Veľmi sa prehlbuje rozdiel medzi výrobkami, ktoré sú veľmi vysoké a nízke ceny za suroviny a polotovary, tu sa ukazuje nadčasovosť tejto encykliky, lebo ešte v začiatkom osemdesiatych rokov na toto poukazoval Svätý Otec, čo aj v dnešnej dobe je tak veľmi aktuálne. Objektívne právo pracujúceho človeka musí byť primeraným a základným kritériom utvárania celého hospodárstva. (Porov. LE 4,17)¹⁴⁵

Je problém mať prácu, ktorá by bola primeraná. Pápež poukazuje, že nezamestnanosť je veľmi bolestivá hlavne pre mladých ľudí. Je veľký rozdiel medzi hladujúcimi, ktorí nemajú prácu, sú to veľmi kritické sociálne pomery. Avšak veľmi významnou úlohou je, aby všetkým ľuďom bola poskytnutá práca. (Porov. LE 4,18)¹⁴⁶

Vzťah medzi zamestnávateľom a pracovníkom sa rieši pomocou mzdy, ktorá by mala byť previerkou spravodlivosti. Táto previerka sa týka predovšetkým rodiny. Tu pápež zdôrazňuje, že matka by mala vychovávať svoje deti, a za to by mala dostávať mzdu aby

¹⁴⁰ Porov. JÁN PAVOL II :*Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 448.

¹⁴¹ Porov. JÁN PAVOL II :*Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 449-450.

¹⁴² Porov. JÁN PAVOL II :*Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 457-458.

¹⁴³ Porov. JÁN PAVOL II :*Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 459.

¹⁴⁴ Porov. JÁN PAVOL II :*Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 460.

¹⁴⁵ JÁN PAVOL II :*Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 462.

¹⁴⁶ Porov. JÁN PAVOL II :*Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 466.

nemusela vykonávať zárobkovú činnosť mimo domu. Je však faktom, že v mnohých spoločnostiach ženy pracujú takmer vo všetkých životných sektoroch. (Porov. LE 4, 19)¹⁴⁷

Pracujúci majú právo na tvorenie spolkov, tie sa podobajú na cechy v stredoveku. Tieto moderné spolky vyrástli v zápase pracujúcich za spravodlivé práva. Boj odborov nie je boj proti iným. Odbory by mali ľudí spájať. Úlohou odborov nie je robiť politiku. Odbory môžu používať aj štrajk, ak je to oprávnené, ale nemal by sa zneužívať. (Porov. LE 4,20)¹⁴⁸

Práca je pre každú krajinu a mala by zachovávať práva pracujúcich a sociálnu etiku. Práca v poľnohospodárstve nie je veľmi cenená a preto sa ľudia sťahujú za prácou do miest a orná pôda zostáva úhorom. V mestách však ľudia pracujú ešte ťažšie. Ak preto je potrebné vyhlasovať a podporovať dôstojnosť práce, zvlášť v poľnohospodárstve. (Porov. LE 4,21)¹⁴⁹ Aj osoby, ktoré sú nejakým spôsobom postihnuté majú mať právo na to, aby sa mohli zamestnať, aby sa takáto osoba necítila odvrhnutá na okraji sveta a závislá od spoločnosti. (Porov. LE 4,22)¹⁵⁰

Emigrácia za prácou je starý jav. Človek má právo opustiť svoju vlasť a hľadať si lepšie životné podmienky. Za istých okolností je táto emigrácia nutné zlo. Je potrebné, aby materiálne zlo nemalo za následok morálne zlo. Emigrácia sa nesmie stať príležitosťou na finančné alebo spoločenské vykorisťovanie. (Porov. LS 4,23)¹⁵¹

2.4. Prvky spirituality práce

Osobitnou úlohou Cirkvi je vo formovaní takej duchovnej práce, ktorá pomôže všetkým ľuďom sa priblížiť k Bohu. Prácou, ktorou sa človek zúčastňuje na diele svojho Stvoriteľa, osobitným spôsobom zdôraznil Ježiš Kristus. Evanjelium, ktoré mu bolo zverené, nielen hlásal, ale predovšetkým uskutočňoval činmi. To čo hlásal bolo evanjelium práce, veď aj on sám bol remeselník. (LS 5, 24-26)¹⁵²

2. Moje osobné oslovenie touto encyklikou

Pracovitosť by mala byť cnosťou a aj to, že svätý otec vyzdvihuje úlohu matky pri výchove svojich detí, že je to jej prvotnou úlohou a nie sa hnať za kariérou a deti nechávať samé.

3. Praktická aplikácia

Viac sa zamyslieť nad tým, že práca má nemá ako študenta zotročovať. Nemať postoj, že ak niekto nemá prácu tak má emigrovať, lebo každý človek je dôležitý v svojej vlasti, hoci je aj núdzny. Dať šancu aj postihnutým ľuďom na realizáciu svojich schopností. Aj oni vedia v niečom vyniknúť.

4. Paralela so Svätým Písmom

„Chlieb náš každodenný daj nám dnes.“¹⁵³

¹⁴⁷ Porov. JÁN PAVOL II :*Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 467-468.

¹⁴⁸ Porov. JÁN PAVOL II :*Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 470-472.

¹⁴⁹ Porov. JÁN PAVOL II :*Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 473-474.

¹⁵⁰ Porov. JÁN PAVOL II :*Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 474-475.

¹⁵¹ Porov. JÁN PAVOL II :*Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. s. 476-477.

¹⁵² Porov. JÁN PAVOL II :*Laborem exercens*. In: *Sociálne encykliky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997 s. 478-482.

¹⁵³ *Sväté Písmo*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 2003, Mt 6,11.

„Nezhromažďujte si poklady na zemi, kde ich moľ a hrdza ničia a kde sa zlodeji dobývajú a kradnú. V nebi si zhromažďujte poklady; tam ich neničí ani moľ, ani hrdza a tam sa zlodeji nedobývajú a nekradnú. Lebo kde je tvoj poklad tam bude aj tvoje srdce.“¹⁵⁴

„Ved' čo osoží človekovi, keby aj celý svet získal, a seba samého by stratil alebo poškodil?!“¹⁵⁵

---

¹⁵⁴ *Sväté Písmo*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 2003, Mt 6, 19-21.

¹⁵⁵ *Sväté Písmo*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 2003, Lk 9, 25.

Sollicitudo rei socialis

Ján Pavol II.

30. December

1987

- Základná charakteristika encykliky:

Encyklika bola vydaná pápežom Jánom Pavlom II. v roku 1987 pri príležitosti 20. výročia encykliky *Populorum progressio*, ktorú zverejnil 26. marca 1967 pápež Pavol VI.¹⁵⁶ Hlavným zámerom pápeža bolo osláviť encykliku svojho predchodcu a zároveň obohatiť jej učenie a prispôbiť ho súčasnej dobe. Cieľom encykliky bolo potvrdiť nárast cirkevného učenia v sociálnej oblasti, upozorniť na jeho ustavičnú obnovu a vyzdvihnúť niektoré spôsoby uplatňovania sociálneho učenia v praxi. Nosnou témou je starostlivosť Cirkvi o rozvoj človeka a spoločnosti.

- Zachytenie základnej charakteristiky a podstaty encykliky

Okrem úvodu a záveru tvoria encykliku štyri kapitoly. V prvej s názvom *Novosť encykliky Populorum progressio*, Ján Pavol II. poznamenáva, že pri jej vzniku bol jeho predchodca na pápežskom stolci ovplyvnený koncilovým učením. Pavol VI. chcel napriek obrazu bolesti a utrpenia v sociálnom prostredí ukázať na nové obzory radosti a nádeje.¹⁵⁷ Pobádal k tomu, aby Cirkev neustále skúmala „znamená čias a vysvetľovala ich vo svetle evanjelia.“¹⁵⁸ Hlavnou úlohou Cirkvi je slúžiť spoločstvu, ale nemali by sme zabúdať, že spoločstvo tvoria predovšetkým jednotlivci. Preto by nemala byť nejaká náboženská, politická či sociálna skupina, ktorá sa javí ako silnejšia, presadzovať svoje názory, alebo utláčať menšie skupiny. Vyspelejšie krajiny by sa mali naučiť vypomáhať chudobným krajinám na ceste rozvoja.¹⁵⁹

Novosť akú priniesla encyklika *Populorum progressio*, spočíva najmä v širšom obzore v oblasti sociálnej otázky. Nezaobera sa už len historickými faktami, ale predovšetkým svoju pozornosť venuje morálnemu ohodnoteniu danej skutočnosti v sociálnej oblasti.¹⁶⁰ Poukazuje na vážny problém nerovnomerného rozdelenia nevyhnutných prostriedkov pre život medzi jednotlivými krajinami, ale aj na závažné opustenie od morálnej povinnosti k vzájomnej solidarite.

V ďalšej časti encykliky *Sollicitudo rei socialis* sa Ján Pavol II. zaoberal Panorámou súčasného sveta. Predposledná časť encykliky má názov *Opravdivý ľudský rozvoj*. Pápež sa pokúsil poukázať na to, že rozvoj nie je vždy priamočiary a pre človeka prinášajúci len pomoc

¹⁵⁶ Porov. JÁN PAVOL II. : *Sollicitudo rei socialis*. b. 1.

¹⁵⁷ Porov. JÁN PAVOL II. : *Sollicitudo rei socialis*. II. b.6.

¹⁵⁸ JÁN PAVOL II. : *Sollicitudo rei socialis*. II. b.7.

¹⁵⁹ Porov. JÁN PAVOL II. : *Sollicitudo rei socialis*. II. b.9.

¹⁶⁰ Porov. JÁN PAVOL II. : *Sollicitudo rei socialis*. II. b.9.

a pohodlie. Naopak, skúsenosti z minulých rokov (dve svetové vojny, hroziace atómové nebezpečenstvo) naznačujú, že rozvoj sa spája s určitými obavami o ľudský život.¹⁶¹

Človeka ohrozuje aj ekonomický rozvoj, ktorý mení ľudí „na otrokov majetku.“¹⁶² Mnohí uvažujú len nad tým, ako rozmnožiť svoje vlastníctvo. Potom sa ľahko stáva, že na jednej strane sú tí, ktorí majú toho veľmi veľa a druhej strane stoja tí, ktorí nemajú takmer nič.¹⁶³ Skutočný rozvoj sa „hodnotí a usmerňuje podľa [...] skutočnosti a povolania človeka, chápaného v jeho úplnosti, teda podľa jeho duchovných rozmerov.“¹⁶⁴ Každý človek by si mal uvedomovať, že všetko čo vlastní je Boží dar, a preto by mal svoj majetok chápať ako využívanie dobier.¹⁶⁵ Úsilie, aby sa mohli všetky národy ekonomicky, hospodársky i politicky rozvíjať, by mal mať na zodpovednosti každý človek a osobitne Cirkev.¹⁶⁶ To bude možné len vtedy, ak si budeme uvedomovať práva „všetkých i každého jednotlivca, ako i nevyhnutnosť rešpektovať právo každého človeka na plné využitie dobrodení, ktoré poskytuje veda a technika.“¹⁶⁷ Predovšetkým by sa mal brať ohľad na právo na život, rodinu, a spravodlivosť v pracovných vzťahoch. Ekonomický a hospodársky rozvoj by nemal mať za cieľ znečistenie životného prostredia, ale pomoc skupine i jednotlivcom.¹⁶⁸

Posledný oddiel encykliky je venovaný Teologickému výkladu moderných otázok, kde sa pápež zamýšľa nad prekážkami, ktoré bránia rozvoju. Nejde len o prekážky hospodárskeho rázu, ale predovšetkým o politické záujmy. Avšak je dôležité skúmať aj morálne príčiny v konaní ľudí, ktorí majú zodpovednosť za iných.¹⁶⁹

Treba dbať na to, aby sa vodcovia snažili o všeobecné spoločné dobro. Hriech jedného človeka sa prejavuje v konkrétnom čine, ktorý ovplyvňuje celú spoločnosť. „Preto je ťažko hlbšie pochopiť súčasnú situáciu, ak nepomenujeme správnym menom koreň zla, ktoré nás sužuje. Je možné hovoriť o určitom sebecke a krátkozrakosti, možno sa odvolať na pochybené politické výpočty, na nerozumné hospodárske opatrenia. Ale v každom z týchto hodnotení znie eticko-morálna ozvena.“¹⁷⁰

Boh bohatý na milosrdenstvo nás vyzýva, aby sme konali dobro. Avšak nedodržiavanie druhej tabule zákona škodí našim blíznym. Solidarita sa môže naplno rozvinúť až vtedy, keď sa mocnejší a bohatší dajú do služby pre chudobných a poskytnú im časť ich majetkov. Chudobní zase nezaujmú pasívny postoj, alebo sa nezačnú izolovať od spoločného dobra. Majú právo sa domáhať spravodlivosti, ale na druhej strane by mali aj sami prispievať k všeobecnému dobru.¹⁷¹

---

¹⁶¹ Porov. JÁN PAVOL II. : *Sollicitudo rei socialis*. IV. b.27.

¹⁶² JÁN PAVOL II. : *Sollicitudo rei socialis*. IV. b.28.

¹⁶³ Porov. JÁN PAVOL II. : *Sollicitudo rei socialis*. IV. b. 28.

¹⁶⁴ JÁN PAVOL II. : *Sollicitudo rei socialis*. IV. b. 29.

¹⁶⁵ Porov. JÁN PAVOL II. : *Sollicitudo rei socialis*. IV. b. 29.

¹⁶⁶ Porov. JÁN PAVOL II. : *Sollicitudo rei socialis*. IV. b. 32.

¹⁶⁷ JÁN PAVOL II. : *Sollicitudo rei socialis*. IV. b. 33.

¹⁶⁸ Porov. JÁN PAVOL II. : *Sollicitudo rei socialis*. IV. b. 34.

¹⁶⁹ Porov. JÁN PAVOL II. : *Sollicitudo rei socialis*. IV. b. 35.

¹⁷⁰ JÁN PAVOL II. : *Sollicitudo rei socialis*. IV. b. 36.

¹⁷¹ Porov. JÁN PAVOL II. : *Sollicitudo rei socialis*. IV. b. 39.

- Moje osobné oslovenie encyklikou

Encyklika *Sollicitudo rei socialis* ma priviedla k úvahám o tom, ako si človek sám škodí. Hospodársky aj politický rozvoj na jednej strane uľahčuje ľuďom život a robí ho pohodlnejším, ale na druhej strane nové technológie a prostriedky, istým spôsobom človeka nahrádzajú. Dnes vykonávajú prácu stroje, ktorú kedysi vykonávali ľudia. Človek sa stáva nepotrebným a preto narastá aj nezamestnanosť. Myslím, že Ján Pavol II dobre poukázal na to, že treba hľadať rovnováhu v rozvoji, aby nevznikali dva extrémny: bohatstvo a moc oproti chudobe a podriadenosti.

- Oslovenie v mojom povolaní

Ako kresťanka, by som mala v duchu evanjelia rozvíjať solidaritu a milosrdenstvo voči bratom a sestrám, ktorí sú v núdzi. Chudobných a slabých stretáva človek každý deň, nemusí preto ani cestovať do ďalekých krajín s hospodárskou krízou.

- Praktická aplikácia

Možno nie je v mojej moci zabezpečiť hospodársku rovnosť medzi všetkými národmi, ale môžem sa usilovať o rovnosť s ľuďmi v mojom okolí. Nemám na mysli rovnosť materiálnu či finančnú, ale predovšetkým na rovine ľudskosti bez ponižovania či povyšovania sa nad inými.

- Paralela so Svätým Písmom

„Mocnárov zosadil z trónov a povýšil ponížených; hladných nakrmil dobrotami a bohatých prepustil na prázdno.“ Lk 1,52

Encyklika Centesimus annus

Ján Pavol II.

1. mája 1991

Prvá sociálna encyklika pápeža Leva XIII. – *Rerum novarum* bola veľkým impulzom zo strany Cirkvi k udalostiam a situácii v okolitom svete. Dôkazom toho sú aj mnohoraké odozvy na toto dielo, i nespočetné pripomienky tejto encykliky, najmä zo strany pápežov. Jednou z nich je aj encyklika Jána Pavla II. – *Centesimus annus*, ktorá, ako už sám názov napovedá, bola spísaná pri príležitosti stého výročia prvej sociálnej encykliky, konkrétne 1. mája 1991 na sviatok svätého Jozefa, robotníka. Má šesť častí, v ktorých sa zaoberá problematikou sociálnej náuky Cirkvi na sklonku druhého tisícročia. Jej nepochybným prínosom je práve myšlienka reflexie impulzov encykliky *Rerum novarum* v intenciách nových čias so zreteľom na blížiace sa tretie tisícročie.

1. Charakteristické črty encykliky *Rerum novarum*

Ján Pavol II. v tejto časti poukazuje na niektoré skutočnosti, ktoré sú obsiahnuté v encyklike *Rerum novarum* a rovnako ako Lev XIII., zastáva k nim negatívne stanovisko. Sú to otázky triedneho boja, ekonomickej priepasti medzi chudobnými a bohatými, no tiež si spomína na zmenu politických a ekonomických pomerov v mnohých krajinách, ktorá sprevádzala obdobie okolo roku 1891. Za zmienku stojí ešte veľké množstvo sociálnych otázok ako sú dôstojnosť robotníka, dôstojnosť práce, právo na súkromné vlastníctvo, združovanie sa (vytváranie asociácií), potreba spravodlivých pracovných zmlúv, spravodlivej mzdy, právo na plnenie náboženských povinností, či pomery na pracovisku najmä v oblasti hygienických podmienok a potrebného odpočinku. Všetky tieto oblasti sú nanajvýš aktuálne aj v súčasnosti. Kritika zo strany Leva XIII. v oblasti ideológií, smeruje k socializmu i k liberalizmu.¹⁷²

2. Na ceste k „novým veciam“ dneška

Tu sa Svätý Otec zaoberá reflexiou myšlienok encykliky *Rerum novarum* v zmysle čias, v ktorých encyklika *Centesimus annus* vznikla. Kritizuje tu popieranie súkromného vlastníctva a tiež tvrdenie, že človek je len súčasťou akejsi „mašinérie“. Takýto prístup človekovi totiž znemožňuje poznať svoju dôstojnosť. Opäť prízvukuje neprípustnosť triedneho boja. Hovorí tiež o správnom boji, no to len v tom prípade ak ide o boj za sociálnu spravodlivosť. V otázke nezamestnanosti Ján Pavol II. konštatuje, že je nevyhnutné sprostredkovať robotníkom odborné vedomosti, pretože len tak bude práca kvalifikovanejšia a produktívnejšia. Zdôrazňuje tiež potrebu tzv. rekvalifikačných kurzov, ktoré by mohli

---

¹⁷² Porov. JÁN PAVOL II.: *Encyklika Centesimus annus*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 1992, č. 4-11, s. 11-26.

pomôcť uplatniť sa v inej oblasti pracovného trhu, než v tej, ktorej sa doteraz venovali. Jednoznačne sa stavia proti vykorisťovaniu, najmä proti takýmto nekalým praktikám voči ohrozeným skupinám obyvateľstva ako sú prisťahovalci a pod. Nekompromisne trvá na dodržiavaní princípov solidarity a subsidiarity v štáte. V encyklike sa s poľutovaním konštatuje, že nie všetky časti *Rerum novarum* boli správne pochopené. Naráža tu najmä na problematiku slobody, ktorá sa často chápe ako tá, ktorá je pozbavená poslušnosti voči pravde. To je príčinou nespravodlivostí a tieto zasa príčinou rôznych vojen.¹⁷³ Priestor sa tu venuje i problematike roku 1945. Ako hovorí Svätý Otec, od tohto roku nastal tzv. bezvojnový stav. Zámerne používa tento termín, nakoľko sa podľa neho, nedá hovoriť o stave mieru. Jedna časť sveta je socialistická, druhá kapitalistická. Toto obdobie je poznačené pretekmi v zbrojení. Zdôrazňuje sa tu zneužívanie vedeckého pokroku a tiež hrozba jadrovej vojny. Ako pozitívum tohto obdobia je vnímaný vznik OSN, ktorá je snahou o presadzovanie nielen práv jednotlivcov, ale aj celých národov.¹⁷⁴

3. Rok 1989

Táto kapitola encykliky *Centesimus annus* je zaujímavou i z toho dôvodu, že sa bytostne dotýka dejín našej krajiny. Hovorí sa tu o zmenách režimov v Európe ale tiež v Latinskej Amerike, Afrike a Ázii. Ako príčiny pádov totalitných režimov Ján Pavol II. uvádza predovšetkým porušovanie práce, ľudských práv na podnikanie, ale aj porušovanie práva na vlastníctvo a slobodu v hospodárskej oblasti, či ateizmus. Svätý Otec vystríha pred nebezpečenstvom, kedy sa aj politika môže stať akýmsi „svetským náboženstvom“ vo vidine budovania „raja na zemi“.¹⁷⁵

Obsahom tejto časti sú i určité pozitívne skutočnosti z obdobia roku 1989. Jedná sa o stretnutie Robotníckeho hnutia s Cirkvou, o poukázanie na nutnú podporu medzinárodných organizácií, aby každý mal zabezpečené uplatňovanie svojich práv, a tak sa dosiahla spravodlivá dohoda, nakoľko v Európe bolo napáchaných veľa krívd. Nevyhnutnými sú snahy o pokoj a odpúšťanie. Ako veľmi pozitívna skutočnosť je opisovaná situácia krajín bývalého socialistického bloku, ktoré sa pomaly „stavajú na vlastné nohy“. Dobrým znakom je skutočnosť, že im pomáhajú iné krajiny (pričom je potrebné, aby pomáhali práve tie krajiny, ktoré sa na zlách podieľali – zodpovedá to spravodlivosti), ale je potrebné, aby sa predovšetkým tieto krajiny samotné snažili pomáhať samy sebe.¹⁷⁶

Nevyhnutnou sa stáva potreba pomáhať krajinám tretieho sveta. Financie na túto pomoc by sa dali nájsť napríklad obmedzením zbrojenia. Základnou myšlienkou je podpora rozvoja a to nie len po ekonomickej stránke ale treba tiež pamätať na rozvoj človeka. Je nevyhnutné odmietat' vnučovanie svetonázoru a rešpektovať právo svedomia.¹⁷⁷

4. Súkromné vlastníctvo a všeobecné určenie majetkov

V tejto časti sa opäť nachádza poukaz na dôležitosť a oprávnenosť súkromného vlastníctva. Súčasťou je však i apel na vlastníkov veľkých majetkov, aby správnym spôsobom

---

¹⁷³ Porov. JÁN PAVOL II.: *Encyklika Centesimus annus*, č. 12-17.

¹⁷⁴ Porov. JÁN PAVOL II.: *Encyklika Centesimus annus*, č. 18-21.

¹⁷⁵ Porov. JÁN PAVOL II.: *Encyklika Centesimus annus*, č. 22-25.

¹⁷⁶ Porov. JÁN PAVOL II.: *Encyklika Centesimus annus*, č. 26-28.

¹⁷⁷ Porov. JÁN PAVOL II.: *Encyklika Centesimus annus*, č. 28-29.

spravovali svoje imanie. Pozoruhodnou myšlienkou tejto encykliky je tiež dôrazné upozornenie na problematiku Božích darov akými sú Zem a životné prostredie, ich zneužívanie a drancovanie ako i na mentalitu konzumizmu ako takého. V tejto oblasti ale aj v oblasti vedy a techniky je nevyhnutná ľudská spolupráca na dobrom diele, pričom je využívaný ľudský um.¹⁷⁸

Svätý Otec nezabúda ani na problémy krajín tretieho sveta, pričom práve v týchto oblastiach sa vyskytuje vykorisťovanie. Základným problémom sa stáva boj o prežitie, pričom samotným obyvateľom nie je umožnené rozvíjať a využívať svoje talenty. Práca rovnako ako človek sú degradovaní len na tovar.¹⁷⁹ Zisk teda nemá byť a nie je jediným ukazovateľom prosperity: *„Môže sa stať, že hospodárska bilancia je v poriadku, ale ľudia tvoriaci drahocenné dedičstvo podniku sú ponižovaní a vo svojej dôstojnosti urážaní.“*¹⁸⁰ Možnosťou na zlepšenie pomerov je umožnenie zapojenia sa do medzinárodného života aj týmto rozvíjajúcim sa krajinám zo strany mocných štátov.¹⁸¹

Ďalším problémom je i ľudské prostredie, kde rodina, nazývaná tiež svätýňou života, zastáva svoje pevné miesto. Ak je táto inštitúcia napádaná, nevyhnutnou súčasťou sa stáva problematika potratov, či odkladania rozhodnutia pre založenie si rodiny, často nie z vážnych dôvodov ale z číreho hedonizmu. Súvisí to i s problematikou hospodárstva. Hospodárstvo krajiny sa nesmie stať absolútnym rozhodcom, nakoľko je iba jedným z aspektov života a štátu. Ak sa stane najvyššou prioritou, nastáva odcudzenie človeka.¹⁸²

Na otázku, či je kapitalizmus správnym smerovaním, Svätý Otec dáva takúto odpoveď:

*„Odpoveď je prirodzene komplikovaná. Ak sa termínom „kapitalizmus“ označuje ekonomický systém, ktorý uznáva základnú a pozitívnu rolu podnikania, trhu, súkromného vlastníctva a z toho vyplývajúcej zodpovednosti za výrobné prostriedky, slobody tvorivej činnosti človeka a ekonomickej oblasti, odpoveď je iste pozitívna, hoci by bolo priliehavejšie hovoriť o „podnikovom hospodárstve“ či „trhovom hospodárstve“ alebo jednoducho o „slobodnom hospodárstve“. No ak sa pod „kapitalizmom“ rozumie systém, v ktorom hospodárska sloboda sa neviaže na taký pevný právny poriadok, ktorý slúži úplnej ľudskej slobode a ktorý hospodársku slobodu pokladá za zvláštnu dimenziu slobody s jej etickým a náboženským jadrom, odpoveď je potom rozhodne negatívna.“*¹⁸³

5. Štát a kultúra

Podľa Jána Pavla II. veľmi dôležitú úlohu zohráva uznanie transcendentnej pravdy o človeku a o jeho dôstojnosti. Hovorí o totalitarizme ako o neschopnosti a nevôli uznať niečo ako objektívne kritérium dobra a zla.¹⁸⁴ Vyzdvihuje pozitíva demokracie, avšak varuje pred istými úskaliaми:

---

¹⁷⁸ Porov. JÁN PAVOL II.: *Encyklika Centesimus annus*, č. 30-32.

¹⁷⁹ Porov. JÁN PAVOL II.: *Encyklika Centesimus annus*, č. 33-35.

¹⁸⁰ JÁN PAVOL II.: *Encyklika Centesimus annus*, č. 35.

¹⁸¹ Porov. JÁN PAVOL II.: *Encyklika Centesimus annus*, č. 35.

¹⁸² Porov. JÁN PAVOL II.: *Encyklika Centesimus annus*, č. 36-41.

¹⁸³ JÁN PAVOL II.: *Encyklika Centesimus annus*, č. 42.

¹⁸⁴ Porov. JÁN PAVOL II.: *Encyklika Centesimus annus*, č. 44-46.

„Dnes je sklon tvrdiť, že agnosticizmus a skeptický relativizmus predstavujú filozofiu a základný postoj, ktoré zodpovedajú demokratickým formám politiky. A tí, čo sú presvedčení, že poznajú pravdu a na nej zotrávajú, z demokratického hľadiska nie sú dôveryhodní, lebo neakceptujú, že pravdu určuje väčšina, prípadne, že sa mení podľa politickej situácie.“¹⁸⁵

Sú tu tiež spomínané rôzne práva, ktoré by mali platiť v demokratických krajinách ako napríklad právo na život, právo na rozvíjanie života od počatia v materskom lone, (tieto otázky súvisia so súčasnou problematikou umelého oplodnenia), právo žiť v pravde vlastnej viery a v zhode s transcendentnou dôstojnosťou vlastnej osoby.¹⁸⁶ Sú tu zadefinované aj isté úlohy štátu v oblasti hospodárstva:

„(...) zaručiť túto istotu, aby ten, čo pracuje a vyrába, mohol požívať plody svojej práce a bol motivovaný vykonávať svoju prácu efektívne a poctivo. (...) dozerať a riadiť dodržiavanie ľudských práv v hospodárskej oblasti. (...) Štát má ďalej právo zasiahnuť, ak osobitné situácie vyvolané monopolmi hatia a zdržujú vývoj.“¹⁸⁷

Pápež poukazuje na utvrdzovanie vzťahov v rodine i na dobré medzigeneračné vzťahy, ktoré je potrebné utvárať a starostlivo udržiavať. V tomto by mala byť nápomocná i politika štátu, aby sa príslušníci rodiny v prípade potreby mohli postarať o nemohúceho člena rodiny bez toho, aby trpeli núdzou.¹⁸⁸

6. Človek je cestou Cirkvi

Svätý Otec tu poukazuje na fakt, že človek je jediným stvorením, ktoré Boh zamýšľal pre neho samého. Hovorí aj o tom, že poznať seba samého človekovi pomáhajú rôzne vedy ako napríklad aj filozofia. Človek je základnou zložkou každého spoločenstva, a tak potrebuje poznať svoju podstatu a povolanie. Dôležitou zložkou a poslaním tejto encykliky je skutočnosť, aby sa evanjelium ohlasované svetu aj v oblasti sociálnej náuky Cirkvi odohrávalo predovšetkým osobným príkladom každého kresťana, ale i všetkých ľudí dobrej vôle bez ohľadu na konfesiu.¹⁸⁹

Osobná reflexia

Keďže táto encyklika spomína tiež udalosti v roku 1989, ktorý sa bytostne dotýka aj našej krajiny, veľmi ma zasiahlo, s akým entuziazmom a vnútornou silou Ján Pavol II. hovorí o nádeji, ktorú prináša Kristovo evanjelium:

„Udalosti roku 1989 sú príkladom víťazstva vôle rokovať a ducha evanjelia nad protivníkom, ktorý sa rozhodol nedať sa obmedzovať morálnymi normami. Sú výstrahou pre všetkých, čo v mene politického realizmu chcú zahnať z politickej arény právo a morálku. Niet pochybnosti, že boj, ktorý viedol k zmenám roku 1989,

¹⁸⁵ JÁN PAVOL II.: *Encyklika Centesimus annus*, č. 46.

¹⁸⁶ Porov. JÁN PAVOL II.: *Encyklika Centesimus annus*, č. 47-48.

¹⁸⁷ JÁN PAVOL II.: *Encyklika Centesimus annus*, č. 48.

¹⁸⁸ Porov. JÁN PAVOL II.: *Encyklika Centesimus annus*, č. 49-51.

¹⁸⁹ Porov. JÁN PAVOL II.: *Encyklika Centesimus annus*, č. 53-60.

vyžadoval čistý úmysel, umiernenosť, utrpenie i obeť. V istom zmysle povstal z modlitby a bol by nemysliteľný bez neobmedzenej dôvery v Boha, vládcu nad dejinami, ktorý má vo svojich rukách srdce človeka. Keď človek spojí svoje utrpenie za pravdu a slobodu s utrpením Krista na kríži, je schopný vykonať zázrak pokoja a nájsť často úzky chodník medzi zbabelosťou, ktorá ustupuje pred zlom, a násilím, ktoré sa tvári, že bojuje proti zlu, v skutočnosti ho však zhoršuje.“¹⁹⁰

Táto myšlienka ma ako človeka pohýna k dôvere v Božiu prozreteľnosť zvlášť vo chvíľach, kedy sa už všetko zdá márne a stratené. V kontexte týchto udalostí sú pre mňa tieto slová povzbudením, že žiadna obeta nie je bezvýznamná a žiaden problém nie je tak veľký, aby ho Boh svojim nekonečným majestádom nezatienil. Podstatné teda je, aby sme nezostali nečinnými v situáciách, ktoré si vyžadujú zásah, a všetku svoju prácu dokázali prepojiť s modlitbou a obetou.

Zrejme najväčším víťazstvom človeka je jeho dôvera v Božiu moc. S touto dôverou môže vykonať veľké veci, ktoré pozitívne ovplyvnia životy ľudí okolo neho a v konečnom dôsledku aj život jeho samého.

Aj zmeny pomerov v našej krajine, ktoré prišli po roku 1989 sú výsledkom dôvery človeka v Božiu všemohúcnosť. V týchto zúfalých časoch sa isto mnohým ľuďom videla vízia zmeny čímsi nereálnym a neuskutočniteľným. A predsa; mnohé utrpenia a modlitby, prinášané za vytúžený dar slobody boli vyslyšané.

Možno i v období hlbkej totality, ba i dnes sa mnohí pýtali a pýtajú slovami Márie pri návšteve archanjela Gabriela: „Ako sa to stane?“¹⁹¹ Slová, ktorými odpovedal na jej otázku boli aktuálne vtedy, rovnako ako aj dnes: „Lebo Bohu nič nie je nemožné.“¹⁹²

Zoznam použitej literatúry:

JÁN PAVOL II.: *Encyklika Centesimus annus*. 1. Vyd. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 1992. 112 s. ISBN 80-85198-68-1

Sväté Písmo Nový zákon Kniha žalmov. 1. Vyd. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 2010. 814 s. ISBN 978-80-7162-814-9

---

¹⁹⁰ JÁN PAVOL II.: *Encyklika Centesimus annus*, č. 25.

¹⁹¹ Lk 1, 27 Podľa: *Sväté Písmo Nový zákon Kniha žalmov*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 2010, s. 123.

¹⁹² Lk 1, 27

Caritas in veritate

O integrálnom ľudskom rozvoji v láske a pravde

Benedikt XVI. .

2009

29.júna

1. Vsadenie do historických udalostí, prostredia v akom vznikla

- 29.júna 2009 na slávnosť svätých apoštolov Petra a Pavla
- Populorum progressio pápeža Pavla VI. z roku 1967 - po ukončení Druhého vatikánskeho koncilu
- Proces aktualizácie sa začal encyklikou Sollicitudo rei socialis Jána Pavla II., ktorý po 20 rokoch pripomenul Populorum progressio.
- Po 40 rokoch sa Caritas in veritate vracia k jeho náuke o integrálnom ľudskom rozvoji a aktualizuje ju na podmienky v súčasnosti.
- Témy: technokratická ideológia, globalizácia, nedostatok bratstva medzi ľuďmi a národmi, hlad, bieda, nákazlivé choroby a analfabetizmus, migračné vlny. Obraz rozvoja je polycentrický, narastá svetové bohatstvo, no narastá aj nerovnosť. Rodia sa nové formy chudoby, korupcia a nezákonnosť, ktoré sú prítomné v správaní sa ekonomických a politických subjektov bohatých aj chudobných krajín. Demografická kontrola zo strany vlád, ktoré šíria antikoncepciu a nútia do potratov, eutanázie, pokles pôrodnosti. Nezamestnanosť, nedostatok odborárskych organizácií. Popieranie práva na náboženskú slobodu – zabíja sa v posvätnom mene Boha – terorizmus, šírenie náboženskej ľahostajnosti a praktického ateizmu. Morálne – kultúrna kríza človeka, ekonomicko - finančná kríza, egoizmus.¹⁹³

2. Hlavný cieľ, hlavné body, základné otázky, charakteristiky

Úvod

Láska v pravde, ktorej svedkom sa Kristus stal svojím pozemským životom a predovšetkým svojou smrťou a zmŕtvychvstaním je základnou hybnou silou opravdivého rozvoja každého človeka a celého ľudstva.

Láska – caritas je mimoriadna sila, ktorá podnecuje ľudí, aby sa odvážne a veľkodušne angažovali na poli spravodlivosti a pokoja. Je to sila, ktorá má svoj pôvod v Bohu večnej lásky a absolútnej pravde. Preto obhajovať pravdu, s pokorou a presvedčivo ju predkladať a životom o nej svedčiť sú náročné a nenahraditeľné formy lásky. Láska a pravda sú povolaním, ktoré Boh vložil do ľudského srdca a mysle. Láska je princípom nielen vzťahov medzi priateľmi, blízkymi, príbuznými ale aj princípom sociálnych, ekonomických

¹⁹³ Porov.: BENEDIKT XVI.: *Caritas in veritate*. In: <http://www.kbs.sk/pdf/B16/B16CaritasInVeritate.pdf>, str. 5-10.

a politických vzťahov. Vo svete je veľké vyprázdnenie a skreslenie zmyslu lásky, stráca svoj etický rozmer.

Pravda je svetlo ktoré dáva láske zmysel a hodnotu. Bez pravdy sa láska stáva ohrozená. Stáva sa z nej len zneužívané slovo, ktoré nakoniec nadobúda celkom opačný význam. Lásku môže človek spoznať v bohatstve jej hodnôt. Prijatie hodnôt kresťanstva je nevyhnutné na budovanie dobrej spoločnosti a pravého integrálneho rozvoja. My sme subjektmi lásky a sme povolani stať sa nástrojom milosti a šíriteľmi Božej lásky.

Sociálna náuka Cirkvi je hlásanie pravdy Kristovej lásky v spoločnosti. Bez pravdy, dôvery a lásky k pravde niet sociálneho svedomia a zodpovednosti. Spravodlivosť – láska prevyšuje spravodlivosť, lebo milovať znamená dávať moje niekomu inému. Spravodlivosť je neoddeliteľná od lásky.

Spoločné dobro – milovať niekoho znamená chcieť jeho dobro a účinne sa o to pričiniť. Mali by sme sa snažiť každý vo svojom povolaní o toto spoločné dobro a tým vytvárať Božie mesto – ľudské mesto formou jednoty a pokoja.

Populorum progressio Pavla VI. z roku 1967 – veľká téma rozvoja národov žiarou pravdy a jemným svetlom Kristovej lásky. Pápež tu potvrdil, že ohlasovanie Krista je prvý a základný faktor rozvoja v horlivosti lásky a v múdrosti pravdy. Po 40 rokoch sa Caritas in veritate vracia k jeho náuke o integrálnom ľudskom rozvoji a aktualizuje ju na podmienky v súčasnosti. Proces aktualizácie sa začal encyklikou Sollicitudo rei socialis Jána Pavla II. Po 20 rokoch pripomenul Populorum progressio. Svet nemá záujem o pravé hodnoty lásky v pravde. Len s láskou osvetľovanou svetlom rozumu a viery možno dosiahnuť ciele rozvoja kt. budú mať ľudskejšiu a humánnejšiu účinnosť.¹⁹⁴

Prvá kapitola – Posolstvo encykliky Populorum progressio

Zverejnenie sa odohralo bezprostredne po ukončení Druhého vatikánskeho koncilu. Koncil prehlbil učenie, že Cirkev tým, že je v službe Bohu je aj v službe svetu v pravde a v láske. Pavol VI. poukázal na dve veľké pravdy: 1.) Celá Cirkev a konanie, ktoré keď sa ohlasuje a koná v láske, je zamerané na integrálny rozvoj človeka. 2.) Opravdivý rozvoj človeka sa týka celej jeho osoby vo všetkých jej rozmeroch. Integrálny ľudský rozvoj je povolanie a zahŕňa slobodné a solidárne prevzatie zodpovednosti zo strany všetkých. Okrem toho človek potrebuje Boha - bez neho sa rozvoj buď popiera alebo sa vkladá výlučne do rúk človeka.

Populorum progressio je včlenená do veľkého prúdu Tradície. Táto encyklika je spojená s celou sociálnou náukou Cirkvi a úzko zviazaná aj s komplexným magistériom Pavla VI. a osobitne s jeho sociálnym magistériom. Svojím sociálnym učením potvrdil nenahraditeľnú dôležitosť evanjelia pri budovaní spoločnosti podľa slobody a spravodlivosti v ideálnej a historickej perspektíve civilizácie podnecovanej láskou. Poukázal na jadro kresťanského sociálneho posolstva v humanisticky a kresťansky chápanom rozvoji a navrhol kresťanskú lásku ako základnú silu v službe rozvoja. Bol podnecovaný túžbou plne zviditeľniť Kristovu lásku súčasnému človeku. V apoštolskom liste Octogesima adveniens z roku 1971 varoval pred technokratickou ideológiou, ktorá je zakorenená i dnes a bol si vedomý nebezpečenstva toho, že celý proces rozvoja bude postavený iba na technologickom rozvoji. Dva dokumenty Pavla VI. Humanae vitae z roku 1968 a Evangelii nuntiandi z roku 1975 sú veľmi dôležité na vytýčenie plne ľudského zmyslu rozvoja ako ho predkladá Cirkev. Humanae vitae zároveň kladie za základ spoločnosti manželský pár, muža a ženu, pár otvorený pre život. Poukazuje na silné putá medzi etikou života a sociálnou etikou.

¹⁹⁴ Porov.: BENEDIKT XVI.: *Caritas in veritate*. In: <http://www.kbs.sk/pdf/B16/B16CaritasInVeritate.pdf>, str. 1-6.

V *Populorum progressio* nám chcel Pavol VI. povedať predovšetkým to, že rozvoj je vo svojom zdroji a podstate povolaním. O pravom humanizme môžeme hovoriť len vtedy ak sa neuzatvára pred Bohom a uznáva povolanie, ktoré umožňuje správne chápanie ľudského života. Toto je srdcom encykliky *Populorum progressio* a motivuje všetky reflexie Pavla VI. o slobode, láske a pravde v rozvoji. Je to tiež hlavný dôvod, prečo je táto encyklika aktuálna aj dnes. Integrálny ľudský rozvoj vyžaduje slobodu a zodpovednosť – zodpovednú slobodu človeka a národov. Len ak je rozvoj slobodný môže byť integrálne ľudský a len v režime zodpovednej slobody môže rásť primeraným spôsobom. Integrálny ľudský rozvoj ako povolanie si vyžaduje okrem slobody aj pravdu. Odpoveďou na povolanie Boha má človek prístup k transcendentnému humanizmu, ktorý mu dáva najväčšiu plnosť a to je najvyššie určenie osobného rozvoja. Aj láska má ústredné postavenie vo vízii rozvoja.

V *Populorum progressio* sa hovorí, že príčiny zaostalosti nie sú materiálneho rázu., poukazuje na tri hlavné príčiny. Po prvé sa jedná o vôľu, ktorá nevenuje pozornosť povinnostiam solidarity. Druhou je myslenie, ktoré nie vždy vie vhodne orientovať vôľu a po tretie nedostatok bratstva medzi ľuďmi a medzi národmi. Globalizácia nás zblízuje, ale nečiní nás bratmi. Treba uskutočňovať opravdivé bratstvo¹⁹⁵

Druhá kapitola – ľudský rozvoj v našich časoch

Výrazom rozvoj chcel Pavol VI. poukázať na cieľ, ktorým je pomôcť národom vymaniť sa z hladu, biedy, nákazlivých chorôb a analfabetizmu. Zo sociálneho hľadiska poukazuje na rozvoj cez solidárne a priemyselné spoločnosti, z politického hľadiska na konsolidáciu demokratických režimov, ktoré by zaručovali pokoj a slobodu. Rozvoj vymanil z biedy veľa ľudí a priniesol niektorým krajinám možnosť stať sa účinnými aktérmi medzinárodnej politiky. Na druhej strane však ten istý rozvoj bol a aj stále je zaťažený deformáciami a problémami, hlavne v čase dnešnej krízy.

Svet potrebuje hlbokú kultúrnu obnovu a znovobjavenie základných hodnôt na ktorých možno stavať lepšiu budúcnosť. Narastá svetové bohatstvo no narastá aj nerovnosť. Rodia sa nové formy chudoby. V najchudobnejších oblastiach si určité skupiny márnотratne užívajú druh super luxusu a ten neprijateľne kontrastuje s pretrvávajúcou neľudskou biedou. Korupcia a nezákonnosť prítomné v správaní sa ekonomických a politických subjektov bohatých aj chudobných krajín. Medzinárodná pomoc míňa svoj cieľ pre nezodpovednosť darcov aj prijímateľov pomoci. Trh sa stal globálnym, podnietil nové formy súťaženía medzi štátmi, a všetko to viedlo k redukovaniu sietí sociálneho zabezpečenia. To vážne ohrozuje práva pracujúcich, solidaritu. Súhrn sociálnych a ekonomických zmien spôsobuje že odborové organizácie majú väčšie ťažkosti pri zastupovaní pracujúcich. Vlády často obmedzujú odborárske slobody či vyjednávaciú schopnosť odborov. Preto je potrebné aby sa zakladali odborové organizácie na miestnej a medzinárodnej úrovni. Nezamestnanosť ohrozuje slobodu a kreativitu človeka, rodinné a sociálne vzťahy a spôsobuje utrpenie. Prvým kapitálom, ktorý treba chrániť a ceníť si je človek vo svojej integrite. V mnohých krajinách pretrváva hlad a nedostatok potravy.

Hlad nepramení z materiálneho nedostatku ale z nedostatku sociálnych zdrojov. Mali by sme mať solidárne svedomie, ktoré bude považovať výživu a prístup k vode za všeobecné práva všetkých ľudí bez rozdielov a diskriminácii. Upozorňuje na dôležitosť témy, ktorou je úcta k životu. Situácia chudoby vyvoláva detskú úmrtnosť, niektoré krajiny praktizujú demografickú kontrolu zo strany vlád, ktoré šíria antikoncepciu a nútia do potratov či eutanázie. Popieranie práva na náboženskú slobodu – zabíja sa v posvätnom mene Boha –

¹⁹⁵ Porov.: BENEDIKT XVI.: *Caritas in veritate*. In: <http://www.kbs.sk/pdf/B16/B16CaritasInVeritate.pdf>, str. 6-12.

terorizmus, šírenie náboženskej ľahostajnosti a praktického ateizmu. Je tu najmä veľká morálna kultúrna kríza človeka.¹⁹⁶

Tretia kapitola – bratstvo, ekonomický rozvoj a občianska spoločnosť

Moderný človek je mylne presvedčený, že je jediným autorom samého seba, svojho života a spoločnosti. Je to egoizmus, ktorý má svoj pôvod v dedičnom hriechu. Láska v pravde stavia človeka pred úchvatnú skúsenosť daru. Sme v živote obdarovaní v mnohých formách, ktoré si ani neuvedomujeme. Človek má zranenú prirodzenosť, náchylnú na zlé vďaka dedičnému hriechu. Je mnoho oblastí zhubného následku hriechu – výchova, politika, sociálna činnosť, mravy a dnes aj ekonomika. Pravda o nás samých a našom svedomí je nám darovaná. Nie je nami vytvorená, ale len objavená. Láska je darom, ktorý dostali všetci. Láska v pravde je silou, ktorá utvára spoločenstvo a zjednocuje ľudí. Bratské spoločenstvo sa rodí tým že ho dovedna zvoláva slovo Boha – láska.

Bez vnútorných foriem solidarity a vzájomnej dôvery ani trh nemôže plne vykonávať svoju ekonomickú funkciu. Táto dôvera sa dnes vytratila. Ekonomická činnosť musí byť zameraná na dosahovanie spoločného dobra a má sa oň starať aj politická moc. Priateľstvo spoločnosť solidarity a vzájomnosť treba žiť aj v rámci ekonomickej činnosti. Každé ekonomické rozhodnutie má dôsledok morálnej povahy. Solidarita znamená cítiť, že všetci sú zodpovední za všetkých. Riadenie podniku nemôže počítať len so záujmami samotných vlastníkov ale aj so všetkými ostatnými kategóriami subjektov prispievajúcich k životu podniku – robotníci, zákazníci, dodávatelia.¹⁹⁷

Štvrtá kapitola – rozvoj národov, práva a povinnosti, životné prostredie

Práva predpokladajú určitý rámec povinností, bez ktorých by sa zmenili na svojvôľu. Dnes to tak nie je. Na jednej strane sa vymáhajú domnelé práva, ktoré majú povahu svojvôle a nie sú nevyhnutné pričom sa pozdvihuje hlas za ich uznanie a šírenie verejnými štruktúrami. Na druhej strane sa zneužívajú a odopierajú základné práva veľkej časti ľudstva.

Problémy spojené s demografickým rastom sa týkajú hlavne hodnôt života a rodiny. Vidíme významné zníženie detskej úmrtnosti a predĺžený priemerný vek. Na druhej strane je tu pokles pôrodnosti. Zodpovedné rodičovstvo tiež prispieva do integrálneho ľudského rozvoja. Morálne zodpovedná otvorenosť pre život je sociálnym i ekonomickým bohatstvom. Úlohou štátov je uplatňovať politiku, ktorá presadzuje ústredné postavenie a integritu rodiny založenej na manželstve medzi mužom a ženou. Ekonomika potrebuje na svoje správne fungovanie etiku. Príroda je plod božieho stvorenia. Je výrazom plánu lásky a pravdy. Boh nám ju dal ako prostriedok pre život. Hovorí nám o stvoriteľovi a o jeho láske k ľudstvu.

Čo sa týka problematiky energetiky, všetkým by mali byť umožnené zdroje, potrebné na dôstojný život za pomoci samotnej prírody. Treba ale aj odovzdať zem budúcim generáciám tak aby z nej aj oni mohli čerpať. Spôsob, akým človek zaobchádza so životným prostredím ovplyvňuje aj to, akým spôsobom zaobchádza so sebou samým. Pravdu a lásku nemožno vytvoriť, len ich prijať. Ich posledným zdrojom nie je človek, ale Boh, lebo on je pravda a láska. Láska a pravda nám ukazujú čo dobro je a v čom spočíva naše šťastie. Ukazuje nám teda cestu k pravému rozvoju.¹⁹⁸

¹⁹⁶ Porov.: BENEDIKT XVI.: *Caritas in veritate*. In: <http://www.kbs.sk/pdf/B16/B16CaritasInVeritate.pdf>, str. 13-23.

¹⁹⁷ Porov.: BENEDIKT XVI.: *Caritas in veritate*. In: <http://www.kbs.sk/pdf/B16/B16CaritasInVeritate.pdf>, str. 23-32.

¹⁹⁸ Porov.: BENEDIKT XVI.: *Caritas in veritate*. In: <http://www.kbs.sk/pdf/B16/B16CaritasInVeritate.pdf>, str. 32-40.

Piata kapitola – spolupráca ľudskej rodiny

Jedna z najhlbších foriem chudoby je samota. Aj iné druhy chudoby okrem tej materiálnej sa rodia z izolácie, z nedostatku lásky a z ťažkosti milovať. Chudobu často rodí odmietnutie Božej lásky, uzavretie sa človeka do samého seba. Celé ľudstvo je odcudzené ak verí len ľudským plánom. Rozvoj národov závisí predovšetkým od uvedomenia si, že tvoríme jednu veľkú rodinu spolupracujúcu v pravom spoločenstve. Hodnota človeka rastie keď nadväzuje vzťahy s druhými a s Bohom, nie keď sa izoluje. Rozvoj súvisí s tým, aby sa zahrnuli všetky národy a všetci ľudia do vzťahu v jednom spoločenstve ľudskej rodiny založenej na základných hodnotách spravodlivosti a pokoja. Inšpiráciou je práve najsvätejšia Trojica v jedinej Božskej podstate. Tak ako zjednocuje aj manželov v jedno telo pri sviatosti manželstva, tak isto aj my máme byť zjednotení s národmi a celým svetom, lebo iba tak sa môže uskutočňovať integrálny ľudský rozvoj založený na láske v pravde.

Rozvojová pomoc je pravý nástroj na tvorbu bohatstva pre všetkých. Podpora ľahšieho prístupu k vzdelaniu, nielen výučby a zaučenie do práce – čo sú dva dôležité faktory rozvoja – ale komplexná formácia osoby. Migrácia. Žiadny krajina nie je schopná sama vyriešiť problémy ktoré súvisia s migráciou. Priama spojitosť medzi chudobou a nezamestnanosťou. Chudobní sú výsledkom šliapania po dôstojnosti ľudskej práce. Pôžičky, vykorisťovanie ľudí, mikro financovanie, ekonomika a financovanie tiež založené len na láske v pravde. Vyžaduje sa existencia svetovej politickej autority ktorá by sa riadila právom princípov solidarity a subsidiarity, zameraná na uskutočňovanie spoločného dobra, a zasadzovala by sa o realizáciu autentického integrálneho rozvoja inšpirovaného hodnotami lásky v pravde.¹⁹⁹

Šiesta kapitola – rozvoj národov a technika

Nemôžeme disponovať inými ľuďmi, ale ani sami sebou. Rozvoj človeka upadá, ak si nárokuje, že je jediným tvorcom seba samého. Aj rozvoj národov upadá, ak sa predpokladá, že sa rozvoj môže znovu utvoriť len pomocou zázrakov technológie. Technika umožňuje šetriť námahu a zlepšovať životné podmienky. Vznikla z ľudskej tvorivosti ako nástroj slobody človeka, ale hrozí aj prílišné upnutie sa na techniku. Musíme vedieť rozlišovať, nájsť pravdu v rozumných veciach. Rozvoj nie je možné len s technikou bez skutočných ľudí, pracovníkov a politikov, ktorí by cítili v srdci výzvu spoločného dobra. Sú potrebné médiá oživované láskou, ktoré by stáli v službách pravdy, dobra a bratstva.

Niekedy, hlavne v súvislosti s bioetickými otázkami rozmýšľame, či nás stvoril Boh alebo to vieme aj sami. Problém rozvoja je úzko spojený aj s naším ponímaním ľudskej duše. Rozvoj musí zahŕňať aj duchovný rast, nielen mentálny, lebo človek je jednotou tela a duše. Prázdnota, samota, drogy, upadanie ľudskej depresia, smútok.

Najväčšou silou v službách rozvoja je preto kresťanský humanizmus, ktorý oživuje lásku dá sa viesť pravdou a prijíma jedno i druhé ako trvalý boží dar. Ochota slúžiť Bohu nás otvára aj pre službu bratom ako aj pre život chápaný ako solidárne a radostné poslanie. Naopak, ideologická uzatvorenosť voči Bohu a ateizmus predstavujú riziko, že sa zabudne i na ľudské hodnoty, tieto riziká znamenajú aj dnes jednu z najväčších prekážok rozvoja.²⁰⁰

¹⁹⁹ Porov.: BENEDIKT XVI.: *Caritas in veritate*. In: <http://www.kbs.sk/pdf/B16/B16CaritasInVeritate.pdf>, str. 40-50.

²⁰⁰ Porov.: BENEDIKT XVI.: *Caritas in veritate*. In: <http://www.kbs.sk/pdf/B16/B16CaritasInVeritate.pdf>, str. 51-56.

3. Ako sa to dotklo mňa, v čom sa ma tá encyklika dotkla, oslovila

Mňa sa táto encyklika predovšetkým dotkla z pohľadu toho, že je vo svete neskutočná chudoba a nie hlavne tá materiálna, ale chudoba lásky v pravde. Niektorí by si povedali, že lásky je tu na svete dosť. Vidíme ju v rôznych formách, každý si ju vysvetľuje po svojom, a preto slovo Láska stráca svoju pravú hodnotu. Rôznej nepravdej lásky je tu dosť. Ale pravej lásky v pravde veľmi málo. Jedine láska, ktorá je skutočne obsiahnutá pravdou – čiže láska v pravde – môže byť tá najlepšia.

„Láska si vyžaduje poznanie, konanie bez poznania je slepé a poznanie bez lásky je sterilné. Láska v pravde si vyžaduje poznanie a pochopenie. Jestvuje len láska plná inteligencie a inteligencia plná lásky.“

Je tu na svete veľká samota. Ľudia sa cítia osamotení, opustení, smutní, bez lásky a bez Boha. Integrálny ľudský rozvoj sa nikdy neuskutoční bez Boha. Ako vidíme, aj sa o to stále niekto pokúša, no je z toho iba stále väčšie zlo. Bez Boha sa nedá nič riadiť. Ľudia si egoisticky myslia, že zmôžu všetko, môžu si robiť čo chcú, zotročovať ľudí, podporovať biedu, hlad, samotu a nedostatok lásky. Chýbajú tu pravé hodnoty, výchova k týmto hodnotám a hlavne pochopenie lásky v pravde a nie v klamstve.

4. a 5. Oslovenie encykliky v mojom povolání, v mojej úlohe dcéry, priateľky, študentky, kamarátky, sestry, vnučky. Praktická aplikácia

Každý z nás môže aspoň vo svojom blízkom okolí spraviť veľké veci. V rodine, v okruhu priateľov a pod. nemusíme robiť veľké veci, zmeniť celý svet, národy, všetkých. Tým, že zmeníme jedného človeka, prispievame do mozaiky zmeny celého sveta. Je to ako puzzle. My sa môžeme pričiniť aspoň o ten jeden jediný dielik a na konci práve aj vďaka nám môže byť z toho jeden krásny obraz. Bez toho nášho dielika by to dielo nebolo kompletné. A preto je potrebné aby každý z nás svojim osobitným spôsobom pridal svoj aspoň jediný dielik do krásneho diela. Boh dal každému z nás jedinečný dielik, bez ktorého nie je možné tento obraz uskutočniť, a preto sme úplne všetci, tam kde sa nachádzame, pre tých ľudí, s ktorými sa stretávame na tomto svete tak dôležití. Viem, že momentálne z toho obrazu, chýba veľmi veľa dielikov od mnohých ľudí, no my sa môžeme pričiniť aspoň o to, aby náš dielik v konečnom obraze nechýbal a verím tomu, že nakoniec sa ten obraz podarí postaviť celý. Treba byť všímavější voči ľuďom, najmä tým, ktorí sa cítia sami, opustení, smutní. A odstraňovať tú obrovskú chudobu lásky vo svete. Buďme my všetci tou láskou, ktorá tu tak chýba, tou pravou a pravdivou.

6. Paralela s evanjeliom, snažiť sa vysvetliť vzťah NZ a encykliky, praktického uplatnenia

- 1 Kor 13,6 – Láska sa neteší z nepravosti ale raduje sa z pravdy
- Jn 14,6 – Ježiš povedal: „Ja som cesta, pravda a život. Nik nepríde k Otcovi iba cezo mňa. veď on sám Ježiš Kristus je pravda, a nik bez pravdy nepríde k Otcovi
- Mt 22, 36-40 – Učiteľ, ktoré prikázanie v Zákone je najväčšie? On mu povedal: „Milovať budeš pána svojho Boha celým svojím srdcom, celou svojou dušou a celou svojou myslou! To je najväčšie a prvé prikázanie. Druhé mu je podobné: Milovať budeš blížneho ako seba samého! Na týchto dvoch prikázaniach spočíva celý Zákon i Proroci.“

- 1Jn 4, 8,16 – Kto nemiluje, nepoznal Boha, lebo Boh je láska. A my čo sme uverili, spoznali sme lásku akú má Boh k nám. Boh je láska a kto ostáva v láske ostáva v Bohu a Boh ostáva v ňom.
- Ef 4,15 – Ale žime podľa pravdy a v láske všestranne vrastajme do toho, ktorý je hlavou do Krista.
- Rim 5,5 – A nádej nezahanbuje lebo Božia láska je rozliata v našich srdciach skrze Ducha Svätého ktorého sme dostali.
- 1Jn 3,18 – Deti moje nemilujme len slovom a jazykom ale skutkom a pravdou.
- Rim 12,21 – Nedaj sa premôcť zlu ale dobrom premáhaj zlo.
- Jn 8,32 – Poznáte pravdu a pravda vás vyslobodí.
- Rim 1,20 – Ved' to čo je v ňom neviditeľné – jeho večnú moc a božstvo – možno od stvorenia sveta rozumom poznávať zo stvorených vecí, takže nemajú výhovorky.
- Rim 12,9-10 – Láska nech je bez pretvárdky. Nenávid'te zlo, lipnite k dobru. Milujte sa navzájom bratskou láskou, predbiehajte sa vzájomne v úctivosti.²⁰¹

POUŽITÁ LITERATÚRA

BENEDIKT XVI.: *Caritas in veritate*. In: <http://www.kbs.sk/pdf/B16/B16CaritasInVeritate.pdf>

---

²⁰¹ Porov.: BENEDIKT XVI.: *Caritas in veritate*. In: <http://www.kbs.sk/pdf/B16/B16CaritasInVeritate.pdf>, str. 1-8.